

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat
Fondator – Agenția Proprietății Publice
Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul
Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnolo-
gică al Academiei de Științe a Moldovei prin
Hotărârea nr. 169 din 21.12.2017
Revista este inclusă în baza științifică
internațională Index Copernicus International
(Republica Polonă)

Tipul C

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supre-
mă de Justiție, Institutul de Științe Penale și Cri-
minologie Aplicată, Institutul de cercetări Juridi-
ce și Politice al Academiei de Științe a Moldovei,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Universitatea
de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea Sla-
vonă, Universitatea „Spiru Haret” (Constanța),
Universitatea „Petre Andrei” (Iași), Universita-
tea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991

Nr. 12 (348) 2020

Redactor-șef: R. Cojocaru,
dr. conf. univ.

Colegiul de redacție:

Gh. Alecu, doctor în drept, profesor universi-
tar (Constanța, România); T. Barzo, doctor hab.
în drept, profesor, (Miskolc, Ungaria); V. Bujor,
doctor în drept, prof. univ.; Gh. Costachi, doc-
tor hab. în drept, profesor univ.; V. Cușnir, doc-
tor hab. în drept, profesor univ.; D. Garadjaev,
doctor în drept, profesor, Judecător la Curtea
Constituțională (Bacu, Azerbaidjan); E. Harito-
nov, doctor hab., profesor, membru cor. al AND
(Odesa, Ucraina); E. Ișcenco, doctor hab. în drept,
profesor (Moscova, FR); T. Kolomoet, doctor hab.
în drept, profesor (Zaporojie, Ucraina); J. Kovac,
doctor hab. în drept, profesor, Universitatea Pa-
neuropeană (Bratislava, Slovenia); A. Lonciacov,
doctor hab. în drept, profesor (Habarovsk, FR);
V. Stratonov, doctor hab. în drept, profesor (Her-
son, Ucraina); V. Șepitico, doctor hab. în drept,
profesor, membru cor. al AND (Harcov, Ucraina).

Adresa redacției:

Casa presei, et. 5
str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,
Republica Moldova

Tel.: 022-234 132 (contabilitatea)

Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md

www.legeasiviata.in.ua

SUMAR

Radion COJOCARU

Models of approach of the concept
of offence in the romanian area.....2

Dumitru BALTAG, V. DOBÎNDA

Unele reflecții referitoare la abordarea
etapizată a răspunderii juridice.....9

Виктор Николаевич БЕСЧАСТНЫЙ

Криминологическое обеспечение
противодействия преступности.....15

Iurie LARII, Oleg POHILĂ

Noțiunea și natura social-juridică a
exploatării sexuale a femeilor și copiilor.....23

Oleg RUSU

Problematica asistenței medicale în mediul
penitenciar.....31

Vasile ZAVATIN, Vitalie IONAȘCU

Noi direcții în pregătirea funcționarilor
publici cu statut special în cadrul MAI.....36

Vasile BUZDUGAN

Respectarea drepturilor persoanei
în procesul extrădării.....46

Valentina RUSSU

Particularitățile criminalității feminine
din Republica Moldova.....53

Alexandru SECRIERU

Accesibilitatea, flexibilitatea și stabilitatea
părților în contractele de locațiune
a bunurilor imobiliare în unele state
europene59

Igor SOROCEANU

Fenomenul terorismului reglementat
în legislația internațională: rolul și locul
convențiilor internaționale privind
combaterea terorismului.....65

CZU 343.3.1.7

MODELS OF APPROACH OF THE CONCEPT OF OFFENCE IN THE ROMANIAN AREA

Radion COJOCARU,

PhD, associate professor, Academy "Stefan cel Mare" of MIA

This study is intended to approach the legislative models of the definition of the offence in the criminal legislations of the Romanian area (Romania and Republic of Moldova). Three concepts were identified through the prism of which in the reference legislations was defined the notion of offence: substantial or material concept, formal concept and substantial-formal concept. These models were determined by the social interests that formed the object of the legal-criminal protection in the corresponding period of the development of society.

Keywords: offence, punishment, social danger, illegality.

MODELE DE ABORDARE A CONCEPTULUI INFRAȚIUNII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

Radion COJOCARU,

doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Acest studiu este destinat abordării modelelor legislative de definire a infracțiunii în legislațiile penale din spațiu românesc (România și Republica Moldova). Au fost identificate trei concepte prin prisma cărora în legislațiile de referință a fost definită noțiunea de „infracțiune”: conceptul substanțial sau material, conceptul formal și conceptul substanțial-formal. Aceste modele au fost determinate de interesele sociale ce au format obiect al protecției juridico-penale în respectiva perioadă de dezvoltare a societății.

Cuvinte-cheie: infracțiune, pedeapsă, pericol social, ilegalitate.

Introduction. The main objective of the criminal policy is the identification and description of the facts that constitute the offences and determination on this basis of the penalties applicable in relation to the persons that commit them. An absolutely necessary prerequisite for the execution of this objective is the establishment and good understanding of the concept of offence.

The generic notion of offence comprises the essential features common to all criminal offences and not only to some of them or only to some their categories. An offence is the most important institution of the criminal law, because the regulations within it are applicable to all incriminating norms of the criminal law system.

In a broad sense, offence is an act of ex-

ternal behaviour of man that due to the disturbance of social order and of law is subject to criminal repression. In a restricted sense, offence is identified with a concrete prejudicial action, described by the criminal law, for which the legislator establishes a certain punishment.

Methods of research. The following methods of research were used at the elaboration of this study: historical method, comparative method of study of law and method of logical analysis.

Basic content. At the definition of the notion of offence is to be taken into account the fact that it can be approached from the perspective of several sciences, legal or non-legal. Thus, offence and different sides of criminal phenomenon form the object of study of sev-

eral sciences, such as criminology, sociology, psychology, aetiology, statistics, etc.

From this perspective, offence represents a complex reality with valences and expressions in material-objective, social, moral and legal-criminal terms. In the objective-material terms – offence is expressed always through an act of external conduct of man, capable of producing modifications in the surrounding world; in the human terms – it represents an externalization of the personality of offender; in social terms – it manifests itself as a negative antisocial reaction capable of endangering or damaging its values and conditions of existence of society; in the moral terms – offence implies always a negation of the rules of general behaviour admitted by the majority of other members of society; in the legal-criminal terms – it represents a violation of the criminal law order [1, p.113].

In this sense it can be noted that of different aspects of the phenomenon of offence, only the **legal aspect** forms an object of research for the science of criminal law, others being studied within other sciences. However, at the elaboration of the notion of offence, all aspects of the phenomenon of offence and data provided by the disciplines that study them are taken into account.

The legal definition of offence is determined by the historical type and by the political regime existing in the corresponding society that determines the interests of the legal-criminal protection, i.e. the social values and social relations existing in addition to these values subject to criminal protection.

In general, three fundamental concepts of the definition of offence are known:

- **substantial or material concept;**
- **formal concept;**
- **substantial - formal concept.**

According to the substantial concept, on the basis of the definition of the offence lies the evil that it produces for the society. The basic feature of the offence constitutes its danger for the society and for the order established by it.

Such a concept of the approach to of-

fence was promoted at the moment of the formation of the Soviet Union.

For example, in the Criminal Code of the Russian Soviet Federative Socialist Republic (RSFSR) of 1922, the offence was defined as follows: “Offence is any social-dangerous action or inaction that violates the basis of the Soviet social and legal order established by the power of workers and peasants during the period of transition to the communist power” [2, p. 26].

It can be found that at the definition of the offence in the Criminal Code of the USSR of 1922 the emphasis was not put on the illegality of the action, but only on its social danger, as a substantial or material feature of the offence. The classification of an offence as a crime was based on the idea of damaging the Soviet order or the order established by the labour and peasant power. Later this notion was implemented in all the Criminal Codes of the republics that were members of the USSR.

This manner of the approach of the notion of offence was the result of the profound socio-economic and ideological changes that took place in the context of the formation of the Union of Soviet Socialist Republics (USSR). The Commissioner for Justice D.I. Kurtki, the author of the project of the Criminal Code of the RSFSR of 1922, mentioned “... the notion of offence represents a basic concept that bases all legal-criminal regulations” [2, p. 26].

A similar notion of offence was covered also in the Criminal Code of the RSFSR of 1926, in which in the art. 6 the following were stipulated: “It is considered social-dangerous (offence) any action that endangers the Soviet arrangement or the law order established by the labour and peasant power during the transition to the communist power”. [3, p. 39].

Through this concept the offence is identified with a social-dangerous action and not with a criminal illegality, the fact that justifies the application of the criminal law by analogy.

Initially, the Moldavian Soviet Socialist Republic (MSSR), established on August 2nd,

1940 as a union republic of the great Soviet empire, did not have its own criminal law, on its territory being applied the Criminal Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic (USSR) of 1927. Temporary application of the Ukrainian criminal law on the territory of the MSSR lasted until the adoption and enforcement of the Criminal Code of March 24th, 1961. It should be mentioned that the notion of the offence provided in the art. 4 of the Criminal Code of the USSR of 1927 [3, p. 84] was a faithful reproduction of the notion of offence provided in the art. 6 of the Criminal Code of the RSFSR.

Examining the notion of offence covered in the Criminal Code of the RSFSR of 1922 and of 1926, it can be concluded that the main feature that characterized them was the substantial element, i.e. the danger that these actions presented for the Soviet power. The notion of offence was the product of the class struggle that took place in the society at that time. Therefore, any offence, irrespective of its nature, was considered, first of all, as being an action that impinged on the labour or peasant power installed for the passage of the society to the socialist or communist regime. This political desire, i.e. the installation and maintenance of the Soviet power, oriented all the legal-criminal regulations that were adopted in those times.

As stated the distinguished criminalist A. Piontkovski, in his well-known work *Ucenie o prestuplenii*, the recognition of an action as an offence during the period of the transition of the society from a capitalist state to a socialist one is determined by the interests of the working class, and during the period of the transition from a socialist state to a communist one – the interests of the whole people that are under the leadership of the working class of the communist party. At the same time, the same author pointed out that the characterization of the offence in the socialist society as *a dangerous social action of class* can lead to contradictory solutions. Every offence impinges upon the interests of class and every offender is the enemy of people. This,

however, can influence negatively the activity of the courts in the sense of the amplification of the concerned phenomenon [2, p. 41].

According to the *formal* concept of the definition of offence, it is made the abstraction from the social character, the criminal action (offence) being considered with priority as a legal phenomenon. By such a manner of approach is reflected exclusively the legal appearance of the criminal action (incrimination and punishment). In this sense, the offence is nothing more than an action provided and punished by the criminal law.

On the basis of this model of the definition of offence, criminal science aims to approach the criminal phenomenon only from the angle and limits of its incrimination and sanctioning, subordinating its concerns to a severe legalism, the only one of nature to provide an effective legal protection to an individual against some possible abuses of the executive or judicial authorities. The formal concept orientates the criminal legislation towards a precise regulation not only of the conditions of incrimination, but also of those for the execution of punishments [1, p. 114].

Criminal legislation that approaches this legislative model, either they do not define the notion of offence, the objective being entrusted to the criminal doctrine, or define it by shading of the illegal nature and of the liability of criminal punishment.

The formal model of the regulation of offence was an appropriate one also for the Romanian pre-war and inter-war legislation. Thus, in the Criminal Code of Romania of 1864 and of 1934 there was not provided a legal notion of offence. In the preliminary dispositions was put the emphasis only on the illegal nature of the criminal action. For example, according to the art. 2 of the Criminal Code of Romania of 1864: “No offence shall be punished, unless the punishments have been decided before its commission” [4], and according to the art. 1 of the Criminal Code of Romania of 1936: “No one can be punished for an action that during the time when it was committed was not provided by law

as an offence, nor condemned to other penalties or subject to other security measures, than those provided by law” [5].

The formal concept of the offence is implemented also in the criminal law in force of Romania, i.e. in the Criminal Code of 2009. Thus, according to the art. 15 paragraph (1): “**Offence is an action provided by the criminal law, committed with guilt, unjustified and imputable to the person that committed it**”.

Therefore, at the definition of the offence in the Criminal Code of 2009, the Romanian legislator, unlike the Criminal Code of 1968 renounced the social danger as a basic feature of the offence. Thus, at the establishment of the concept there were taken into account the traditions of the Romanian criminal law of the interwar period and of the European criminal legislations that in most cases define the offence on the basis of the formal concept.

In the same sense, other criminal legislations that approach the formal concept of the definition of offence also can be brought as examples. Thus, according to the art. 111-2 of the Criminal Code of France, “The law determines offences and contraventions, as well as punishments that can be applied in relation to offenders”, and according to the art. 111-3 of the Criminal Code of France: “No one shall be liable to punishment for an offence or a contravention the elements of which are not established by the criminal law” [6]. Although it does not define the offence, the French legislator highlights two formal features of offences: *illegality* and *punishability*.

According to the art. 1 of the Criminal Code of Sweden: “As an offence it is recognized an action determined by the given Code or by other laws or statutes, for which a criminal punishment is provided” [7].

In paragraph 1 of the Criminal Code of Germany, it is stipulated that “An action can be punished only if punishability has been previously established by the law” [8].

According to the art. 1 paragraph (1)

of the Criminal Code of Belgium: “Infringements sanctioned by the law with criminal punishment constitute offences” [9]. From this last legal provision results that the basic feature of the offence is the criminal punishment that in its turn can be established only by the criminal law, thus being marked also the illegality of the offence.

In the English criminal law a legal notion of offence is not formulated. In the view of most English authors, from a legal point of view it is impossible to formulate a generic notion that would include all criminal actions or inactions.

However, in the English criminal doctrine most authors approach it on the basis of the substantial-formal concept. Thus, it is considered that offence represents an action or inaction that causes damage to society and that is prohibited by law under the threat of the application of the punishment imposed by the state [10].

In another broader definition it is considered that offence or criminal action is constituted by damage, prohibited by law, the main effect of which consists in the fact that if the offender is detained and liable to criminal punishment, being able to be prosecuted criminally in the order provided by law in the name of the state and if will be convicted, a certain punishment may be imposed on him/her [11, p. 1].

The **substantial-formal** concept combines in itself two basic elements that lie at the generic definition of the offence. The *material element*, by which in the general notion of the offence is included the indication that it represents a social danger, i.e. is an action that harms and disturbs the constituted social order. The *formal element*, by which the illegal conduct is introduced in the provisions of the criminal law, i.e. subject to incrimination and for which the criminal law provides a certain sanction. In addition, the material-formal concept may include also the human-moral aspect of the offence, demanding that the offence be committed with *guilt*.

This model of regulation of the notion

of offence is specific to the countries of the former ex-Soviet area that include the former union republics of the USSR and the former socialist states (Bulgaria, Poland, etc.).

If initially in the USSR on the basis of the legal notion of offence was the substantial concept, subsequently it evolved under the aspect of shading, on the one hand, the illegality of the action, and on the other hand, the diversification of social values subject to criminal protection, alternatively with those related to Soviet ideology.

Thus, in the model of the Criminal Code of the USSR of 1958, in the defining norm of the offence there was followed the path of the diversification of values likely to be injured by its commission. In the art. 7 was stated: "Offence is the social-dangerous action provided by the criminal law (action or inaction) that impinges upon the Soviet social and state system, economic socialist system, socialist property, personality, political, labour and other rights of the citizens, as well as other social-dangerous illegal actions that impinges upon the socialist order provided by the criminal law" [2, p. 32].

A similar notion of the offence was provided also in the art. 7 of the Criminal Code of MSSR of 1961, according to which: "Offence is the socially dangerous action (action or inaction) provided by the criminal law that impinges upon the social order of the USSR, its political and social system, socialist property, personality, political, labour, patrimonial rights and other rights and freedoms of the citizens, as well as other socially dangerous facts provided by the criminal law that impinges upon the order of socialist law" [12, p. 9].

After the disintegration of the USSR and the formation of the Republic of Moldova as an independent and sovereign state, this notion was subjected to a legislative amendment, being reformulated as follows: "It is considered an offence a socially dangerous action (action or inaction) that impinges upon life and health of person, rights and freedoms of citizens, property, state system, political and economic system, as well

as other socially dangerous actions provided by the criminal law" [13].

The substantial-formal concept was the basis of the definition of offence also in socialist Romania. In the Criminal Code of the Socialist Republic of Romania (SRR) of 1968, in the art. 17 with the marginal name "Features of offence", was formulated the following legal notion of the offence: "Offence is the action that presents social danger, committed with guilt and stipulated by the criminal law" [14, p. 11]. From this notion resulted the following essential features of the offence: social danger; guilt and criminal illegality.

At present, this model of formulation of offence in the criminal law has been preserved in several states of the former socialist camp.

For example, in accordance with the art. 9 paragraph (1) of the Criminal Code of Bulgaria of 2001: "Offence constitutes the socially dangerous action (action or inaction) that is committed with guilt and declared by the law as being punishable". According to paragraph (2) of the same article: "It does not constitute an offence the action that although formally comprises the signs of an offence punished by the law, but that due to its lack of importance is not socially dangerous or if the social danger is clearly insignificant" [15]. Four defining features of the offence can be highlighted: social-dangerous action; action committed with guilt; action is illegal and action is punished by law.

According to the art. 1 paragraph 1 of the Criminal Code of Poland: "Only the person that committed a prohibited action under the threat of the application of the criminal punishment that is established by the law in force at the moment of the commission of the action can be subject to the criminal liability". According to paragraph 2 of the same article "It does not constitute an offence the forbidden action, the social damage of which is insignificant" [16]. From the first provision of the law results the illegality and punishability, and from the second the dangerousness of the action.

In the criminal legislation of the Russian Federation the material-formal concept of the offence is specified in the art. 14 paragraph (1) of the Criminal Code: "By offence it is understood the commission with guilt of a socially dangerous action, prohibited by the criminal law under the threat of punishment". According to paragraph (2) of the same article: "It does not constitute the offence the action (inaction) that although meets formally the signs of an offence provided by the given Code, but which due to the lack of importance does not present a social danger" [18].

The material-formal concept of the offence is covered also in other criminal legislations of the former Union republics, such as: Criminal Code of Ukraine [art. 11]; Criminal Code of Belarus [art. 11]; Criminal Code of Kazakhstan [art. 10 par. (2)] etc.

It is worth mentioning that some of the former Union republics abandoned the material-formal concept of the offence, establishing the formal one. For example, according to the art. 7 paragraph (1) of the Criminal Code of Estonia: "Offence is the action provided by the given Code – action or inaction, - that is sanctioned in the criminal order" [20].

In the criminal legislation of the Republic of Moldova, the substantially formal notion of the offence is provided in the art. 14 of the Criminal Code "Offence is a prejudicial action (action or inaction), provided by the criminal law, committed with guilt and liable to criminal punishment". According to paragraph (2) of the same article: "It does not constitute the offence the action or inaction that, although formally, contains the signs of an action provided by the given Code, but, having no importance, does not present the prejudicial degree of an offence" [21].

Conclusions. In the light of the above mentioned, it can be concluded that in the Romanian area (Romania and Republic of Moldova), the notion of offence evolved on the basis of two legislative concepts:

– **substantial-formal**, characteristic of the Soviet regime, in which, in addition to the illegal nature of the criminal action, it is put

the emphasis also on the social substance of the offence and namely its susceptibility to bring a damage to the social interests protected by the state. From the perspective of the material-formal model the notion of offence was defined in the Criminal Code of MSSR of 1961 and in the Criminal Code of SRR of 1968. This concept is preserved also in the Criminal Code of the Republic of Moldova of 2002;

– **formal**, is characteristic to of the Criminal Code of Romania of 1864 and of 1936 in which was put the emphasis only on the legal character of the offence, determined by the illegality of action, i.e. its provision in the criminal law. This model of the definition of the offence is covered also in the current Criminal Code of Romania of 2009.

Referințe bibliografice:

1. Giurgiu N. Legea penală și infracțiunea. Doctrină, legislație, practică judiciară. Iași, Ed. Gama, 2000.
2. Пионтковский А.А. Учение о преступлении. Курс советского уголовного права. Москва: Государственное издательство юридической литературы, 1964.
3. Уголовное законодательство СССР и союзных республик. Москва: Госюриздат, 1957.
4. Codul penal al României din 1864. În: Monitorul Oficial al României din 30 octombrie 1864.
5. Codul penal al României din 1936. În: Monitorul Oficial al României din 18 martie 1936.
6. Уголовный кодекс Франции. Санкт-Петербург: Изд. Юридический центр, 2002.
7. Уголовный кодекс Швеции. [on-line]: <http://constitutions.ru/archives>.
8. Уголовный кодекс Германии, Санкт-Петербург: Изд. Юридический центр, 2002.
9. law.edu.ru/norm/norm.asp?normID.

10. Jowtt's. Dictionary of English Law. London: 1977.
11. Card, Gross and Jones, Introduction to Criminal LoW. London: 1988.
12. Уголовный кодекс Молдавской ССР. С изменениями и дополнениями на 1 октября 1986 с приложением постатейно систематизированных материалов. Кишинев: Карта Молдовеняскэ, 1987.
13. Hotărârea Parlamentului privind unele modificări de ordin redacțional în Codul penal, Codul de procedură penală și Codul cu privire la contravențiile administrative Nr.1600-XII din 22.09.1993. În: Monitorul Oficial nr.11/343 din 30.11.1993.
14. Codul penal și legile conexe. București: Ed. C.H. Beck, 2012.
15. <http://ugolovnykodeks.ru/2011/11/ugolovnyj-kodeks-bolgarii>.
16. Уголовный кодекс Республики Польши. Санкт-Петербург: Изд. Юридический центр, 2001.
17. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699.
18. <https://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-3>.
19. <http://xn----ctbcgfviccvibf9bq8k.xn--90ais/statya-11>.
20. <https://www.legislationline.org> Estonia.
21. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009.

Despre autor

Radion COJOCARU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Director al școlii doctorale
„Științe penale și drept public” a
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com
tel.: 069089176

CZU-340.1

UNELE REFLECȚII REFERITOARE LA ABORDAREA ETAPIZATĂ A RĂSPUNDERII JURIDICE

Dumitru BALTAG,

dr. hab., prof. univ.

V. DOBÎNDA,

doctorand, ULIM

Din punct de vedere filosofic răspunderea juridică, ca dimensiune a fenomenului juridic, reprezintă unitatea dintre conținut și formă, răspunderea nu este doar o stare statică de fapt dar și o procedură dinamică, deoarece odată cu aplicarea și executarea sancțiunii juridice se schimbă și statutul juridic al subiectului răspunderii juridice. Evidențierea etapelor răspunderii juridice și studiul conținutului acestora permite cercetarea răspunderii juridice ca un sistem dinamic în cadrul căruia modificările ce afectează un element separat implicit duc la modificări ce operează întregul sistem.

Cuvinte cheie: răspundere juridică, statut juridic, abordare etapizată, etapele răspunderii juridice

SOME REFLECTIONS ON THE STAGED APPROACH OF LEGAL LIABILITY

Dumitru BALTAG,

PhD, university professor

V. DOBÎNDA,

PhD student, ULIM

From a philosophical point of view, legal liability, as a dimension of the legal phenomenon, represents the unity between content and form. Liability is not only a static state of fact but also a dynamic procedure, because with the application and execution of the legal sanction the legal status of the subject of legal liability also changes. Highlighting the stages of legal liability and studying their content allows the investigation of legal liability as a dynamic system in which changes affecting a separate default element lead to changes that operate the entire system.

Keywords: legal liability, legal status, staged approach, stages of legal liability

Introducere. Cât privește abordarea etapelor (fazelor) răspunderii juridice, acest subiect este mai puțin discutat în doctrină, neexistând un criteriu unic în baza căruia s-ar distinge anumite etape concrete ale răspunderii juridice. Menționăm că și Teoria Generală a Dreptului nu acordă suficientă atenție acestui subiect atât de important din punct de vedere teoretic dar și practic.

Examinând răspunderea juridică ca un raport juridic de drept material în dezvoltare deducem că acest raport are anumite faze (etape) de constrângere.

Evidențierea etapelor răspunderii juridice și studiul conținutului acestora permite cercetarea răspunderii juridice ca un sistem

dinamic în cadrul căruia modificările ce afectează un element separat implicit duc la modificări ce operează întregul sistem. Nu în zadar, Teoria Generală a Dreptului are tendința de a studia diferite fenomene juridice anume în dinamica lor și nu doar ca fenomene statice. Spre exemplu, se cunoaște și este unanim acceptată etapizarea aplicării dreptului, este interesantă abordarea etapelor de manifestare a dreptului subiectiv, ceva mai nou pentru doctrină este și etapizarea conflictului juridic [7, p. 363].

Drept temei al etapizării răspunderii juridice vom lua criteriul legat de coraportul dintre cunoașterea despre comiterea faptei ilicite de către organele statului și modificările ce

au loc în statutul juridic al făptuitorului. Am ajuns la această concluzie, reieșind din faptul că, răspunderea juridică își va atinge obiectivele în momentul în care organele competente ale statului vor determina volumul concret al drepturilor și obligațiilor făptuitorului în urma stabilirii tuturor circumstanțelor relevante în acest sens.

În acest fel, etapele răspunderii juridice reprezintă anumite faze în care se reflectă corelația dintre volumul drepturilor și obligațiilor subiectului, care a săvârșit fapta ilicită și activitatea organelor de stat competente în cercetarea faptei ilicite. De aici, deducem că, în măsura în care organele de drept avansează în sensul cunoașterii și cercetării faptei ilicite, se modifică și statutul făptuitorului, acesta devenind un statut juridic special.

Modificările statutului juridic al subiectului răspunderii juridice produc modificări și în raportul juridic de răspundere, acesta evoluând. Acest proces se va finaliza doar atunci când va fi atins scopul răspunderii juridice.

Scopul studiului îl constituie abordarea etapizată a răspunderii juridice, evidențierea etapelor (fazelor) răspunderii juridice și studiul conținutului acestuia, ceea ce ne va permite cercetarea răspunderii de drept ca un proces dinamic în cadrul căruia modificările ce afectează un element separat al sistemului răspunderii implicit duc la modificarea întregului sistem.

Metode aplicate și materiale utilizate. În procesul cercetării au fost utilizate mai multe metode de investigație științifică: metoda logică, metoda analitică, metoda comparativă, metoda generalizatoare. În vederea realizării studiului dat au fost folosite materiale relevante publicate în țara noastră și peste hotare.

Rezultate și discuții. După cum am menționat, în literatura de specialitate nu există un criteriu unic de evidențiere a etapelor răspunderii juridice, continuității acestora în timp și spațiu. De exemplu, prof. B. T. Bazilev distinge trei etape ale răspunderii juridice: a) formarea (dezvoltarea inițială); b) concretizarea și c) realizarea [3, p.75].

B. L. Nazarov evidențiază patru etape

ale răspunderii juridice: a) apariția răspunderii juridice, b) relevarea răspunderii juridice; c) intermedierea răspunderii juridice (prevederea ei în actele oficiale ale organelor competente); d) realizarea răspunderii juridice [8, p.290].

M. V. Zadneprovskaja examinează următoarele etape ale răspunderii juridice: a) etapa stării drepturilor și obligațiilor subiectelor raporturilor juridice ale răspunderii; b) etapa realizării drepturilor și obligațiilor subiectelor raporturilor juridice ale răspunderii [5, p.68].

M. D. Șindeapina evidențiază trei etape pentru răspunderea juridică: a) apariția răspunderii juridice; b) concretizarea răspunderii juridice; c) realizarea răspunderii juridice [9, p.63-64].

Sintetizând opiniile mai multor autori susținem că, răspunderea juridică, fiind un raport juridic în dinamică, parcurge câteva etape distincte: 1) apariția și dezvăluirea răspunderii juridice; 2) calificarea faptei ilicite și concretizarea răspunderii juridice; 3) realizarea răspunderii juridice [1, p.257].

Prima etapă începe odată cu comiterea faptei ilicite și este exprimată într-un șir de raporturi procesuale ce au ca părți organele competente și făptuitorul, părți indicate expres de lege sau contract. De exemplu, raportată la răspunderea de drept penal, această etapă va coincide cu etapa urmăririi penale preliminare, în ceea ce privește răspunderea civilă, patrimonială aceasta ar coincide cu înaintarea pretențiilor față de organul ce a încălcat legea.

Cea de a doua este o continuare a celei dintâi și se rezumă prin alegerea sancțiunii adecvate, echitabile și proporționale pentru fapta ilicită concretă. În consecință se adoptă actul de aplicare a dreptului (hotărârea judecătorească etc.) sau se execută benevol actul de realizare a dreptului (spre exemplu, părțile încheie un acord privind aplicarea regulilor, reînnoindu-și, astfel, raportul juridic preexistent).

Cea de a treia etapă prevede aplicarea propriu-zisă a măsurilor de sancționare față

de făptuitorul concret. În cadrul acestei etape are loc materializarea răspunderii juridice și atingerea obiectivelor acestei instituții juridice - restabilirea echității, a regimului de legalitate și a ordinii de drept în societate.

Toate cele menționate se raportează în mod absolut nu numai la individ, ca subiect al răspunderii juridice, ci și la instituția răspunderii juridice a organelor de stat și a funcționarilor publici. Totuși, în ceea ce privește răspunderea statului în persoană, aici, în opinia E. Moraru, evoluția raportului juridic este puțin diferențiată. Prima etapă demarează cu cauzarea daunei ce urmează a fi compensată din contul statului. În acest fel, această etapă este o premisă și un temei de facto pentru nașterea raporturilor juridice între stat și cetățean [2, p.10-17].

În cazul adresării cetățeanului în instanță cu privire la repararea acestei daune de către stat, instanța va adopta un act de aplicare a dreptului în care se indică expres contravaloarea daunei cauzate ce urmează a fi compensată. Specificul acestei răspunderi a statului constă în aceea că cea de-a doua etapă nicidecum nu poate fi realizată benevol de către părți, în baza propriului lor acord de voințe, dimpotrivă, ea implică în ordine obligatorie instanța de judecată.

Cea de-a treia etapă se rezumă la prezentarea actului de aplicare de către cetățean cu cerința de executare a plății din contul statului în avantajul său [2, p. 10-17].

Punctul de pornire în examinarea problemei ce ține de abordarea de etapizare a răspunderii juridice este cel de determinare a momentului nașterii raportului juridic material de răspundere și a momentului stingerii lui. Aici, putem presupune că: a) raportul juridic de răspundere se naște exclusiv în baza faptei ilicite, răspunderea juridică este un proces ce se naște la momentul comiterii faptei ilicite și durează un anumit termen, în cadrul căruia se disting anumite etape de dezvoltare; sau, b) momentul nașterii raportului juridic de răspundere coincide cu momentul tragerii făptuitorului la răspundere într-o anumită calitate concretă reglementată de lege. Spre

exemplu, în cazul răspunderii penale este momentul tragerii făptuitorului la răspundere în calitate de bănuț. Reieșind din cele expuse se disting două etape ale răspunderii: prima din momentul tragerii făptuitorului la răspundere și cea de-a doua din momentul adoptării hotărârii referitoare la recunoașterea faptei ilicite și a autorului acesteia; sau c) nașterea răspunderii juridice este determinată doar în momentul în care organele competente emit hotărâri prin care se recunoaște comiterea faptei ilicite de către persoana concretă. În acest caz răspunderea juridică se echivalează cu pedeapsa, iar problema etapizării răspunderii juridice decade.

Elementul comun pentru cea de-a doua și a treia presupunere este conexiunea nașterii raportului juridic al răspunderii juridice cu activitatea organelor de stat competente sau, mai bine spus, cu etapele aplicării legii.

Această concepție abordează fenomenul răspunderii juridice și cel al raportului juridic din perspectivă obiectivă, adică examinează nașterea răspunderii juridice ca un fenomen obiectiv ce nu are nici o conexiune cu voința subiectivă a celor ce aplică legea.

În opinia prof. N. Vitruk, soluționarea problemei ce ține de nașterea raportului juridic de răspundere trebuie căutat în dedesubturile înțelegerii fenomenului dreptului. În general, dreptul este un fenomen al lumii obiective ce există independent de voința subiectivă a individului. Dreptul este și voința majorității reflectată în norme de conduită aplicabile tuturor membrilor societății, care se asigură prin intervenția forței coercitive a statului în caz de necesitate. Deciziile voliționale exprimate în textul legii reprezintă reflecția subiectivă a realității obiective. De aceea, în esența lor legislația statului încă nu reprezintă dreptul, ele sunt doar un proces de cunoaștere a dreptului, un proces de îndepărtare sau apropiere de acesta [4, p. 521].

Reieșind din această abordare a dreptului, faptul obiectiv de comitere a ilegalității nu este doar un temei al nașterii răspunderii juridice ci și chiar momentul nașterii raportului juridic de răspundere. Iar acest lucru se

întâmplă indiferent de faptul cunoașterii sau necunoașterii despre comiterea ilegalității de către organele competente.

Nici constatarea faptei ilicite de către organele competente, nici tragerea la răspundere a făptuitorului, nici actul de aplicare a sancțiunii juridice, nici realizarea ei nu pot naște dreptul statului de a aplica pedeapsa făptuitorului. Unicul temei în acest sens este reprezentat anume de comiterea faptei ilicite. Răspunderea juridică se naște în mod obiectiv și nu în virtutea voinței unui sau altui organ de stat.

Din punct de vedere al legii răspunderea juridică survine în momentul intrării în vigoare a actului de aplicare a sancțiunii care prevede expres ce măsură se va aplica făptuitorului pentru comiterea faptei ilicite. Tot ce se întâmplă înaintea acestui moment poate fi catalogat ca o prezumție a faptei ilicite și o prezumție a răspunderii juridice. Raportul juridic material al răspunderii și răspunderea juridică în sine există și nu există concomitent, menționează O. F. Ivanenko. Există pentru că fapta juridică a fost comisă în mod obiectiv. Pe de altă parte, nu există întrucât acest fapt nu a fost înregistrat și supus tuturor formalităților necesare în acest sens conform legii, nu a fost constatată comiterea faptei printr-un act de aplicare a dreptului [6, p.7].

Problema poate fi soluționată, din punctul nostru de vedere, prin unificarea gnoseologică a cunoașterii fenomenului juridic cu recunoașterea adevărului legal de către organele competente printr-un act de autoritate adoptat de către acestea. Din momentul comiterii faptei și până la depistarea acesteia raportul juridic de răspundere există ca o legătură ideală și formală dintre participanții acestuia, ca un model de acțiuni viitoare ce le aparțin. Soluționarea problemei referitoare la nașterea raportului răspunderii juridice rezultă din conținutul acestui raport juridic. Specificul constă în aceea că momentul nașterii drepturilor și obligațiilor subiectelor poate să nu coincidă cu cel al realizării lor până nu vor fi întreprinse acțiuni concrete în acest sens de către participanții raportului: statul sau făptu-

itorul.

Legislația R. Moldova în vigoare delimitează momentul comiterii faptei ilicite de cel al depistării acesteia. Așa de exemplu, alin. (2) și (5) art. 30 al CContr. al Republicii Moldova prevede că: (2) termenul general de prescripție al răspunderii contravenționale este de un an; (5) Termenul de prescripție curge de la data săvârșirii contravenției și până la data rămânerii definitive a hotărârii cu privire la cauza contravențională. În cazul contravenției continue și contravenției prelungite, termenul de prescripție curge de la data săvârșirii acestei acțiuni sau a inacțiunii”. (alin. (9) art. 30 CContr. al RM).

În conformitatea cu art. 209 CM RM alin. ((1) și (2)) ”sancțiunea disciplinară se aplică de regulă, imediat după constatarea abaterii disciplinare, dar nu mai târziu de o lună din ziua constatării ei” și ”sancțiunea disciplinară nu poate fi aplicată după expirarea a 6 luni din ziua comiterii abaterii disciplinare”. Art. 53 CP RM punct, g) prevede liberarea de răspundere penală a persoanei, care a săvârșit o infracțiune în cazul prescripției de tragere la răspundere penală.

Cele menționate dovedesc faptul că din momentul comiterii faptei ilicite făptuitorul acesteia are obligația de a răspunde pentru aceasta, iar statul are dreptul de a aplica forța de constrângere, în acest sens, suntem în prezenta raportului juridic de răspundere. În acest fel, prima etapă a răspunderii juridice demarează la momentul comiterii faptei ilicite și durează până la depistarea ei de către organele competente. Numim această etapă apariția sau nașterea răspunderii juridice.

Anterior am menționat că, etapele răspunderii juridice depind de acțiunile organelor competente ce descoperă și cercetează ulterior fapta ilicită. Din punct de vedere gnoseologic, însă, fenomenul există indiferent de voința subiectelor. De aceea, putem menționa că, un fapt ilicit necunoscut organelor de drept reprezintă un ”obiect în sine”, cunoașterea căruia este îndepărtată în timp și se încheie cu eliberarea actului de aplicare a dreptului. Putem spune că obiectul în sine, devine obiect

pentru noi.

Fapta ilicită este comisă, însă nu este descoperită, înseamnă că nu este cunoscută, nu există. Din momentul comiterii faptei ilicite făptuitorul are obligația de a suporta limitările ce i se cuvin în baza legii, însă, în virtutea necunoașterii despre comiterea faptei ilicite de către organele competente, acesta continuă să facă uz de întregul spectru de drepturi și obligații ce le are. Un imbold către apariția raportului juridic de răspundere ar fi anumite acțiuni concrete întreprinse de către părțile raportului juridic, în acest caz acțiunile sunt prioritatea statului însă nu se exclude că acest imbold să vină din partea făptuitorului. În special în situația, când acesta își recunoaște vinovăția și se prezintă în fața organelor competente.

Din momentul depistării faptei ilicite începe cunoașterea acesteia de către organele competente. Examinând activitatea procesual-penală putem deduce următoarele: cunoașterea ca un proces de reflectare a realității de către individ reprezintă un raport în cadrul căruia pe de o parte apare individul ca subiect al cunoașterii, iar pe de alta obiectele realității în infinitatea de varietăți ale manifestării acestora. Cunoașterea de către ofițerul de urmărire penală a faptului comiterii infracțiunii nu se limitează cu cunoașterea "pentru sine", ci se extinde la o cunoaștere pentru societate, care implică obligațiile acestuia de a cerceta, de a descoperi toate circumstanțele comiterii faptei ilicite, de a lua în considerație detaliile relevante, de a determina dacă este sau nu vinovat făptuitorul etc.

În dependență de cunoașterea faptei ilicite și de etapele acestei cunoașteri se limitează și unele drepturi din statutul juridic al făptuitorului, el dobândind un statut juridic special. Această corelație determină etapele ulterioare ale răspunderii juridice.

Cea de-a doua etapă începe odată cu depistarea faptei ilicite de către organele competente și se finalizează la momentul intrării în vigoare a actului de aplicare a dreptului, prin aceasta recunoscându-se comiterea faptei ilicite de către persoana concretă. În acest act se

individualizează sancțiunea ce va întruchipa măsura răspunderii juridice aplicate făptuitorului. Respectiva etapă ar fi corect să o numim și concretizarea răspunderii juridice de către organele competente în acest sens. Conținutul etapei este reprezentat de calificarea faptei ilicite. Deja în cadrul acestei etape făptuitorul poate fi limitat în anumite drepturi și libertăți, cum ar fi dreptul la libera circulație, dreptul de administrare a patrimoniului etc. Măsurile aplicate făptuitorului poartă un caracter de prevenire și de curmare.

O astfel de desfășurare a răspunderii juridice avem doar exclusiv în situații în care fapta a fost depistată de către organele competente. În caz de nedepistare a faptei, din perspectivă obiectivă fapta oricum există, deci și răspunderea juridică există. În cazul dat, avem de a face cu fapta ilicită latentă și răspunderea juridică latentă, deci, care există dar nu se manifestă în exterior, putând oricând izbucni. Răspunderea va înceta să existe la expirarea termenului de prescripție sau recunoașterea pierderii caracterului de pericol social al faptei ilicite comise etc.

Cea de-a treia etapă a răspunderii - realizarea acesteia, demarează odată cu intrarea în vigoare a actului de aplicare a dreptului prin care se recunoaște fapta ilicită comisă. Realizarea răspunderii în cadrul acestei etape se manifestă prin intermediul acțiunilor întreprinse de către organele competente în vederea aplicării măsurilor concrete indicate în acel act. Astfel, răspunderea juridică, care inițial exista ca o legătură dintre drepturile și obligațiile părților raportului juridic de răspundere, acum se manifestă prin acțiunile părților ce fac posibilă realizarea acestor drepturi și obligații.

Prin această etapă se manifestă și esența existenței raportului juridic de răspundere. Limitările pe care le suportă persoana, exprimă statutul juridic special al făptuitorului până la momentul executării pedepsei. Executarea pedepsei reprezintă și finalizarea realizării răspunderii juridice.

Concluzii. De menționat că această desfășurare a raportului juridic de răspunde-

re poate li încheiată la oricare dintre etapele premergătoare realizării răspunderii juridice, dacă se vor aplica normele ce reglementează liberarea de răspundere juridică.

Toate etapele menționate reprezintă diferite etape de evoluție a raportului juridic de răspundere, ce au conținut și continuitate diferite, dar care împreună reprezintă un fenomen unic răspunderea juridică. Prin evidențierea etapelor răspunderii juridice accentuăm faptul că aplicarea sancțiunii nu urmează imediat după comiterea faptei ilicite.

La o anumită etapă de desfășurare a răspunderii juridice, aceasta îmbracă o "haină" procesuală. Forma procesuală nu reprezintă o etapă distinctă a răspunderii, ci o reflectare a desfășurării raportului juridic de drept material al răspunderii. Raportul de drept material momentan ca și cum ar trece pe planul doi, "reflectându-se" prin prisma raporturilor procesuale.

BIBLIOGRAFIE

1. BALTAG, D. Teoria răspunderii și responsabilității juridice. Chișinău: ULIM, 2007 (F. E. –P. "Tipografia Centrală). 440 p.
2. MORARU; E. Modalitatea tragerii la răspundere juridică a statului și reprezentanților săi. În: Legea și viața, 2015, nr. 5, pp. 10-17.
3. БАЗЫЛЕВ, Б. Т. Юридическая ответственность. Красноярск, 1985.125 с.
4. ВИТРУК, И. В. Законность: понятие, защита и обеспечение./Общая теория права. Курс лекций Под. ред. В. К. Бабаева. М: Юристъ, 2003. 592 с.
5. ЗАДНЕПРОВСКАЯ, М. В. Осуществление юридической ответственности и законность. Дисс. канд. юрид. наук. М., 1984. 196 с.
6. ИВАНЕНКО, О. Ф. Некоторые проблемы теории юридической ответственности Юридическая ответственность в советском обществе. Труды высшей следственной школы МВД СССР. Вып. 9. Волгоград. 1974. сс.4-11.
7. ЛАЗАРЕВ, В. В. Реализация права. Общая теория права. Курс лекций. Пол ред. В. К. Бабаева. М.: Юристъ, 2003. 592 с.
8. НАЗАРОВ, Б. Л. Право в системе социальных связей. М.: Юрид. лит., 1976. 312 с.
9. ШИНДЯПИНА, М. Д. Стадии юридической ответственности. Дисс. канд. юрид. наук. М., 1998. 211 с.

Despre autori:
Dumitru BALTAG,
 dr. hab., prof. univ.,ULIM
 e-mail: dumitrubaltag@gmail.com
 tel.: 069140988

Vasile DOBÎNDA,
 doctorand, ULIM
 e-mail: vasiledobinda78@gmail.com
 tel.: 069150123

УДК 343.85

КРИМИНОЛОГИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРЕСТУПНОСТИ

Виктор Николаевич БЕСЧАСТНЫЙ,

доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист Украины
ректор Донецкого юридического института МВД Украины
(г. Кривой Рог, Украина)

Статья посвящена криминологическому обеспечению противодействия преступности. Представлено авторское определение понятия криминологическое обеспечение противодействия преступности. Предложено разветвленную систему мероприятий по совершенствованию криминологического обеспечения противодействия преступности отдельных его направлений, в частности, нормативно-правового, организационного, информационного и научно-методического обеспечения.

Ключевые слова: криминологическое обеспечение, противодействие преступности, нормативно-правовое, организационное, информационное, научно-методическое обеспечение.

CRIMINOLOGICAL PROVISION OF CRIME COUNTERACTION: ISSUE OF THEORY AND PRACTICE

Viktor N. BESCHASTNYI,

PhD, Professor, Honored Lawyer of Ukraine
Rector of Donetsk Law Institute of the MIA of Ukraine
(Krivoy Rog, Ukraine)

The article deals with is devoted to criminological provision of counteraction to crime. The author's definition of the concept of criminological support for crime counteraction is given. A wide-ranging system of measures to improve the criminological support of counteraction to crime in some of its areas, in particular, normative-legal, organizational, informational and scientific-methodical support has been offered.

Keywords: criminological support, crimes combating, legal, organizational, informational, methodical support.

Постановка проблемы. В последнее время в научной литературе представлена развернутая понятийно-классификационный характеристика противодействия преступности как специфической сферы социального управления; определены ее экономические, социально-политические и идеологические предпосылки, цели и задачи, уровень, содержание и формы, информационно-аналитические, организационно-управленческие, правовые и тактические основы; сформулированы другие концептуальные положения, которые в совокупности составляют целостную теоретическую модель противодействия преступности, элементом которой является

ее криминологическое обеспечение.

Вместе с тем, важным остается вопрос совершенствования криминологического обеспечения противодействия преступности, а также оптимизации деятельности органов, осуществляющих борьбу с преступностью и другое противодействие преступных проявлений в обществе.

Состояние исследования. Проблемы преступности постоянно привлекает внимание отечественных ученых-юристов и практических работников. Решающий вклад в этом осуществили специалисты в области уголовного права и ученые-криминологи. Вместе с тем, с учетом междисциплинарного характера проблемы

научного обоснования деятельности по обеспечению противодействия преступности посвящены труды ученых, в частности, Г. А. Аванесова, А. Н. Бабенко, А. Н. Бандурки, Ю. В. Баулина, В. С. Батиргареевой, В. Т. Белоуса, Е. М. Блаживского, В. И. Борисова, Н. Г. Вербенского, С. Ю. Вицина, В. А. Глушкова, Б. М. Головкина, В. К. Грищука, Л. Н. Давыденко, С. Ф. Денисова, Т. А. Денисовой, А. Н. Джужи, А. И. Долговой, В. М. Дремина, В. П. Емельянова, А. П. Закалюка, А. Г. Кальмана, И. И. Карпеца, А. Н. Костенко, И. М. Копотуна, В. Н. Кудрявцева, А. М. Литвака, А. Н. Литвинова, В. В. Лунева, К. Б. Марисюка, Ю. В. Орлова, Н. И. Паноав, В. М. Поповича, Е. Л. Стрельцова, В. Я. Тация, В. М. Трубникова, П. Л. Фриса, В. Б. Харченко, П. В. Хряпинського, В. В. Чернея и др.

Цель статьи является формирование концепции криминологического обеспечения противодействия преступности в Украине, а также определение основных направлений совершенствования уголовно-превентивной практики и противодействия преступности в целом.

Изложение основного материала. Преступность и борьба с ней является чрезвычайно сложным вопросом. Нестабильность общественно-политической, экономической ситуации и военные действия в Украине создали условия для развития преступности. Стремительные темпы роста последней создают реальную угрозу национальной безопасности, а потому перед субъектами противодействия преступности стоят задачи быстрого реагирования на новые вызовы.

Словосочетание «криминологическое обеспечение» встречается в отечественных и зарубежных ученых чаще в контексте какого-то отдельного направления деятельности. Существующие определения раскрываются как меры недопущения преступных посягательств. В последнем происходит подмена понятий, несоответствие дефиниции и нарушение

логики.

На наш взгляд, криминологическое обеспечение – это создание условий, в результате которых должен наступить благоприятная для деятельности субъектов противодействия преступности ситуация или их множество. Иначе говоря, оно представляет собой вспомогательную деятельность в виде создания благоприятных условий для осуществления соответствующими субъектами (государственными, негосударственными органами и учреждениями, общественными формированиями и отдельными гражданами) воздействия на преступность с целью снижения интенсивности процессов детерминации преступности, нейтрализации действия ее причин и условий для ограничения количества преступных проявлений до определенного уровня.

Исходя из приведенного определения, следует, что криминологическое обеспечение – отдельная интегрированная теория в структуре общей теории противодействия преступности, которая тесно переплетается с ее составляющими, а именно: 1) обеспечение криминологической профилактики: а) обеспечение профилактики опережения; б) обеспечение профилактики ограничения; в) обеспечение профилактики устранения; г) обеспечение профилактики защиты; 2) обеспечение предупреждения преступлений; 3) обеспечение пресечения преступлений.

Общеизвестно, что в юриспруденции, как и в любой другой науке, задача определения дефиниции, как логической операции над понятием, состоит в том, чтобы раскрыть ее содержание указанием на основные, существенные признаки изучаемого предмета, которые отличают его от других общественных явлений и выделяют его из множества правовых [1, с.86].

Система криминологического обеспечения противодействия преступности состоит из следующих элементов: нормативно-правового обеспечения противо-

действия преступности; организационного обеспечения противодействия преступности; информационного обеспечения противодействия преступности; научно-методического обеспечения противодействия преступности. Рассмотрим их более подробно.

Нормативно-правовое обеспечение противодействия преступности представляет собой создание условий для реализации субъектами противодействия преступности своих прав и обязанностей по совокупности правовых средств (норм права, правоотношений, актов реализации), явлений (правосознание, правовую культуру, правовые принципы, идеи), правового регулирования и влияния.

Совершенствование нормативно-правового обеспечения противодействия преступности – это постоянный процесс правотворчества, правоприменения, правового регулирования и воздействия уполномоченных субъектов.

Считаем, что сегодня есть острая потребность в создании документа, в котором должно быть закреплена система политико-правовых идей, общая ориентация деятельности по противодействию преступности, цели и задачи, основные направления, система мер этой деятельности и тому подобное. Иначе говоря, нужен закон, в котором определены принципы государственной политики по противодействию преступности или соответствующая стратегия.

Наличие закона о стратегии или основ государственной политики по противодействию преступности создаст условия для соответствующего вида социальной деятельности, однако, чтобы наличие данного правового акта не превратилось в формализм, необходимо правоприменение, то есть учет конкретных обстоятельств и ситуаций. А для этого должны быть разработаны общегосударственные и региональные программы неотложных мер по противодействию преступности, как те,

что существовали в прошлом. Поскольку на сегодняшний день такая программа отсутствует, это стало фактором, тормозящим процесс противодействия преступности, превращает имеющуюся правовую базу на «мертвое право», декларацию.

Следует также констатировать и согласиться с точкой зрения, что существенным недостатком является отсутствие нормативно-правового акта, в котором было бы комплексное определение государственной политики по профилактике преступлений и правонарушений. В этом документе необходимо осветить проблемы, требующие решения, цель и сроки реализации, пути и способы их решения, ожидаемые результаты и объем финансовых, материально-технических, трудовых ресурсов, необходимых для обеспечения реализации профилактических мероприятий, а также мониторинг их эффективности [2, с. 33-38].

Организационное обеспечение противодействия преступности – это разноплановая, многопрофильная деятельность, включающая в себя использование достижений различных видов знаний в отраслевых сферах экономики, социологии, статистики, психологии, теории управления и др.

Среди факторов, которые наиболее негативно влияют на состояние организационного обеспечения противодействия преступности, можно выделить следующие:

- незавершенность реформы правоохранительной системы и откровенное «буксования» ее по определенным направлениям;
- высокий уровень коррупции в государственных правоохранительных органах;
- недостаток квалифицированных кадров;
- несовершенная система подборки кадров и значительные недостатки в системе их профессиональной подготовки, за-

мещения, переподготовки;

– недостаточное внимание к внедрению инновационных методологических изменений в указанной сфере (форм и методов управления и взаимодействия составляющих системы противодействия преступности)

– низкий уровень материально-технического обеспечения правоохранительной системы;

– недостаточное использование потенциала общественности в достижении целей противодействия преступности;

– формализм в исполнении задач противодействия преступности, отсутствие инициативности и слабые обратные связи в системе противодействия преступности;

– недостатки методологического и практического характера при введении опыта зарубежных стран и др.

Проанализировав широкий спектр теоретических, практических и методологических вопросов, касающихся организационного обеспечения противодействия преступности в Украине, по нашему мнению, основными направлениями совершенствования организационного обеспечения противодействия преступности должны быть:

1. Формирование четкой и непротиворечивой уголовно-правовой политики в сфере противодействия преступности, которая является правовой и методологической основой организационного обеспечения противодействия преступности. Отсутствие четких устоявшихся принципов построения системы уголовно-правовых отношений, ориентация не на достижение стратегических целей, а наоборот, подражание узко политической конъюнктурной мотивации, неверная расстановка приоритетов в указанной сфере приводит к невозможности нормального формирования и развития системы противодействия преступности в Украине, в том числе и ее организационной состав-

ляющей, которая, собственно, и является каркасом построения указанной системы. По нашему мнению, формирование направлений уголовно-правовой политики в сфере противодействия преступности (криминологической политики) возможно путем возобновления практики принятия комплексных целевых программ (дорожных карт) противодействия преступности. Оптимальным периодом, на который рассчитан данный документ, должно быть 5 лет, что позволит обеспечить достаточную стабильность такой политики и постепенно предложенных в ней изменений. Современная дорожная карта противодействия преступности должна соответствовать и быть частью общей государственной политики Украины.

2. Завершение реформы системы противодействия преступности в Украине. Достижения системности организационного обеспечения противодействия преступности возможно достичь только путем формирования эффективной системы субъектов противодействия преступности с развитыми коммуникативными связями между последними. Завершение реформирования системы субъектов противодействия преступности является критическим фактором формирования эффективного организационного обеспечения противодействия преступности. Считаем, что достижение этой цели требует:

– углубление специализации в построение системы противодействия преступности, создание специализированных органов по противодействию определенным видам преступлений. Положительным является создание специализированных подразделений по противодействию определенным видам преступности (в частности, Департамента противодействия наркопреступности, Департамента киберполиции, Департамента защиты экономики, Департамента борьбы с преступлениями, связанными с торговлей людьми, в составе криминальной полиции Украи-

ны, Национального антикоррупционного бюро Украины). Крайне негативными, по нашему мнению, является ликвидация специализированной правоохранительной учреждения по противодействию организованной преступности, незавершенность процесса создания Национального бюро расследований и органов пробации, которые должны уже начать свою практическую деятельность. Соответственно, ликвидация указанных недостатков организационной структуры субъектов противодействия преступности является необходимым этапом завершения ее реформирования;

– исключение дублирования функций субъектов противодействия преступности;

– демилитаризация субъектов противодействия преступности, непосредственно не связанных с обеспечением общественного порядка;

– развитие устойчивых коммуникативных связей между субъектами противодействия преступности на основаниях субординационных и координационных, а также на основе отношений взаимодействия и сотрудничества, закрепление указанных положений в соответствующих учредительных документах и законах в сфере противодействия преступности;

– содействие формированию и развитию связей между субъектами противодействия преступности.

3. Улучшение ресурсного обеспечения системы противодействия преступности. Ресурсное обеспечение противодействия преступности состоит из двух частей: материально-технического и финансового обеспечения (1), и кадрового обеспечения (2). Кадровое обеспечение должно заключаться в осуществление качественной, практически ориентированной подготовки квалифицированных кадров. В связи с этим, по нашему убеждению, важным является не только сохранение, но и развитие системы ведомственных высших

учебных заведений, специализирующихся на подготовке специалистов по противодействию различным видам преступности.

Отдельным вопросом кадрового обеспечения противодействия преступности является осуществление своевременной переподготовки кадров и обеспечение постоянного повышения их квалификации. Действующие нормативно-правовые источники предусматривают такие виды последипломного образования, как специализация, переподготовка, повышение квалификации, стажировка в форме очного или заочного (дистанционного) обучения [3].

Кроме вышеупомянутых форм достижения целей, повышение квалификации работников практических подразделений в сфере противодействия преступности может также осуществляться: путем проведения тематических семинаров, «круглых столов», научно-практических конференций, тренингов и занятий по профессиональной подготовке с периодичностью, определяемой необходимостью их проведения; расширение возможностей стажировку практических работников, преподавателей и курсантов профильных учебных заведений за рубежом (например, в рамках сотрудничества с Международной полицейской ассоциацией, Международной ассоциацией шефов полиции [4] и т.д.).

4. Введение средств информатизации для обеспечения эффективного организационного обеспечения противодействия преступности. Перспективными, и в конце концов экономически выгодным, является внедрение таких технических инноваций в практическую деятельность субъектов противодействия преступности:

– система электронного документооборота. Введение указанной инновации уже давно пора. Переход на электронный документооборот не только позволит значительно сэкономить материальные ресурсы, а также позволит принимать управленческие решения значительно быстрее

и снизит бюрократический порог в этой сфере;

– расширение использования технических инноваций при фиксации, расследование и оформление правонарушений (планшетов, подключенных к общим информационным правоохранительным системам, портативных банковских терминалов, сканеров отпечатков пальцев, дронов, нательных и стационарных камер и т.д.) упростит указанные процедуры и станет превентивным средством совершения правонарушений. В практической плоскости введения указанных изменений возможно через создание и совершенствование деятельности специализированных подразделений технической поддержки в системе противодействия преступности, как, например, Департамента информационной поддержки и координации полиции «102» Национальной полиции Украины.

5. Расширение международной координации в противодействии преступности, привлечение иностранных партнеров.

6. Дальнейшее расширение использования потенциала институтов гражданского общества в противодействии преступности.

Информационное обеспечение противодействия преступности – это основанная на правовых, организационных, технических и методических предпосылках целенаправленная деятельность по сбору, переработке, хранению и созданию условий для использования информации, необходимой для эффективного функционирования предохранительной системы [5, с.145].

Совершенствование информационного обеспечения, в первую очередь, заключается в обеспечении эффективности и скорости технического доступа к удаленным ресурсам и привлечение информационных ресурсов других государственных органов по противодействию преступности. Основными мероприятиями, направленными на устранение недостатков и

совершенствования информационно-аналитического, информационно-оперативного и научно-информационного обеспечения противодействия преступности, по нашему мнению, должны быть:

– утверждение на государственном уровне программы (стратегии) противодействия преступности как вектора деятельности соответствующих субъектов;

– совершенствование ресурса поисковых систем с учетом задач и потребностей информационного обеспечения всех структурных подразделений правоохранительных органов;

– для нормализации использования информационных баз утверждения межведомственной Инструкции по различным форм обмена данными с информационным ресурсам, дифференцированно по определению уровней предоставления информации и альтернативных способов сообщения адресату в зависимости от потребности принятия решения;

– доработка формы первичного учета об уголовном правонарушении в отношении сведений о потерпевшем - образование, семейное положение, нахождение пострадавшего в уязвимом состоянии, отношения с виновным, совершение преступлений в отношении потерпевшего в прошлом, - дополнительно расширит возможность для системного информирования населения о месте и способе поиска жертв преступником, определения характеристики пострадавших и проявлений виктимного поведения и формирования соответствующих мероприятий виктимологического предупреждения;

– систематическое обеспечение официальной статистической информации в развернутом формате научно-исследовательских учреждений, деятельность которых связана с противодействием преступности и профильных кафедр высших учебных заведений;

– разработка механизма апробации научных достижений криминологических

исследований в практической плоскости;

– внесение изменений в формат занятий в системе служебной подготовки с акцентом на совершенствование информационно-аналитического и научно-информационного обеспечения;

– проведение новых криминологических исследований воздействия на сознание граждан и последствия и качество распространения информации о преступности как продукт конвергентной журналистики;

– налаживание сотрудничества правоохранительных органов и общественных организаций о предоставлении альтернативной информации о преступности и участие в мероприятиях противодействия преступности [6].

Научно-методическое обеспечение противодействия преступности является залогом повышения эффективности деятельности, связанной с противодействием преступности. Оно включает в себя разработку ее теоретических и методологических основ, научно-прикладных исследований и выработки на этой основе главных направлений стратегии и тактики в этом вопросе.

Основными шагами на пути совершенствования процесса внедрения научно-методических разработок в практику противодействия преступности мы считаем:

– точное соблюдение формы и содержания запроса на проведение научного исследования с конкретизацией его целей и задач и обоснования реальными потребностями практической деятельности;

– налаживание взаимодействия между ведущими научными организациями, учебно-научными заведениями системы МВД Украины и представителями правоохранительных органов (исполнитель – заказчик) с целью конкретизации целей, задач и реальных проблем;

– широкое привлечение наиболее опытных практических работников к ав-

торскому научному коллективу, что будет положительно влиять на результаты научного исследования и вероятность его дальнейшего успешного внедрения;

– обеспечение более активного, широкого внедрения научных разработок в практику работы правоохранительных органов с целью повышения эффективности деятельности по противодействию преступности;

– интенсификация научных исследований в сфере противодействия преступности - мгновенная реакция со стороны научного сообщества на общественные процессы, происходящие в государстве и требуют всестороннего научного исследования;

– облегчение доступа практических работников к научно-методическим материалам, следует обеспечивать путем создания единой электронной информационной базы, которая должна содержать в себе следующие материалы;

– коллегиальная в присутствии заказчика оценка научного исследования и внедрение его в практическую деятельность;

– усиление конкретного и адресного контроля за внедрением научного исследования и подтверждения его оценки путем опроса сотрудников, которые его изучают и применяют в практической деятельности.

Выводы. Таким образом, мы определили наиболее актуальные проблемы, возникающие в связи с криминологическим обеспечением противодействия преступности. Они касаются различных сфер общественной жизни, и их решения заключается в урегулировании социальных, экономических, политических проблем.

В то же время, нынешний этап развития украинского государства характеризуется дальнейшей демократизацией всех сторон общественной жизни, стремлением войти в европейское сообщество, а значит, максимально приблизиться к европейским

стандартам. Поэтому кардинальных изменений и совершенствования требуют нормативно-правовая база, управленческие и криминологические аспекты противодействия преступности.

Список использованной литературы:

1. Васильев А. М. Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорий теории права. Москва: Юридическая литература, 1976. 264 с.
2. Бесчастный В. М. Удосконалення нормативно-правового забезпечення протидії злочинності. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2015. № 2. С. 33–38.
3. Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: затверджене Наказом МВС України від 24.12.2015 № 1625. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16> (дата звернення: 01.12.2016).
4. Зозуля Є. В. Міжнародне співробітництво у сфері підготовки кадрів та професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ України. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2011. № 4. С. 78–85.
5. Жалинский А. Э. Специальное предупреждение преступлений в СССР (вопросы теории). Львов, 1976. 194 с.
6. Бесчастный В. М. Напрями удосконалення інформаційного забезпечення у протидії злочинності. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2016. № 1. С. 17–22.

Об авторе

Виктор Н. БЕСЧАСТНЫЙ

доктор юридических наук,

профессор, заслуженный юрист Украины,

ректор Донецкого юридического института МВД Украины

(г. Кривой Рог, Украина)

адрес электронной почты: anua.donetsk.ua@i.ua

тел.: 00380508715865

CZU 343.54

NOȚIUNEA ȘI NATURA SOCIAL- JURIDICĂ A EXPLOATĂRII SEXUALE A FEMEILOR ȘI COPIILOR

Iurie LARII,

doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Oleg POHILĂ,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În ultimii ani, problema criminalității în domeniul exploatării sexuale a femeilor și copiilor a constituit subiectul mai multor lucrări și studii separate realizate de diferiți cercetători. Cu toate acestea, nu putem afirma că problema exploatării sexuale s-a dezvoltat teoretic în modul corespunzător. Înainte de toate, ar trebui să se acorde atenție faptului că, până în prezent, lipsește abordarea uniformă a noțiunii de „exploatare sexuală”. De asemenea, lipsește claritatea în ceea ce privește criteriile care reflectă esența acestui concept, precum și lista faptelor penale care conțin semnele exploatării sexuale. Prin urmare, respectivul articol științific urmărește clarificarea conceptelor menționate supra.

Cuvinte-cheie: exploatare sexuală, trafic de ființe umane, trafic de copii, prostituție, proxenetism, pornografie infantilă etc.

THE NOTION AND SOCIO-LEGAL NATURE OF SEXUAL EXPLOITATION OF WOMEN AND CHILDREN

Iurie LARII,

PhD, associate professor, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

Oleg POHILĂ,

PhD student, Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

During the recent years the problem of criminality in the field of sexual exploitation of women and children has been the subject of several separate works and studies performed by different researches. Nevertheless, we cannot say that the problem of sexual exploitation has theoretically developed properly. First of all, attention should be paid to the fact that, to the present moment, there is no uniform approach to the concept of “sexual exploitation”. There is also a lack of clarity regarding the criteria that reflect the essence of this concept, as well as the list of criminal facts that contain the signs of sexual exploitation. Therefore, the respective scientific article presumes to clarify the concepts mentioned above.

Keywords: sexual exploitation, trafficking in human beings, child trafficking, prostitution, pimping, child pornography etc.

Introducere. Ideile conceptuale și dispozițiile specifice prevăzute în documentele juridice internaționale au fost și rămân a fi principala sursă de inspirație pentru dezvoltarea dreptului penal autohton și a cercetărilor științifice în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului exploatării sexuale. Bazându-ne pe totalitatea ideilor umanitare pe care se fun-

damentează reglementările juridice internaționale ce se referă la contracararea exploatării sexuale a femeilor și copiilor, putem distinge principalul element care caracterizează esența socială și morală a acestui fenomen infracțional. De fapt, este vorba despre categoriile de infracțiuni, a căror complexitate, de regulă, este însoțită de scopul exploatării sexuale a fe-

meilor și copiilor.

În Codul penal al Republicii Moldova lista unor astfel de fapte infracționale se află în dispozițiile care prevăd răspundere pentru: traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală (art. 165 CP), traficul de copii în scopul exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, implicării în prostituție sau în industria pornografică (art. 206 alin. (1), lit. a) CP), pornografia infantilă (art. 208¹ CP), recurgerea la prostituția practică de un copil (art. 208² CP), proxenetismul (art. 220 CP). De asemenea, Codul contravențional al Republicii Moldova sancționează la art. 89 practicarea prostituției, însă când este vorba despre categoriile de persoane care obțin venituri în urma prostituării altei sau altor persoane, atunci respectivele acțiuni se vor încadra în prevederile art. 220 Cod penal, constituind infracțiunea de proxenetism.

Prin urmare, este important de a clarifica trăsăturile comune ale acestor manifestări infracționale, fiindcă, deși sunt diferite după formă, fiecare regăsindu-se într-un articol separat al Codului penal, totuși în realitate faptele infracționale menționate mai sus sunt aceleași în esența lor socială și morală.

Metode și materiale aplicate. La elaborarea acestui articol a fost folosit materialul doctrinar-teoretic și normativ cu privire la infracțiunile de exploatare sexuală a femeilor și copiilor. De asemenea, cercetarea respectivului subiect a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de investigare științifică specifice teoriei dreptului și criminologiei: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, metoda studiului de caz etc. Totodată, au fost analizate lucrările savanților autohtoni, precum și materialele științifice ale doctrinarilor din străinătate.

Rezultate obținute și discuții. Constatările succinte făcute mai sus ne conduc spre esența juridică a exploatării sexuale, îndeosebi a traficului de ființe umane realizat în același scop. Dezvăluind conținutul acesteia, este necesar de a aborda și problema obiectului principal al atentatului criminal, a cărei protecție

este asigurată de normele dreptului penal. În cazul nostru este vorba despre libertatea persoanei (un caz particular fiind libertatea sexuală), care este și un element esențial al tuturor drepturilor omului.

Bazându-ne pe prevederile art. 25 din Constituția Republicii Moldova, putem vorbi despre inviolabilitatea libertății persoanei ca libertate în comportament, lipsită de orice constrângere fizică din exterior care poate crea obstacole pentru libera circulație a omului, fapt ce l-ar lipsi de posibilitatea de a acționa în orice domeniu al vieții conform propriei voințe. Aceste prevederi rezultă și din art. 3 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, art. 9 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice și art. 5 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Este necesar de menționat că fenomenul exploatării sexuale, îndeosebi prin prisma traficului de persoane, nu este altceva decât o formă a sclaviei moderne, prin care se încalcă prevederile art. 4 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adică sclavia și condiții similare de aservire. Acest fapt este bine argumentat de CtEDO (vezi cazul Rantsev versus Cipru și Rusia [1]) și, din aceste considerente, în prezent nu se mai pune problema dacă traficul de ființe umane este sau nu de domeniul art. 4 din CEDO.

Hotărârea în cazul menționat a constituit premisele instituirii unor obligații pozitive ale statelor de a elabora un cadru juridic adecvat și eficient, juridic și administrativ, de a lua măsuri de protecție și de a investiga traficul în cazul în care acesta s-a produs [2, p. 58].

Revenind la conceptul „libertate” în sensul menționat mai sus, constatăm că interpretarea acestuia se regăsește în lucrările mai multor autori [3, p. 43; 4, p. 52; 5, p. 1]. Cu alte cuvinte, libertatea este abilitatea unei persoane de a acționa independent și personal în conformitate cu interesele sale. Anume aceste valori fundamentale protejate de Constituție, în cumul cu alte acte juridice, împiedică acțiunile infractorilor implicați în exploatarea

sexuală a femeilor și copiilor.

Mai exact, este vorba despre formele socialmente periculoase de încălcare a normelor de comportament din sfera relațiilor sexuale acceptate de societate, a principiilor și ordinii tradiționale a respectivelor relații sau, cu alte cuvinte, a contactului sexual în general. Despre aceasta, autorul V. Kovalenko menționează că, în ciuda tuturor transformărilor din domeniul valorilor sexual-erotice, există anumite principii imuabile ale contactului sexual, îndeosebi fiind vorba despre caracterul benevol și conștientizarea contactelor sexuale, neînfăptuirea unor daune de moralitate publică prin propriul comportament sexual, excluderea din sfera contactelor sexuale a minorilor, interzicerea relațiilor sexuale dintre părinți și copii [6, p. 128].

În literatura de specialitate se menționează, pe bună dreptate, că sub aspect conceptual nu este oferită o noțiune juridico-penală clară a exploatării sexuale [7, p. 4]. Din aceste considerente, în studiul realizat la acest capitol este important constatarea faptului că lipsește nu doar conceptul juridico-penal al exploatării sexuale, ci și cel de natură criminologică susceptibil să cuprindă întregul volum al caracteristicilor sale cheie.

Prin urmare, vom începe analiza categoriei „exploatare sexuală” pentru a clarifica termenii inițiali și esența entităților care derivă din aceștia. În sensul semantic, vorbind despre termenul „sex” care rezultă din sintagma „exploatare sexuală”, acesta este interpretat în limba română ca o totalitate a caracteristicilor morfologice și fiziologice care deosebesc ființele și plantele în două categorii distincte: masculi și femele, bărbați sau femei [8, p. 980]. În ceea ce privește termenul „sexual”, acesta este definit ca raport dintre sexe care se referă la viața sexuală [8, p. 980].

Referitor la semnificația termenului „exploatare”, dicționarul explicativ al limbii române îl interpretează ca „...profit, tragere de folos în mod abuziv...” [8, p. 359]. Tot în acest context, exploatarea mai este interpretată ca „...obținere (în mod abuziv) a unui profit

de la o persoană sau dintr-o anumită situație, împrejurare etc. (prin mijloace lipsite de scrupule)...” [9], „...însușire a rezultatelor muncii altora” [10, p. 895].

Sensul implicit al aceleiași formule ne permite să vorbim despre exploatare ca atribuire ilegală a rezultatelor muncii altora. Exploatarea, în acest ultim sens, va constitui „obiect generic” al respectivului studiu. Evident că în cazul nostru exploatarea sexuală va deveni „obiect nemijlocit” de cercetare. Prin urmare, rezultatele muncii altora ar trebui să fie considerate în acest sens ca venituri obținute de către infractori (subiecți ai exploatării), prin însușirea fondurilor primite ca plată pentru servicii sexuale pe care le oferă femeile și copiii ce depind de ei (victime exploatare).

În contextul celor consemnate, regretatul profesor Alexandru Borodac confirmă cele relatate mai sus în manualul său de „Drept penal: partea specială”, explicând că scopul exploatării sexuale comerciale sau necomerciale presupune profitarea de relațiile sexuale, contrar voinței victimei, în interes material sau alte interese personale [11, p. 102].

Tot în acest sens, autorii S. Brânză și V. Stati, în manualul de „Drept penal: partea specială”, constată că exploatarea sexuală, în sensul infracțiunii de trafic de ființe umane, presupune aservirea victimei prin a o obliga să presteze în acord cu voința făptuitorului unele servicii cu caracter sexual. Referindu-se la exploatarea sexuală comercială, aceștia atribuie la ea folosirea victimei în prostituție, în industria pornografică, pentru masajul erotic, în reprezentări striptease, în reprezentări erotice de alt gen implicând profitarea de sexualitatea victimei [12, p. 348]. Aceiași autori, în „Tratat de drept penal: partea specială”, constată că prin „exploatare sexuală necomercială” se înțelege activitatea care nu are nici un impact direct asupra mărimii patrimoniului, exprimându-se în căsătorie (inclusiv poligamică), concubinaj sau alte asemenea forme de coabitare, realizate pentru propria consumație a făptuitorului. Prin „exploatare sexuală

comercială” se înțelege activitatea aducătoare de profituri, care are drept urmare majorarea activului patrimonial al făptuitorului, exprimându-se în folosirea victimei, prin constrângere, în prostituție, în pornografie sau în alte activități sexuale [13, p. 482-483].

Exploatarea sexuală, ca formă a traficului de ființe umane, în special a femeilor și copiilor, în opinia unor autori, include: organizarea prostituției, practicarea prostituției în unitățile militare sau în locurile de dislocare a forțelor armate, turismul sexual, servicii pornografice (în special, folosirea copiilor de ambele sexe în acest scop) [14, p. 14].

Aceași opinie, dezvăluită prin prisma aspectelor criminologice, o au autorii O. Bejan și Gh. Butnaru, care susțin că în cazul exploatării sexuale victimele sunt folosite în special pentru prostituție, pornografie (filme, fotografii, imagini cu relații sexuale transmise în direct pe Internet etc.) sau sex-show-uri (striptease, diverse dansuri erotice etc.) [15, p. 26].

Și în literatura de specialitate rusă exploatarea sexuală este concepută ca implicarea persoanelor în prostituție, pornografie etc. [16, p. 282].

În contextul relatat, este important de menționat și faptul că legislația internațională nu conține o definiție complexă a acestui fenomen. Totuși în prevederile Protocolului de la Palermo se constată că „...exploatarea include, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală...” [17]; „...toate cazurile de recrutare, transportare, transfer, adăpostire sau primire a unui copil în scopul exploatării sunt considerate trafic de persoane...” [17]. Evident că acest text nu reprezintă o definiție propriuzisă în sensul direct al cuvântului.

Legislația națională, de asemenea, abordează exploatarea sexuală în cadrul conceptului mai larg de „exploatare a persoanei”, reproducând, în esență, această formulă, cu anumite concretizări. Astfel, Codul penal al Republicii Moldova definește exploatarea ființei umane ca „recrutarea, transportarea, transferul, adă-

postirea sau primirea unei persoane, cu sau fără consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală, comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, pentru cerșetorie, în sclavie sau condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor, țesuturilor și/sau celulelor, precum și de folosire a femeii în calitate de mamă-surogat...” (alin. (1), art. 165 CP). Totodată, Codul penal autohton incriminează separat infracțiunea de trafic de copii, agravând răspunderea penală în comparație cu acțiunile similare comise în privința unei persoane mature. În acest context, conform prevederilor alin. (1) al art. 206 CP, traficul de copii presupune „recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul: a) exploatării sexuale, comerciale sau necomerciale, în prostituție sau industrie pornografică; b) exploatării prin muncă sau servicii forțate; b¹) practicării cerșetoriei sau altor scopuri josnice; c) exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, inclusiv în cazul adopției ilegale; d) folosirii în conflicte armate; e) folosirii în activitate criminală; f) prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane; h) vânzării sau cumpărării...”. Alin. (2), lit. b) al aceluiași articol prevede o circumstanță agravantă a traficului de copii legată de exploatarea sexuală a acestora, fiind vorba despre acțiunile vizate la alin. (1), însoțite de abuz și/sau violență sexuală.

Prin urmare, reieșind din prevederile legislației penale naționale, constatăm că exploatarea sexuală, comercială sau necomercială, prostituția și industria pornografică constituie principalele forme de exploatare atât în privința femeilor, cât și a copiilor.

Totuși nu ar fi corect să afirmăm că exploatarea sexuală se reduce doar la prostituție și industria pornografică. Astfel, analiza actelor normative internaționale, naționale și străine, inclusiv a practicii judiciare, permite de a referi la alte forme de exploatare sexuală

următoarele fapte: hărțuirea sexuală a minorilor, abuzul și violența sexuală în privința unui minor, căsătoria forțată, turismul sexual (inclusiv cel cu copii), „cyber-sex” virtual cu un minor pentru a stabili o relație de încredere cu el în scopul exploatării sexuale („grooming”).

Finalizând analiza succintă a aspectelor care vizează latura juridică a exploatării sexuale, în continuare este necesar de a face anumite incursiuni cu referire la problemele pe le care le evocă acest fenomen prin prisma abordărilor existente în literatura de specialitate, inclusiv cea criminologică.

În contextul general de abordare a esenței exploatării sexuale, experții în domeniu au viziuni diferite referitoare la unele aspecte specifice ale acestei probleme. De menționat că majoritatea din ei sunt de acord cu faptul că respectivul fenomen cuprinde o totalitate diversă de fapte infracționale. Cu toate acestea, constatăm că nu este percepută uniform lista faptelor penale care formează acest complex infracțional. Însăși sintagma „exploatare sexuală” nu poate fi considerată unica utilizată în descrierea fenomenului vizat. Uneori, diferiți autori îl înlocuiesc cu alți termeni – „exploatare sexuală comercială” [18, p. 5], „sex comercial ilegal” [19, p. 17] etc. Fără îndoială, o poziție solidară este deținută de experți și oameni de știință atunci când vine vorba despre traficul de ființe umane și de exploatarea sexuală ca obiectiv principal și interes dominant. Aici este necesar de adăugat că tipul respectiv de proximitate presupune, în esență, principii stabile de încadrare juridică și condiții unice de tragere la răspundere pentru aceste fapte infracționale cu caracter interdependent.

Totuși există mai multe discuții cu privire la încadrarea juridică a cazurilor de exploatare sexuală în care o persoană este de acord să se implice în mod voluntar în astfel de activități sau când vine cu o inițiativă în acest sens. Cel mai probabil, motiv pentru astfel de dispute este soluționarea neuniformă a acestei probleme la nivelul reglementărilor internaționale.

Revenind la conținutul Protocolului

de la Palermo, constatăm că: „a) traficul de persoane presupune recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferta sau acceptarea de plăți ori avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia în scopul exploatării. Exploatarea conține, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile analoage sclaviei, folosirea sau prelevarea de organe; b) consimțământul unei victime a traficului de persoane pentru exploatarea amintită, astfel cum este enunțată la lit. a) din prezentul articol, este indiferent atunci când unul din oricare dintre mijloacele enunțate la lit. a) a fost folosit; c) recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scopul exploatării este considerată trafic de persoane, chiar dacă aceștia nu fac apel la nici unul dintre mijloacele menționate la lit. a) din prezentul articol; d) termenul copil indică orice persoană cu vârsta mai mică de 18 ani” [20].

Prin urmare, în textul acestui act normativ este identificată o poziție clară a legiuitorului legată de exploatarea sexuală (inclusiv în cadrul traficului de ființe umane), recunoscută ca atare numai în cazul în care victima este implicată în acest proces împotriva voinței sale, în mod forțat. Luând în considerare excepția formulată la lit. c) din art. 3 al Protocolului menționat ce se referă doar la copii, concluzia nu poate fi decât una singură: consimțământul unui adult elimină problema exploatării. Cu alte cuvinte, acordul persoanei mature va exclude semnele exploatării sexuale.

Diametral opus este soluționată această problemă în Convenția ONU pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituării semenilor din 1949, care prevede în art. 1 următoarele: „Părțile la prezenta

Convenție decid pedepsirea oricărei persoane care, pentru a satisface pasiunile altuia: 1) ademenește, atrage sau îndeamnă, în vederea prostituării, o altă persoană, chiar și cu consimțământul acesteia; 2) exploatează prostituția unei alte persoane, chiar cu consimțământul acesteia” [21].

În contextul celor menționate, precizăm că nu ne-am pus ca scop revizuirea aspectelor legate de teoria dreptului internațional care vizează problema forței juridice comparative expusă în două documente contradictorii. Totuși este important de subliniat faptul că o astfel de disonanță juridică influențează semnificativ pozițiile oamenilor de știință atunci când este vorba despre evaluările acțiunilor legate de exploatarea sexuală în funcție de voința victimei.

Concluzii. Toate argumentele de mai sus cu privire la natura juridică a fenomenului abordat ne permit să oferim o formulă care reflectă noțiunea, esența și principalele caracteristici ale „exploatării sexuale” a femeilor și copiilor. Astfel, este vorba despre *folosirea, de regulă sistematică și în scop de profit, a femeilor și copiilor în prostituție, în industria pornografică sau în alte activități cu caracter sexual, prin aplicarea diferitor metode de constrângere sau prin profitarea de anumite condiții în care victima nu are libertatea sau capacitatea de a lua decizii în acest sens.*

De menționat că majoritatea autorilor care au studiat această problemă ajung la concluzia privind necesitatea introducerii în legislația penală a normelor speciale ce stabilesc răspundere pentru exploatarea sexuală.

O altă problemă esențială este necesitatea distingerii conceptelor ce vizează exploatarea sexuală și exploatarea sexuală comercială.

Așadar, în opinia noastră, exploatarea sexuală comercială are ca scop final obținerea beneficiului material (patrimonial, financiar) în urma exploatării, victimele acesteia fiind atât adulții, cât și copiii. Abordând în mod special problema exploatării sexuale a copiilor, experții străini subliniază adesea caracterul comercial al acestui fenomen.

Așa cum menționa M. Hecht în cadrul celui de al Treilea Congres Mondial împotriva exploatării sexuale a copiilor și adolescenților, care a avut loc la 25-28 noiembrie 2008 la Rio de Janeiro (Brazilia), exploatarea sexuală comercială constituie o încălcare gravă a drepturilor copiilor. Aceasta include hărțuirea sexuală din partea adulților și remunerarea bănească sau sub o altă formă a copilului sau a persoanei terțe (ori a grupului de indivizi). Copilul este tratat ca un obiect sexual și comercial. Exploatarea sexuală comercială a copiilor este o modalitate de constrângere și violență împotriva lor, fiind considerată ca muncă forțată și o formă contemporană de sclavie [18, p. 6].

În sensul celor menționate mai sus, constatăm că exploatarea sexuală comercială diferă semnificativ de formele de exploatare cu caracter sexual în care autorul infracțiunii nu urmărește obținerea obligatorie a unui beneficiu material.

În cazul exploatării sexuale a copilului de către adult „beneficiile” pot avea un caracter nepartimonia, însă exploatarea minorului oricum are loc, întrucât folosirea copilului, pe de o parte, satisface nevoile unui anumit grup de adulți, iar pe de altă parte, această implicare cauzează prejudicii fizice sau morale grave, de multe ori ireversibile, personalității minorului.

Pentru a nu ne repeta în privința unor aspecte evidente, și anume absența componentei materiale, considerăm util de a specifica faptul că opțiunile de exploatare „fără interes material”, în comparație cu cel comercial, este mult mai restrâns.

Totodată, constatăm că, potrivit normelor de drept internațional, obținerea veniturilor din prostituție se consideră infracțiune. De menționat că și legislația națională prevede răspundere penală pentru comiterea unor astfel de fapte (art. 220 CP). În acest sens, existența unor norme care reflectă o asemenea atitudine față de persoanele care obțin venituri din prostituție pare a fi justificată, fiindcă aceasta corespunde realităților cotidiene și tendințelor nega-

tive de consolidare a criminalității în domeniul exploatării sexuale.

Și în literatura de specialitate rusă, experții în domeniu au subliniat de mai multe ori necesitatea incriminării faptelor legate de obținerea unor venituri din prostituție de către persoanele terțe [22, p. 41].

Printre altele, ni se pare ambiguă abordarea problemei ce vizează delimitarea traficului de ființe umane în scop de prostituție și exploatarea prostituției. Astfel, I. Izmailova, în lucrarea sa dedicată acestei probleme se concentrează asupra faptului că în Convenția din 1949 nu sunt bine concepute o serie de probleme, cum ar fi, de exemplu, faptul că termenul „prostituție” este utilizat alături de „trafic de persoane”, ca fenomene omogene, similare [23, p. 16].

Cu toate acestea, mai târziu, același autor subliniază că atunci când raportăm prostituția la domeniul traficului de ființe umane este necesar să se indice că nu este vorba doar despre prostituție, ci despre prostituție forțată... [23, p. 16].

În opinia noastră, acest punct de vedere este discutabil. Documentele juridice internaționale interpretează prostituția și traficul de ființe umane ca fenomene distincte, însă corelația strânsă a lor este argumentată prin faptul că prostituția și exploatarea prostituției constituie unul din principalele scopuri ale traficului de ființe umane. Totodată, dacă un astfel de scop nu ar exista, traficul de persoane nu ar avea asemenea dimensiune agresivă și arie de extindere.

Referințe bibliografice:

1. Case of Rantsev vs Cipru and Russia [citat 12.05.2019]. Disponibil: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/rantsev_vs_russia_cyprus_en_4.pdf
2. Dolea I., Zaharia V. Jurisprudența CtEDO și interesele copilului. Chișinău: Cartea Juridică, 2012. 182 p. – ISBN 978-9975-80-619-0.
3. Громов С.В. Уголовно-правовая характеристика торговли людьми и использования рабского труда. Дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2006. 155 с.
4. Клименко А.В. Уголовно-правовая характеристика похищения человека: Дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. 195 с.
5. Марахтапова К.А. Преступления против свободы личности: вопросы законодательной регламентации и квалификации: Дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2006.
6. Коваленко В.И. Теоретические и прикладные проблемы противодействия криминальной эксплуатации человека (криминологическое исследование): Дис. ... доктора юрид. наук. Москва, 2017. 515 с.
7. Смирнов Ю.П. Уголовная ответственность за сексуальную эксплуатацию других лиц в форме занятия ими проституцией: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2010. 25 с.
8. Coteanu Ion, Seche Luiza, Seche Mircea et al. Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a II-a. București: Ed. UNIVERS ENCICLOPEDIC, 1998. 1192 p.
9. Dicționarul explicativ al limbii române [citat 23.04.2018]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/exploatare%20>
10. Лопатин В.В., Лопатина Л.Е. Толковый словарь современного русского языка. Москва: Эксмо, 2011. 928 с.
11. Borodac Alexandru. Manual de drept penal: partea specială. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2004. 622 p.
12. Brânză S., Stati V. Drept penal: Partea specială. Vol. I. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2011. 1062 p.
13. Brânză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. 1. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2015. 1328 p.
14. Vidaicu M., Dolea I. Combaterea traficului de ființe umane (drept material și drept procesual). Chișinău: „Nova Imprim” SRL, 2009. 188 p.
15. Bejan O., Butnaru Gh. Traficul de ființe

- umane. Chișinău: Pontos, 2002. 76 p.
16. Коряковцев В.В., Питулько К.В. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации. 2-е издание. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 848 с.
 17. Railean Daniela. Prevenirea victimologică a infracțiunilor contra inviolabilității sexuale a minorilor săvârșite prin violență. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2012. 242 p.
 18. Hecht M.E. Private Sector Accountability in Combating the Commercial Sexual Exploitation of Children. ECPAT International Report for the Third World Congress against Sexual Exploitation of Children and Adolescents. Rio de Janeiro, Brazil, 25-28 November 2008. 127 p. [citată 12.06.2017]. Disponibil: https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2016/04/Thematic_Paper_CSR_ENG.pdf
 19. Левин М.И., Покатович Е.В. Экономика нелегального коммерческого секса: красный свет на синем фоне. Научное издание. Москва: Труды Фонда ИНДЕМ, 2006. 48 с.
 20. Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, din 15.11.2000. Ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 17-XV din 17.02.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 36-38/126 din 04.03.2005.
 21. Convenția pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatarei prostituării semenilor, aprobată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 317 (IV) din 2 decembrie 1949, intrată în vigoare la 25 iulie 1951 [citată 27.02.2017]. Disponibil: http://www.undp.md/publications/hr/DO_in_Activitatea_Politeiei_PNUD.pdf
 22. Корунова М.О. Международные стандарты в области противодействия торговле людьми – перспективы имплементации в Российской Федерации. В: Взаимодействие правоохранительных органов и неправительственных организаций – эффективная стратегия противодействия торговле людьми: Сборник материалов международного круглого стола. 23 января 2004. Москва: Изд-во «Экслист», 2005. С. 44-46.
 23. Измайлова И.Д. Уголовная ответственность за торговлю людьми: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2007. 33 с.

Despre autori
Iurie LARII,
doctor în drept, conferențiar universitar,
prorector pentru știință, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al R. Moldova
e-mail: iulari72@gmail.com
tel.: 079402873

Oleg POHILĂ,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: oleg.pohila@gmail.com
tel: 069105952

CZU 343.82:614

PROBLEMATICA ASISTENȚEI MEDICALE ÎN MEDIUL PENITENCIAR

Oleg RUSU,

*doctor în drept, șef al Catedrei „Drept penal și criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

Autorul trece în revistă unele prevederi ale legislației internaționale și naționale privind asistența medicală acordată deținuților. În context se precizează că dreptul la îngrijire medicală al deținuților nu ar trebui să fie diferit de al celorlalți membri ai societății. Totodată, se menționează că condamnații beneficiază în mod gratuit de asistență medicală și de medicamente în volumul stabilit de Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, în conformitate cu legislația în vigoare. În final se punctează că promovarea sănătății și educația medicală ar trebui să ducă la o creștere a înțelegerii în penitenciare a problemelor de sănătate care se referă la deținuți.

Cuvinte-cheie: asistență medicală, instituții penitenciare, deținuți bolnavi, examen medical, unitate medicală, tratament.

THE ISSUES OF MEDICAL ASSISTANCE IN PENITENTIARY ENVIRONMENT

Oleg RUSU,

*PhD, Head of the “Criminal Law and Criminology” Department,
Academy „Ștefan cel Mare” of MIA*

The author included in magazine some stipulations of international and national legislation on medical assistance to detainees. The context specifies that the right to medical care of detainees should not be different from the other members of society. It also mentions that prisoners receive free medical assistance and medicines in the volume set by the unique Program of compulsory health insurance in accordance with the legislation. Finally, it is pointed that health promotion and medical education should lead to an increasing understanding on health issues that relate to detainees in prisons.

Keywords: healthcare, prisons, ill inmates, medical examination, medical unit, treatment.

Introducere. Progresul cultural, științific și social din ultimii ani, precum și tendința Republicii Moldova de integrare în Uniunea Europeană impun ajustarea legislației naționale în conformitate cu standardele europene, elaborarea noilor concepte în realizarea poliției penale etc.

În Republica Moldova este în continuă desfășurare reforma judiciară și de drept, care a cuprins reorganizarea sistemului judecătoresc, a procuraturii și organelor de urmărire penală, a avocaturii, urmând a fi perfecționat și sistemul administrației penitenciare. Au fost operate schimbări pozitive în legislația națională, în special cea de drept penal și de

procedură penală, la baza căreia sunt elemente ce țin de standardele europene ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Metode și materiale aplicate. Metodele aplicate sunt analiza, sinteza, comparația, investigația științifică. Materialele folosite sunt legislația internațională și națională în domeniu, literatura de specialitate.

Rezultate obținute și discuții. Articolul 36 al Constituției Republicii Moldova garantează dreptul la ocrotirea sănătății, care oferă tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția statului minimul asigurării medicale gratuite [1].

În conformitate cu standardele internaționale, se apreciază că sănătatea în închi-

sori trebuie apărută, ea fiind aspectul cel mai vulnerabil al vieții din mediul carceral. Una din regulile principale în închisoare se referă la apărarea împotriva abuzurilor de orice fel. Un astfel de abuz ar putea fi ținerea persoanelor arestate sau deținute în condiții care le privează temporar sau permanent de folosirea oricărui simț natural, cum ar fi posibilitatea de a vedea sau auzi sau de a cunoaște locul și trecerea timpului. Astfel de comportamente ar putea dăuna, mai ales atunci când se aplică pe timp îndelungat, sănătății mintale și fizice.

Regulile internaționale referitoare la nivelul îngrijirii sănătății în închisori fac responsabile guvernul, administrația penitenciarelor dar și personalul. Codul Națiunilor Unite pentru responsabilii cu respectarea legii statuează în articolul 6 că: „Aplicarea oficială a legii va asigura protecția deplină a sănătății persoanelor în custodie și în particular va acționa imediat pentru asigurarea asistenței medicale ori de câte ori este cerut acest lucru. În acest context orice cerere adresată de un condamnat de a fi consultat de un medic trebuie să fie privită cu multă seriozitate de către personal, să i se răspundă prompt, cu excepția cazului când deținutul abuzează de aceste vizite” [2].

Dreptul la îngrijire medicală al deținuților nu ar trebui să fie diferit de al celorlalți membri ai societății. Cu toate acestea, chiar și în țările cu o îndelungată tradiție democratică, bogate și cu sisteme sanitare performante, există mari diferențe între îngrijirea medicală din interiorul și din afara închisorii, ceea ce poate avea consecințe asupra sănătății foștilor deținuți.

La nivel internațional sunt în vigoare numeroase documente care reglementează dreptul la asistență medicală a persoanelor cu regim de detenție, cum ar fi Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților [3] și Regulile Europene pentru Penitenciare [4].

În cele mai dese cazuri deținuții provin din categoriile cele mai dezavantajate atât din punct de vedere economic, cât și social. Pentru ei este comun un nivel scăzut de educație,

lipsa unui loc de muncă și a unui domiciliu. Deseori deținuții au avut un mod de viață haotic și probleme complexe sociale și de sănătate. S-ar putea ca ei să aibă așteptări limitate cu privire la sănătate, dar și la serviciile medicale, cărora le poate lipsi flexibilitatea de a răspunde efectiv nevoilor unor astfel de oameni.

Organizarea asistenței medicale a persoanelor deținute în penitenciare se efectuează conform prevederilor legislației execuțional-penale, actelor normative ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, ale Ministerului Justiției, precum și ale Regulamentului cu privire la asigurarea asistenței medicale a persoanelor deținute în penitenciare [5, art. 2].

Astfel, condamnații beneficiază în mod gratuit de asistență medicală și de medicamente în volumul stabilit de Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, în conformitate cu legislația în vigoare. Acordarea asistenței medicale gratuite se efectuează în unitatea medicală a instituției penitenciare după înscrierea prealabilă și conform unui grafic aprobat de șeful penitenciarului, cu excepția cazurilor de urgență [6, art. 230].

Potrivit art. 231 CE al RM, orice penitenciar trebuie să aibă la dispoziție serviciul cel puțin al unui medic generalist, al unui medic stomatolog și al unui medic psihiatru. În penitenciarul cu capacitatea de cel puțin 100 de locuri trebuie să funcționeze, în regim permanent, un centru curativ staționar pentru acordarea de asistență medicală fiecărui condamnat. Condamnații bolnavi care au nevoie de tratament medical specializat sunt transferați neîntârziat sau conform indicației din fișa medicală a condamnatului stabilită de medicul penitenciarului în instituțiile medicale specializate ale Administrației Naționale a Penitenciarelor sau în spitalele Ministerului Sănătății, de regulă, din raza penitenciarului.

Examenul medical al condamnatului se efectuează la primirea în penitenciar și, la solicitare și în mod periodic, în timpul executării pedepsei, însă nu mai rar de o dată la 6 luni, precum și la eliberarea din locurile de detenție. Examenul medical se efectuează în condi-

ții de confidențialitate și intimitate, cu excepția cazurilor în care medicul, pentru motive de siguranță și securitate, solicită prezența altor reprezentanți ai administrației penitenciarului, fapt care va fi consemnat în modul corespunzător.

La sosirea în penitenciar, condamnatul, în termen de până la 24 de ore, este examinat în vederea constatării existenței leziunilor corporale sau altor urme de violență și, în termen de până la 15 zile, este chestionat și supus examenului medical și igienizării sanitare în încăperile de carantină ale penitenciarului.

În cazul în care se constată urme de violență, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante ori de alte rele tratamente sau persoana condamnată acuză violență, medicul care efectuează examenul medical are obligația de a consemna în fișa medicală cele constatate și declarațiile persoanei condamnate în legătură cu acestea sau cu orice altă agresiune și de a anunța imediat șeful instituției penitenciare, care sesizează procurorul și Avocatul Poporului sau, în cazurile privind condamnări minore, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului în termen de 24 de ore. Persoana condamnată are dreptul de a cere să fie examinată, pe cont propriu, la locul de deținere, de un medic din afara sistemului administrației penitenciare, indicat de aceasta sau de un medic legist. Constatările medicului din afara sistemului administrației penitenciare se consemnează în fișa medicală a persoanei condamnate, iar certificatul medico-legal se anexează la fișa medicală, după ce persoana condamnată a luat cunoștință de conținutul său, contra semnătură [6, art. 13].

Condamnatul beneficiază de asistența terapeutică, chirurgicală, psihiatrică, ginecologică și stomatologică. Condamnatul poate, pe cont propriu, să beneficieze și de serviciile unui medic privat.

În temeiul hotărârii comisiei medicale specializate a penitenciarului, create prin dispoziția șefului instituției și coordonată cu Direcția medicală a Administrației Naționale a Penitenciarelor, deținuții bolnavi de tuberculoză, boli venerice, alcoolism, narcomanie

sau toxicomanie sunt supuși unui tratament obligatoriu.

Trimiterea bolnavilor pentru tratament staționar în spitalele penitenciare se efectuează în baza recomandărilor medicilor unității medicale din penitenciare, transferul efectuându-se conform procedurii generale de transfer al deținuților, prevăzute de actele normative în vigoare.

Deținuții bolnavi care au nevoie de intervenție medicală specializată de urgență sunt transferați neîntârziat, sub pază și supraveghere, în instituțiile medicale specializate ale sistemului administrației penitenciare sau în instituțiile curative publice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. În caz de necesitate urgentă de acordare a ajutorului medical specializat, spitalizarea bolnavilor poate fi efectuată în instituțiile medico-sanitare publice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale cu asigurarea pazei și escortei necesare.

În cazul internării planificate deținuții bolnavi se transferă în instituțiile medico-sanitare publice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în baza dispoziției directorului ANP cu asigurarea pazei și escortei necesare.

Acordarea asistenței medicale și consultative deținuților de către instituțiile medico-sanitare publice, subordonate Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, va fi efectuată în baza contractelor încheiate [5].

Deținuții care suferă de boli sau deficiențe psihice se iau în evidență și se tratează în instituțiile curative specializate sub supravegherea strictă a medicilor. În unitățile medicale ale penitenciarelor se efectuează: examenul clinic și supravegherea deținuților în scopul aplicării terapiei raționale și determinării capacității lor de muncă; tratamentul ambulatoriu și în staționar, somatic și specializat, prin metodele și mijloacele recomandate de indicațiile instructiv-metodice ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

Asistența medicală de ambulator se acordă deținuților în unitățile medicale ale serviciilor medicale din penitenciare, în orele

stabilite de șeful penitenciarului, pentru fiecare sector (câteva sectoare), schimb, conform registrelor de înscriere prealabilă pentru examinare medicală, completate de către șefii de sectoare.

Staționarul serviciului medical este prevăzut pentru:

a) examinarea și tratarea bolnavilor care necesită tratament staționar, regim de pat pe termen până la 14-15 zile;

b) tratamentul de susținere a bolnavilor în caz de necesitate, care au fost externați din spitalul penitenciar;

c) izolarea temporară a bolnavilor cu maladii contagioase sau suspecți de maladii contagioase până la internarea în spitalul penitenciar;

d) tratamentul staționar al bolnavilor netransportabili până la ameliorarea stării de sănătate cu transferarea ulterioară în spitalul penitenciar;

e) internarea persoanelor supuse tratamentului staționar conform planului de dispensarizare.

Înainte de plecare din penitenciar, toți deținuții sunt supuși examenului medical obligatoriu. În penitenciarele cu statut de izolator de urmărire penală deținuții, înainte de a fi transferați în alte penitenciare pentru executarea pedepsei, se examinează în vederea prezenței maladiilor infecțioase (inclusiv tuberculoză) și dermatovenerologice [5].

Conform prevederilor art. 232 alin. (5) al Codului de executare al Republicii Moldova [6] și pct. 508 al Statutului executării pedepsei de către condamnați [7], deținuții bolnavi de tuberculoză sunt supuși tratamentului obligatoriu. Deținutul bolnav de tuberculoză este obligat să respecte regimul curativ din instituția curativă penitenciară.

Controalele medicale regulate ajută la prevenirea creșterii și răspândirii bolilor și altor probleme de sănătate. Mai mult, diagnosticarea la timp și timpurie a îmbolnăvirii sau a problemelor de sănătate permite administrarea îngrijirii necesare cât mai repede posibil. Tratamentul stomatologic de rutină ar trebui, de asemenea, prestat deținuților pentru care

tratamentul stomatologic este inaccesibil din cauza reținerii de mai mult de 6 luni [8].

Închisoarea poate asigura efectuarea unei evaluări sistematice și a unui tratament al persoanelor al căror mod de viață le-a împiedicat accesul la o asistență medicală adecvată. Deținuții pot fi încurajați să adopte un comportament mai sănătos, iar regimul de detenție poate oferi șansa eliminării inegalităților legate de sănătate. Cu toate acestea, penitenciarele nu au ca scop principal promovarea sănătății, iar unii susțin că există o contradicție inerentă între obiectivele de asistență și control. Închisorile au valori, reguli și ritualuri ce permit observarea, restricționarea și privarea de putere a deținuților, aspecte care intră în conflict cu ideea de a-i încuraja să preia controlul asupra propriei lor sănătăți. În plus, nici o discuție despre sănătatea deținuților nu poate ignora întrebarea dacă închisoarea este cu adevărat locul potrivit pentru toți.

Astfel, există probleme organizatorice (personal calificat insuficient, continuitatea îngrijirilor și a asistenței în afara orelor de program nu este întotdeauna asigurată etc.) și calitative (nerespectarea standardelor, onorarea de rețete nesemnate de medic, distribuirea de medicamente fără avizul medicului, raportarea sumară în dosarele medicale, temporizarea acordării asistenței medicale, igiena necorespunzătoare etc.).

Cele mai multe acuze în rândul deținuților sunt de natură psihosocială. Astfel, deținuții de sex masculin au o afecțiune psihică (depresie, tulburări sexuale, autism, tulburări de personalitate).

Unul din obiectivele Strategiei de dezvoltare a Sistemului Administrației Penitenciare pentru anii 2016-2020 [9] este dezvoltarea serviciilor medicale de calitate pentru persoanele private de libertate, echivalente cu cele prestate în sistemul public de sănătate. Scopul respectivului obiectiv este de a dezvolta servicii medicale echivalente celor din comunitate, pentru toate persoanele private de libertate. Acțiuni concrete vizează activitatea serviciului medical la nivel de proceduri și mecanisme de funcționare. În acest sens sunt luate în con-

siderare acțiuni concrete pe zona de proceduri interne, instrumente de lucru și legislația pentru asigurarea asistenței medicale.

Realizarea măsurilor și obiectivelor propuse au drept scop asigurarea calității actului medical, echivalent comunității, prin: asigurarea independenței profesionale, ajustarea legislației, asigurarea unui management eficient, acreditarea serviciilor medicale, creșterea profesionalismului medical.

Concluzii. În contextul celor specificate mai sus punctăm că o sănătate adecvată este crucială pentru implementarea unei politici umanitare complexe în penitenciare. Pentru a asigura faptul că normele internaționale și standardele de viață adecvate pentru deținuți sunt satisfăcute, serviciul de asistență medicală din penitenciare trebuie să includă măsuri preventive, de reacționare și de promovare a asistenței medicale. Îngrijirea preventivă pune baza investigațiilor pentru deținuții nou-veniți, incluzând scanarea bolilor infecțioase și vaccinarea corespunzătoare. Măsurile de reacționare includ servicii medicale pe loc. Astfel de servicii ar trebui să includă îngrijirea primară, îngrijirea psihică, asistența celor cu nevoi speciale, tratament esențial al bolilor și îngrijirea de urgență.

Astfel, promovarea sănătății și educația medicală ar trebui să ducă la o creștere a înțelegerii în penitenciare a problemelor de sănătate care se referă la deținuți.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.09.1994, în vigoare de la 27.08.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.
2. Codul de conduită pentru responsabili privind aplicarea legii, ONU, 17 decembrie 1979// <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1236:RO:NOT>
3. Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela). Rezoluție adoptată de Adunarea Generală a ONU la 17 decembrie 2015// http://www.avp.ro/mnp/legi/ansamblu_reguli_mnp.pdf
4. Regulile Europene pentru penitenciare, Recomandarea REC (2006) 2 a Comitetului de Miniștri către statele membre, adoptată la 11.01.2006 // Culegere de acte normative naționale și internaționale în domeniul penal, vol. I, Revista de științe penale (Supliment 2007), Ed. Cartea Juridică, Chișinău, 2007.
5. Regulamentul cu privire la asigurarea asistenței medicale a persoanelor deținute în penitenciare, aprobat prin ordinul ministrului Justiției nr. 478 din 15.12.2006.
6. Codul de executare al Republicii Moldova, nr. 443 din 24.12.2004, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 34-35 din 03.03.2005.
7. Statutul executării pedepsei de către condamnați, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 583 din 26 mai 2006, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 91-94/676 din 16.06.2006.
8. Manea V. Drept execuțional penal. Chișinău, 2014. 744 p.
9. Strategia de dezvoltare a Sistemului Administrației Penitenciare pentru anii 2016-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1462 din 30.12.2016.

Despre autor

Oleg RUSU,

doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: articoll@mail.ru,
tel. mob. 079407541

NOI DIRECȚII ÎN PREGĂTIREA FUNCȚIONARILOR PUBLICI CU STATUT SPECIAL ÎN CADRUL MAI

Vasile ZAVATIN,

doctor în drept, conferențiar universitar

la Catedra „Drept polițienesc și securitate publică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

Vitalie IONAȘCU,

doctor în drept, conferențiar universitar

la Catedra „Drept polițienesc și securitate publică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

Se consideră că formatul paramilitar tipic nu reușește să pregătească viitorii polițiști pentru a lucra într-un mod compatibil cu modelul de servicii polițienești orientate către comunitate și neglijează principiile de bază ale teoriei învățării adulților. În esență, pentru a produce specialiști care sunt capabili să aplice cu succes tehnici de intervenție profesională orientate către comunitate (de exemplu, colaborare pro activă cu membrii comunității, instituțiile de învățământ trebuie să instruiască recruții în vederea obținerii unor abilități necesare soluționării problemelor în mod independenți și creativ. Un polițist bine pregătit a necesitat întotdeauna o combinație unică de abilități fizice, cognitive, emoționale și interumane. Din aceste considerente, în studiul dat au fost supuse analizei principalele abilități și competențe care trebuie dezvoltate în cadrul formării și instruirii viitorilor polițiști

Cuvinte-cheie: instruire, formare, recrut, metode, adult, polițist, abilități, cognitiv, emoțional, moral, social, standard

The typical paramilitary training format is considered not to be successful in preparing future police officers to work in a way that is compatible with the community-oriented policing model and neglects the basic principles of adult learning theory. In essence, in order to train specialists who are able to successfully apply community-oriented professional intervention techniques, for example, proactive collaboration with community members, educational institutions need to train recruits in order to acquire skills needed to solve problems independently and creative. A well-trained police officer must always have a unique combination of physical, cognitive, emotional and interpersonal skills. For these reasons, in this study were analyzed the main skills and competencies that need to be developed in the training and education of future police officers.

Key-words: training, training, recruit, methods, adult, police, skills, cognitive, emotional, moral, social, standard

Un polițist bine pregătit a necesitat întotdeauna o combinație unică de abilități fizice, cognitive, emoționale și interumane. Deși majoritatea timpului unui polițist petrecut în serviciu implică sarcini care nu prezintă careva amenințări, cum ar fi examinarea unor petiții, patrulări, interogarea persoanelor, efectuarea diferitor controale, întocmirea diferitor acte oficiale, totuși este necesar ca acesta să fie pregătit pentru scenariile mai periculoase [13, p. 1]. Potrivit Asociației Internaționale a Șefilor de Poliție (2001), rata de utilizare a forței de către polițiști este de doar 3,61 la 10.000 de apeluri de serviciu [14]. În acele situații, când un polițist este nevoit să folosească forța,

abilitățile necesare și tacticile învățate devin critice. Subliniem importanța abilităților de bază ale polițiștilor în timpul intervențiilor profesionale, cărora trebuie să le fie acordată o atenție deosebită în timpul formării și instruirii [13, p. 1].

Constatăm că în Republica Moldova cum și în alte țări instruirea polițiștilor este una cvasimilitară. De exemplu, potrivit Biroului de Justiție al SUA, instruirea cvasi-militară sau cea bazată pe stres care implică cerințe psihologice speciale și fizice intense sunt puse în aplicare în aproape jumătate din academiile de poliție din SUA [21]. 33% dintre recruții polițiști sunt instruiți într-un echilibru între

medii de stres și non-stres și doar 18% sunt instruiți într-o academie care promovează o abordare mai scăzută a stresului (mai puțin militaristă) în procesul formării [21].

Se consideră că formatul paramilitar tipic nu reușește să pregătească viitorii polițiști pentru a lucra într-un mod compatibil cu modelul de servicii polițienești orientate către comunitate și neglijează principiile de bază ale teoriei învățării adulților. În esență, pentru a produce specialiști care sunt capabili să aplice cu succes tehnici de poliție orientate către comunitate, de exemplu, colaborare pro activă cu membrii comunității [24], instituțiile de învățământ trebuie să instruiască recruții în vederea obținerii unor abilități necesare soluționării problemelor în mod independenți și creativ[1].

În literatura de specialitate s-a discutat intens despre necesitatea de a adopta un model de teorie a învățării adulților în special pentru formarea polițiștilor [7]. În esență, dincolo de problemele legate de cele mai bune tehnici de formare pentru polițiști este necesar să se lucreze în cadrul unui model de poliție orientat către comunitate. Recruții care sunt instruiți în concordanță cu teoria învățării adulților sunt încurajați să dezvolte abilități de gândire critică, comunicare eficientă și o mai bună inteligență emoțională. În contextul aplicării metodelor de instruire pentru adulți este foarte important modul în care se oferă această instruire. Mai exact, se consideră că personalul de instruire servește drept model puternic care familiarizează polițiștii cu cultura instituției [15, 9]. Vodde a afirmat acest lucru destul de clar: „dacă recruții sunt expuși în mod constant la un instructor autocratic, prescriptiv și orientat spre disciplină, spre deosebire de unul care este binevoitor, echitabil și un bun mentor, astfel de comportamente vor fi inevitabil modelate” [25]. Stoughton susține ideea că modelele tradiționale de instruire îi învață pe polițiști să se teamă, ceea ce „... afectează inevitabil modul în care interacționează polițiștii cu civilii” [23, p. 128].

Problema instruirii polițiștilor nu este

o preocupare nouă, de mai mulți ani a existat un flux constant de critici care a subliniat deficiențele în procesul de formare a specialiștilor în cadrul MAI, în special când era vorba de pregătirea adecvată a candidaților pentru cerințele efective ale unui post concret. O mare parte din această critică a venit de la înșiși polițiștii cărora li s-a cerut să reflecteze asupra relevanței experienței lor în timpul studiilor și de la managerii de poliție care sunt de părerea că formarea viitorilor polițiști în cadrul instituției de învățământ nu este suficientă.

Se consideră că discrepanța dintre pregătirea cadrelor și stabilirea locurilor de muncă depinde de două aspecte legate de conținutul și de furnizarea curriculumului universitar [7].

Ținând pasul cu cerințele moderne ale poliției contemporane, instruirea polițiștilor trebuie să evolueze. Nu mai este suficient ca în cadrul instruirilor să fie predată doar legea sau să se concentreze doar pe dezvoltarea abilităților menționate mai sus. Este extrem de contraproductivă instruirea recruților într-un format pedagogic autoritar. Cu toate acestea, vocile care solicită schimbări în practicile de instruire a poliției și aduc critici dure acestui proces evită să precizeze care sunt modalitățile de realizare a acesteia, care sunt modalitățile de predare, de consolidare, de susținere, de dezvoltare a abilităților necesare polițiștilor pentru îndeplinirea cu succes a misiunilor de serviciu.

De exemplu, academiile de poliție din SUA începând cu anii 2000 au făcut progrese reale în formarea recruților identificând cele mai importante competențe necesare a fi dezvoltate în procesul de instruire a polițiștilor, după cum urmează:

- standarde etico-morale stricte;
- imparțialitatea și înțelegerea diversității;
- orientarea spre serviciul oferit societății;
- orientarea către echipa din care face parte;

- abilități bune de comunicare și ascultare;
- abilități bune de comunicare în scris;
- niveluri ridicate de motivație (în special nonfinanciare),
- abilități puternice de luare a deciziilor și de rezolvare a problemelor;
- abilități bune de relaționare umană,
- autocontrol și disciplină;
- abilități bune de planificare și organizare; și o
- atitudine bazată pe performanță [4, p. 360].

În mod similar, în anul 2004, Comisia din California pentru standarde și instruire a ofițerilor pentru pace a identificat zece dimensiuni de screening psihologic pe care agențiile să le ia în considerare atunci când angajează ofițeri de poliție. În acest studiu, accentul se pune pe modalitățile prin care Academia de poliție poate desfășura instruirea punând accent pe abilități psihologice, de care au nevoie recruții pentru a face față provocărilor în activitatea de serviciu [13, p. 4].

În continuare se propune ca aceste abilități, pentru comoditate și claritate, să fie separate în patru grupuri: cognitiv, emoțional, social și moral. Totodată față de definirea abilităților se va acorda o atenție modurilor în care experiențele universitare specifice le pot preda și dezvolta.

Abilitățile cognitive. Munca în poliție este o provocare intelectuală. Acest lucru a condus la o dezbatere îndelungată cu privire la măsura în care instituțiile de învățământ ar trebui să stabilească cerințe minime de educație pentru viitorii polițiști. Cu toate acestea, rezultatele cercetării au fost mixte. Argumentul general este că educația formală [8] și experiența de a participa la facultate le conferă viitorilor polițiști un nivel de flexibilitate intelectuală și alte abilități psihologice, care nu se regăsesc la colegii lor care au absolvit doar liceul [6, p. 182]. Mai precis, Paoline și Terrill au descoperit că, polițiștii care și-au făcut studiile în colegii aveau tendința să folosească mai puțină convingerea sau constrângerea

verbală, în comparație cu polițiștii care au fost instruiți în cadrul facultăților cu patru ani de studii [19, p. 192]. Cu toate acestea, cercetările suplimentare care s-au axat pe natura specifică a educației formale a ofițerilor au stabilit că „absolvenții din domeniul dreptului au demonstrat niveluri mai ridicate de autoritarism decât cei din alte domenii” [20, p. 289].

Disputa despre educația formală este pusă în contrast cu rolul experienței practice. Prin urmare apare întrebarea „unde poate fi acumulată această experiență?”. De exemplu, polițiștii fără educație formală, dar care au mai multă experiență în practică au utilizat mai puțin forță verbală și fizică decât polițiștii mai noi [19, p. 193]. Prin urmare, se pare că educația formală nu este factorul cheie asociat cu eficiența polițiștilor. Totuși cele mai importante competențe sunt dobândite în cadrul educației universitare. Cu toate acestea, nu toți cei care au frecventat facultatea dobândesc aceste abilități, iar facultatea nu este singura modalitate prin care indivizii le pot obține [13, p. 4].

Instituțiile de învățământ pot integra perfect formarea abilităților cognitive esențiale în curricula universitară. Conform practicilor pozitive din alte țări [13, p. 4] principalele abilități cognitive sunt:

Luarea deciziilor sau raționamentul ceea ce implică bunul simț și capacitatea de a lua decizii hotărâte, de a analiza rapid situațiile și a implementa măsurile adecvate. Totodată această capacitate implică, de asemenea, abilitatea de a efectua anumite operațiuni logice în vederea selectării din bagajul de cunoștințe a informației necesare pentru soluționare concretă a unei probleme [22, p. 67].

Controlul impulsurilor sau atenția la siguranță implică luarea măsurilor adecvate de precauție și evitarea comportamentului impulsiv sau inutil în diferite situații de risc pentru a asigura securitatea proprie și a celorlalți. Aceasta mai presupune abilitatea și predispoziția de a gândi înainte de a acționa pentru a ține sub control reacțiile impulsive [22, p. 59].

Conștiinciozitatea sau fiabilitatea presupune modele sârguincioase de lucru, fiabile, conștiincioase și efectuate în timp util, logic, în conformitate cu regulile, reglementările și politicile organizaționale”[5, p. 56].

Adaptabilitatea și flexibilitatea implică abilitatea de a schimba regimul de lucru și de a se adapta cu ușurință la diferite cerințe și situații neprevăzute [22, p. 55].

Practicile actuale de instruire au tendința de a aborda mai mult abilitățile cognitive în raport cu cele emoționale. Aceste abilități pot fi apreciate la recruți în timpul simulărilor de instruire în diferite situații. De exemplu, la desfășurarea aplicațiilor privind reținerea infractorilor, instructorii pot evalua capacitatea recruților de a aplica în modul corespunzător abilitățile cognitive la utilizarea forței fizice, respectarea exigențelor legale, percheziționarea persoanei, imobilizarea etc. Prin urmare, performanța obținută de recruți poate forma concluziile referitoare la capacitatea și nivelul lor de luare a deciziilor, raționament, control al impulsurilor, atenție la siguranță și fiabilitate.

În atare condiții, pot apărea anumite carențe în procesul de instruire.

O problemă ar fi că este posibil să se confunde o deficiență de învățare cu o problemă de luare a deciziilor. Performanța slabă a recrutului se poate datora lipsei de înțelegere sau lipsei agerimii la aplicarea procedurilor tactice și nu din cauza capacității de luare a deciziilor. O altă problemă ar fi că, aprecierile instructorilor nu se bazează în mod direct pe rezultatele obținute în urmă evaluărilor procesului de luare a deciziilor. Astfel, pentru a obține o performanță bună a polițiștilor este necesar de stabilit anumite standarde specifice și instrumente de măsurare concretă a abilitățile cognitive[13, p. 5].

Pentru a dezvolta acele patru abilități cognitive este necesar de antrenat gândirea independentă și critică ceea ce îi va determina pe recruți să sporească oportunitățile de luare a deciziilor autonome.

Acest lucru se poate face în diferite do-

menii de instruire a recruților. De exemplu, o metodă simplă ar fi trasarea diferitor sarcini pe baza unor studii de caz care pot fi soluționate în cadrul mai multor grupe, fără implicarea instructorilor și într-o perioadă determinată de timp. Grupurile trebuie să identifice anumite soluții cu argumente pro sau contra. Ulterior, grupurile trebuie să fie îndrumate de traineri și să examineze raționamentul din spatele deciziilor luate.

O altă metodă eficientă în contextul dezvoltării abilităților cognitive o constituie analizele și discuțiile inițiate după simulările sau exercițiile practice. În cadrul cărora se pune în discuție decizia adoptată cu argumente pro și contra. Astfel, ascultând raționamentele colegilor aceștia vor dezvolta abilitățile de gândire critică, își vor îmbunătăți controlul impulsurilor comportamentale și luarea deciziilor.

Ce ține de conștiinciozitate și flexibilitate, aceste calități de obicei nu sunt cultivate într-o instituție de învățământ a poliției[13, p. 5]. Atunci când instructorii trec la un model modern de învățare pentru adulți, recruții parcurg diferite scenarii asociate diferitelor domenii de învățare cu cerința de a fi mai flexibili, de a gândi progresiv și de a demonstra un comportament conștiincios în muncă. Pe deapsa trebuie înlocuită cu consecințe logice. De exemplu, suntem de părerea că întârzierea, uitarea unui echipament sau nerealizarea în termen a unor sarcini nu trebuie pedepsită cu exerciții fizice (flotări, așezări etc.) sau cu sarcini suplimentare (rapoarte, comunicări, referate etc.). Ar fi recomandabil în astfel de situații să fie aplicat modelul disciplinei progresive[12].

Modelul tradițional al instituției de învățământ nu învață recruții importanța fiabilității și flexibilității doar întărește conformitatea. Prin urmare, pentru a dezvolta aceste abilități cognitive, în cadrul sesiunilor de instruire ar trebui să fie aplicat modelul de supraveghere și disciplină al subdiviziunilor în care vor lucra în curând recruții[13, p. 5].

Abilitățile emoționale. Cu certitudine, serviciul în poliției este o provocare

emoțională. La diferite niveluri instituționale, abilitățile emoționale ale polițiștilor determină cât de bine își fac treaba și cât timp își vor putea face bine treaba. În ceea ce privește durata activității profesionale, s-au elaborat mai multe cercetări despre amprenta emoțională pe care o are asupra polițiștilor munca în poliției, ceea ce poate condiționa într-un final starea de ardere profesională sau sindromul de „Burnout”[11].

Un factor determinant, dincolo de expunerea la rutină, traume și suferințe psihologice, s-a dovedit a fi epuizarea emoțională a polițiștilor, în special în contextul emoțiilor publice, de exemplu, să rămână calm atunci când sunt ultragiați sau să zâmbească când sunt de fapt furioși[13, p. 6]. În această ordine de idei, un studiu recent a stabilit că polițiștii noi care nu fuseseră încă expuși la incidente traumatice de serviciu erau mai puțin cumpătați emoțional decât polițiștii cu experiență care au fost expuși la diferite traume emoționale[22], care au dezvoltat o rezistență mai mare la atacuri emoționale.

Desigur, într-un moment dat, emoțiile negative în legătură cu activitatea de serviciu au un impact semnificativ asupra performanței polițiștilor la locul de muncă. De exemplu, în anumite situații „Când erau agitați și nervoși, polițiștii percepeau diferite amenințări mai grave, ceea ce îi determina să aplice forța, mijloacele speciale sau arma de foc mai devreme și să facă mai multe greșeli sau chiar unele abuzuri de serviciu”[18, p. 832].

Abilitățile emoționale pot îmbunătăți procesele de gestionare a provocărilor de serviciu. Se consideră că o astfel de abilitate, este reglarea emoțională sau toleranța la stres ceea ce: „Implică abilitatea de a păstra calmul și de a rămâne sub control, în special în timpul evenimentelor critice și a altor situații stresante. Include trecerea peste aspectele negative ale locului de muncă și menținerea unui temperament uniform, precum și acceptarea criticilor, pentru a evita comportamentele excesive de defensivă care îi pot afecta performanța la locul de muncă”[22, p. 64].

Unele cercetări[18] au demonstrat că polițiștii pot fi învățați să-și îmbunătățească abilitățile de control al emoțiilor. Astfel, o îmbunătățire specifică și durabilă a controlului emoțiilor s-a corelat cu alte ameliorări „în bunăstarea psihologică, sănătatea mintală, calitatea relațiilor sociale și succesul la serviciu” [13, p. 6].

O altă abilitate importantă este inteligența emoțională, care cuprinde și controlul emoției. Inteligența emoțională (EI, denumită uneori EQ) presupune că indivizii:

(1) își recunosc emoțiile și înțeleg modul în care emoțiile le afectează comportamentul;

(2) controlează sentimentele impulsive și le gestionează cu succes;

(3) nu admite ca propriile emoții să interfereze cu comportamentul altora;

(4) mențin relații bune, comunică clar, influențează pe ceilalți, lucrează bine în echipă și gestionează conflictele[3]. Persoanele cu IE mai mare gestionează stresul mai bine decât cele cu IE mai mică, iar IE a fost asociată cu performanța în activitatea poliției. Există opinii[18] că instruirea poate îmbunătăți considerabil inteligența emoțională, element indispensabil în pregătirea polițiștilor. Prin urmare, trebuie să se asigure ca instruirea polițiștilor să cuprindă tehnici bazate pe dovezi pentru a gestiona cu succes factorii de stres de rutină și cei traumatici.

Există activități specifice care pot fi utilizate în procesul de instruire a polițiștilor pentru îmbunătățirea stării emoționale și a toleranței la stres. Una dintre activități este promovarea unei culturi de wellness (bunăstare). Aceasta ar presupune ca în structura instituției de învățământ să fie create și să funcționeze centre de informare sau de consolare pentru personalul instituției, recruți, angajați, veterani etc. În cadrul acestor centre prin discutarea cu diferiți specialiști a problemelor existente se pot obține validări, recunoștințe și normalizare a stărilor emoționale ceea ce va oferi o ieșire sănătoasă[13, p. 6].

Elementele fundamentale pentru un control emoțional de succes și toleranța la

stres sunt învățarea tehnicilor de îmbunătățire a performanței, care îi ajută pe recruți să opereze la nivel maxim de performanță. La fel ca sportivii care trebuie să învețe să controleze intensitatea emoțiilor pentru a concura la cel mai înalt nivel, polițiștii trebuie să înțeleagă rolul pe care au emoțiile la îndeplinirea atribuțiilor de serviciu. Unitățile de instruire este locul unde ar trebui să înceapă această instruire. Pe lângă dezvoltarea abilităților de inteligență emoțională, recruții trebuie să fie instruiți în contextul reducerii nivelurilor acute de anxietate (de exemplu, respirație, atenție), care dacă nu sunt controlate, scad semnificativ performanța optimă [13, p. 6].

Considerăm mai importantă dezvoltarea abilităților de inteligență emoțională și de toleranță la situațiile de stres decât, de exemplu, dezvoltarea tehnicilor de aplicare a forței în timpul intervențiilor. În această ordine de idei, polițistul în timpul intervențiilor profesionale își poate păstra calmul ceea ce îi va permite să soluționeze mai multe probleme, în mod progresiv, cu prejudicii minime atât pentru dânsul cât și pentru alte persoane. Astfel, este imperativ ca unitățile de instruire să pună un accent sporit pe dezvoltarea abilităților emoționale pentru gestionarea pozitivă a situațiilor de stres iar prin urmare să determine un nivel maxim de performanțe. Aceasta poate fi realizată prin mai multe modalități, așa cum ne prezintă unele cercetări [15, p. 78] precum că recruții au avut mai puțin stres și au raportat o dispoziție mai bună după participarea la un program de yoga care a fost dat în timpul instruirii. Fitness-ul, nutriția regulată, igiena somnului, evitarea cofeinei, alcoolului și diferite activități precum yoga ar trebui să fie puternic promovate și modelate de mentori în timpul pregătirii cadrelor. Scopul este ca recruții să-și stabilească un angajament față de bunăstarea personală în timpul anilor de studii și să mențină aceste bune practici de sănătate pe parcursul carierei lor.

Abilitățile sociale. Nu putem nega faptul că activitatea în poliție este o provocare socială. Pe lângă abilitățile necesare polițiștilor pentru

realizarea cu succes a intervențiilor profesionale aceștia interacționează activ cu membrii comunității, iar în aceste condiții din cauza diferitor tensiuni la serviciu, pot apărea unele obstacole semnificative în relațiile de prietenie și în relațiile cu cei dragi [13, p. 7]. Această presiune este deosebit de dificilă în special pentru femeile polițiste, cu atât mai mult pentru cele căsătorite și cu copii [15]. Polițiștii se luptă adesea să mențină un echilibru sănătos între cariera profesională și viața personală. În diferite situații, polițiștii pot confunda comportamentul profesional cu cel familial, ceea ce poate avea un impact negativ asupra membrilor familiei și, mai ales, asupra căsnicilor lor. În mod similar, soții și copiii polițiștilor suportă o serie de dificultăți, ceea ce la rândul său, duce la un stres suplimentar aceștia. Acest stres afectează adăugător performanța profesională a polițiștilor. De exemplu, mulți dintre polițiști care activează în regimuri speciale pe timp de noapte, în zile de weekend, de sărbători în cadrul diferitor operațiuni speciale tot mai des încep să primească reproșuri și muștrări din partea membrilor de familie, că nu sunt niciodată acasă și își neglijează cele mai importante funcții familiale. Aceste plângeri pot determina presiuni directe asupra polițiștilor să renunțe la slujbă. În esență, o mare parte a consternării legate de familie este determinată de lipsă de pregătire și sprijin [13, p. 7].

Pe lângă faptul că familiile polițiștilor ar trebui să beneficieze de anumite măsuri sau programe de asistență pentru a răspunde nevoilor determinate de această situație, aceștia trebuie instruiți pentru a fi pregătiți să înfrunte această sursă de stres.

Alte practici pozitive aplicate în diferite țări pot fi menționate următoarele:

- angajarea în cadrul serviciilor polițienești a membrilor de familie (soție, copil, frate, soră etc.) a polițistului;

- implicarea în perioada instruirii ai membrilor de familie ai polițiștilor în cadrul unor programe speciale de orientare a familiei;

– consolarea membrilor de familie de către diferiți specialiști etc[13, p. 8].

Dincolo de sprijinul acordat familiilor de polițiști, unitățile de instruire pot integra formarea esențială a abilităților sociale în programele de studii. Conform unor cercetări aceste abilități sunt:

Competența socială „implică comunicarea cu ceilalți într-o manieră tacticoasă și respectuoasă prin manifestarea sensibilității și preocupării în interacțiunile zilnice ale fiecăruia”[22, p. 52].

Munca în echipă „implică lucrul eficient cu ceilalți pentru atingerea obiectivelor, precum și subordonarea intereselor personale pentru binele grupului și al organizației. Aceasta implică stabilirea și menținerea unor relații de lucru eficiente și de cooperare cu colegii de serviciu, supervizorii, clienții, reprezentanții altor organizații și alții”[22, p. 54].

Asertivitatea sau convingerea „implică preluarea fără echivoc a controlului situațiilor într-un mod calm și adecvat, chiar și în condiții periculoase sau nefavorabile”[22, p. 70].

Cele trei abilități sociale specifice pot fi predate și consolidate în timpul instruirilor. Stilul tradițional autoritar de instruire nu oferă recruților modele de urmat atunci când instructorii sau personalul didactic demonstrează un model de conducere rigid și autocratic. În schimb, personalul didactic poate încuraja dezvoltarea abilităților sociale tratând recruții „într-un mod tacticos și respectuos”, totodată, oferindu-le oportunitatea de a practica activitatea de leadership, eficient în timpul studiilor. Recruții ar trebui tratați în moduri în care subdiviziunile de poliție se așteaptă ca polițiștii lor să interacționeze cu membrii comunității. Pentru a învăța cum să manifeste afectivitate și grijă față de ceilalți, recruții trebuie să învețe pe propria piele când sunt tratați cu afecțiune și grijă.

Când este vorba de lucru în echipă și asertivitate, unitățile de învățământ pot dezvolta un mecanism pentru intervenții la nivel de colegi. Personalul didactic sau instructorii

trebuie să precizeze faptul că recruții sunt așteptați să se confrunte cu diferite conduite necorespunzătoare și cu lipsa de ajutor din partea colegilor de serviciu. Astfel, în procesul de instruire recruții trebuie să facă cunoștință cu particularitățile dinamicii unui grup[13, p. 9].

Stimularea asertivității poate apărea în mai multe moduri în timpul instruirilor. Acest lucru se întâmplă în mod obișnuit în timpul activităților în baza unor scenarii. De asemenea, informarea și auto-reflectarea după fiecare scenariu pot ajuta recruții să câștige încredere și să-și îmbunătățească prezența respectuoasă. Unii recruți vor trebui să dezvolte afectivitatea, în timp ce alții vor trebui să învețe cum să schimbe un comportament autoritar, dominant sau greu de modificat, într-un mod asertiv[13, p. 9].

Abilități morale. Serviciul în cadrul poliției este provocator din punct de vedere moral. În activitatea zilnică pot apărea situații când polițiștii se confruntă cu diferite dileme morale, care pot determina abateri de la normele etice. Situațiile sunt destul de banale, cum ar fi să decidă dacă să aplice sau nu unui șofer o amendă, sau cum să reacționeze atunci când i se oferă o gratuitate, de exemplu, o masă gratuită. În același timp, polițiștii se confruntă cu tentații mult mai grave în timpul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, cum ar fi actele de corupere din partea persoanelor care caută să evite răspunderea juridică (contravențională sau penală). O altă provocare din punct de vedere moral în activitatea poliției derivă din modalitățile de realizare a atribuțiilor de serviciu prin abuzuri sau diferite fapte ilegale cum ar fi, acte de tortură, rețineri ilegale, violare de domiciliu, nerespectarea garanțiilor procesuale, controalele excesive etc[13, p. 9].

În contextul celor menționate mai sus, este absolut necesar ca în cadrul instruirii polițiștilor să fie promovată simțul integrității etico-profesionale care „implică stabilirea și menținerea unor standarde ridicate de conduită personală prin dezvoltarea unor astfel de calități precum onestitatea,

imparțialitatea, încrederea și respectarea strictă a legilor, regulamentelor și procedurilor operaționale standard”[2, p. 61].

În această ordine de idei, unitățile de instruire a polițiștilor care aplică modele de învățare pentru adulți vor confrunța recruții cu dileme morale pe tot parcursul pregătirii. La fiecare pas, recruții ar trebui să fie întrebați: ce ați face? Ceea ce ar trebui să faci? După fiecare scenariu, recruții ar trebui să discute deciziile lor cu privire la motivul pentru care au ales un curs de acțiune pe care l-au făcut în timpul exercițiilor practice.

Poliția de azi necesită pregătire profesională contemporană, care încorporează principiile de predare andragogică[10]. Când unitățile de instruire trec de la un stil autoritar, paramilitar la un model de învățare pentru adulți, recruții pot dezvolta și consolida abilități psihologice importante, care sunt esențiale pentru viitorii polițiști. Această schimbare necesită două inițiative semnificative pentru a avea succes. În primul rând, personalul didactic, instructorii, formatorii și alți mentori trebuie să sprijine și să creadă în valoarea acestei schimbări. Aceștia trebuie să fie bine pregătiți pentru a putea antrena în mod corespunzător și a dezvolta la recruți abilitățile analizate în acest studiu. Unitățile de instruire și formare a polițiștilor își pot stabili propriile metode de evaluare standardizată pentru fiecare abilitate, pot asigura performanța satisfăcătoare a fiecărei abilități, pot oferi oportunități de remediere și pot solicita respectarea standardelor minime ale fiecărei abilități pentru ca studenții și audienții să poată absolvi cu succes[13, p. 10].

Al doilea element absolut necesar, pentru ca dezvoltarea abilităților analizate să devină endemică în formarea instituției de învățământ, este o schimbare de cultură la nivel organizațional. Prin urmare, candidații la funcțiile de polițiști trebuie să fie pregătiți mai mult pentru a putea aplica în practică ceea ce au învățat și nu doar să fie testați referitor la ce au învățat. În această ordine de idei apare necesitatea de a stabili anumite standarde mi-

nime și satisfăcătoare referitoare la abilitățile cognitive, emoționale, morale și sociale fără de care un candidat nu poate fi admis la funcția de polițist[13, p. 10].

SURSE BIBLIOGRAFICE

1. Birzer M.L. The theory of andragogy applied to police training. *Polic. Int. J. Police Strateg. Manag.* 2003, (<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13639510310460288/full/html>, accesat la data de 23.11.2020);
2. Blumberg D.M., Giromini L., Jacobson L.B. Impact of Police Academy Training on Recruits Integrity. *Police Q.* 2016, p. 63–86. (<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1098611115608322>, accesat la data de 27.11.2020);
3. Brackett M.A., Mayer J.D., Warner R.M. Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personal. Individ. Differ.* 2004, p. 1387–1402. (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0191886903002368?via%3Dihub>, accesat la data de 27.11.2020);
4. Caro C.A. Predicting State Police Officer Performance in the Field Training Officer Program: What Can We Learn from the Cadet's Performance in the Training Academy? *Am. J. Crim. Justice*, 2011, p. 357–370. (<https://link.springer.com/article/10.1007/s12103-011-9122-6>, accesat la data de 20.11.2020);
5. Chappell A.T. Police academy training: Comparing across curricula. *Polic. Int. J. Police Strateg. Manag.* 2008, p. 36–56. (https://scholar.google.com/scholar_lookup?journal=Polic.+Int.+J.+Police+Strateg.+Manag.&title=Police+academy+training:+Comparing+across+curricula&author=A.T.+Chappell&volume=31&publication_year=2008&pages=36-56&doi=10.1108/13639510810852567&, accesat la data de 22.11.2020);
6. Cheurprakobkit S. Educating Our Police: Perceptions of Police Administrators Re-

- garding the Utility of a College Education, Police Academy Training and Preferences in Courses for Officers. *Int. J. Police Sci. Manag.* 2002. (<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/injposcim4&div=25&id=&page=>, accesat la data de 19.11.2020);
7. Daniel M. B., Michael D. S., Konstantinos P., Sarah C. and Chief Ch. K. *New Directions in Police Academy Training: A Call to Action.* (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6950698/>, accesat la data de 20.11.2020).
 8. https://ro.wikipedia.org/wiki/Educa%C8%9Bie_formal%C4%83 (accesat la data de 11.11.2020).
 9. Flynn K.W. In: *Training & Police Violence.* Burns R.G., Crawford C.E., editors. Prentice Hall; Upper Saddle River, NJ, USA: 2002. p. 127–146. (<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1310/tsr1705-345>, accesat la data de 19.11.2020);
 10. <https://dexonline.ro/definitie/andragogie> (accesat la data de 27.11.2020);
 11. <https://politia.md/ro/content/ardea-profesionala> (accesat la data de 26.11.2020);
 12. <https://ro.businessemt.com/52-facts-7622564-differences-progressive-discipline-positive-disciplinel-37044> (accesat la data de 26.11.2020);
 13. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6950698/pdf/ijerph-16-04941.pdf> (accesat la data de 20.11.2020);
 14. International Association of Chiefs of Police . *Police Use of Force in America.* International Association of Chiefs of Police; Arlington, VA, USA: 2001. (<https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=197636>, accesat la data de 23.11.2020).
 15. Kurtz D.L. Roll call and the second shift: The influences of gender and family on police stress. *Police Pract. Res.* 2012, p. 71–86. (<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15614263.2011.596714>, accesat la data de 20.11.2020);
 16. Marion N. Police academy training: Are we teaching recruits what they need to know? *Polic. Int. J. Police Strateg. Manag.* 1998. (<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13639519810206600/full/html>, accesat la data de 19.11.2020).
 17. Nelis D., Kotsou I., Quoidbach J., Hansenne M., Weytens F., Dupuis P., Mikolajczak M. Increasing emotional competence improves psychological and physical well-being, social relationships, and employability. *Emotion.* 2011, p. 354–366. (https://scholar.google.com/scholar_lookup?journal=Emotion&title=Increasing+emotional+competence+improves+psychological+and+physical+well-being,+social+relationships,+and+employability&author=D.+Nelis&author=I.+Kotsou&author=J.+Quoidbach&author=M.+Hansenne&author=F.+Weytens&volume=11&publication_year=2011&pages=354-366&pmid=21500904&doi=10.1037/a0021554&, accesat la data de 17.11.2020);
 18. Nelis D., Quoidbach J., Mikolajczak M., Hansenne M. Increasing emotional intelligence: (How) is it possible? *Pers. Individ. Differ.* 2009, p. 36–41 (<https://orbi.uliege.be/bitstream/2268/30253/1/Nelis%20PAID%202009.pdf>, accesat la data de 18.11.2020);
 19. Paoline E.A., Terrill W. Police Education, Experience, and the Use of Force. *Crim. Justice Behav.* 2007, p. 179–196. (<http://citeserx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.834.1293&rep=rep1&type=pdf>, accesat la data de 27.11.2020);
 20. Paterson C. Adding value? A review of the international literature on the role of higher education in police training and education. *Police Pract. Res.* 2011, p. 286–297. (http://shura.shu.ac.uk/9114/1/Paterson_-_Adding_Value_PPR_%28final%29.pdf, accesat la data de 27.11.2020);
 21. Reaves B.A. *State and Local Law Enforcement Training Academies.* U.S. Department of Justice; Washington, DC, USA:

2016. (https://books.google.md/books?hl=en&lr=&id=DgFnaijvwf0C&oi=fnd&pg=PA1&ots=FU3nivMAK8&sig=NIND9nGQNNQ6TQUKjOEIFTE6UeQg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, accesat la data de 23.11.2020).
22. Spilberg S.W., Corey D.M. Peace Officer Psychological Screening Manual. California Commission on Peace Officer Standards and Training (POST); West Sacramento, CA, USA: 2014. (<https://docplayer.net/10229872-Peace-officer-psychological-screening-manual.html>, accesat la data de 27.11.2020);
23. Stoughton S. Law enforcement's "warrior" problem. Harv. Law Rev. 2015, p. 225–232. (<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/forharoc128&div=23&id=&page=>, accesat la data de 16.11.2020).
24. Tillyer R. Assessing the Impact of Community-oriented Policing on Arrest. Justice Q. 2018, (<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07418825.2017.1327609>, accesat la data de 21.11.2020).
25. Vodde R.F. Police Organization and Training. Springer; New York, NY, USA: 2012. Changing Paradigms in Police Training: Transitioning from a Traditional to an Andragogical Model, p. 27–44. (<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13639519810206600/full/html>, accesat la data de 23.11.2020).

Despre autori

Vasile ZAVATIN,

*doctor în drept, conferențiar universitar
la Catedra „Drept polițienesc și securitate
publică” a Academiei „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova,
tel. 079402959,
e-mail: zavatinvasile1@gmail.com*

Vitalie IONAȘCU,

*doctor în drept, conferențiar universitar
la Catedra „Drept polițienesc și securitate
publică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a
MAI al RM,
tel. 079603128,
vetallivetalli3@gmail.com*

CZU 341.44

RESPECTAREA DREPTURILOR PERSOANEI ÎN PROCESUL EXTRĂDĂRII

Vasile BUZDUGAN,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Instituția extrădării se caracterizează ca fenomenul care a suferit multiple modificări și s-a perfecționat multilateral în urma dezvoltării relațiilor interstatuale.

Simplificarea regimurilor de trecere a frontierei de stat care a permis libera circulație a oamenilor între state, precum și progresul în domeniul tehnologiilor informaționale, creează anumite dificultăți în procesul analizei instituției extrădării.

Una dintre aceste probleme reprezintă raportul dintre instituția extrădării și aplicarea acesteia în raport cu drepturile și libertățile fundamentale ale omului și protecția acestora.

Cuvinte-cheie: extrădare, drepturile și libertățile fundamentale, libera circulație, convenție, pact, asistență juridică internațională.

RESPECT FOR PERSON'S RIGHTS IN THE EXTRADITION PROCESS

Vasile BUZDUGAN,

PhD student, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

The institution of extradition is characterized as a phenomenon that has undergone multiple changes, and has improved multilaterally as a result of the development of interstate relations.

The simplification of the state border crossing regimes, which allowed the free movement of people between states, as well as the progress in the field of information technologies, creates certain difficulties in analyzing the institution of extradition.

One of these problems is the correlation between the institution of extradition and its application in relation to human rights and fundamental freedoms and their protection

Keywords: extradition, fundamental rights and freedoms, free movement, convention, pact, international legal assistance.

Introducere. Pentru asigurarea unei lupte eficiente cu criminalitatea în condițiile actuale, majoritatea statelor au acceptat de a utiliza în dreptul lor intern elemente ale dreptului internațional.

Asistența juridică internațională în materie penală ocupă un loc important în cadrul asistenței juridice internaționale în general și constituie o expresie a colaborării dintre statele suverane, colaborare menită să consolideze solidaritatea internațională în lupta contra fenomenului criminalității.

Metode aplicate și materiale utilizate. În scopul realizării obiectivului trasat, în respectivul articol științific au fost utilizate: metoda logică (bazată pe analiza inductivă și

deductivă) și metoda comparativă.

La fel, la elaborarea respectivei lucrări accentul a fost pus pe practica și standardele CEDO. Au fost examinate cauza Tomasi c. Franței, Cauza Ase of Fox, Campbell and Hartley c. Regatului Unit, Cauza Soering c. Regatului Unit.

Rezultate obținute și discuții. Obligația de a respecta și a proteja drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei se află într-o situație de interdependență cu instituția extrădării.

Adoptarea documentelor de bază în domeniul drepturilor omului a determinat consolidarea standardelor internaționale de protecție și, în plus, a influențat crearea me-

canismelor de control, sub formă de instituții internaționale ce au drept scop de a asigura că aceste drepturi nu vor fi încălcate.

Astfel de tratate internaționale sunt: Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [9], Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice [15] precum și Convenția ONU împotriva Torturii și altor Pedepse ori Tratamente cu Cruzime, Inumane sau Degradante [10], acestea și alte tratate internaționale au dus la anumite schimbări pozitive în abordarea instituției extrădării, care au fost dictate de necesitatea asigurării drepturilor omului în implementarea cooperării internaționale în materie penală.

Constatăm că acordarea asistenței juridice internaționale în materie penală, inclusiv extrădarea, contribuie esențial la realizarea scopului urmăririi penale, însă aplicarea acestei instituții în niciun caz nu trebuie să depășească limita admisibilă de tratate internaționale în domeniul protecției drepturilor omului.

Standardele în domeniul respectării și apărării drepturilor omului își găsesc aplicabilitatea în toate domeniile relațiilor sociale, fiind reflectate și în acte naționale, astfel acestea reprezintă obligațiile pozitive ale statului.

În urma semnării și ratificării actului care contribuie la respectarea drepturilor omului, statul își asumă anumite obligații, care rezultă din actul internațional la care statul este parte. Deci, dacă statul a semnat și a ratificat Convenția ONU împotriva Torturii și altor Pedepse ori Tratamente cu Cruzime, Inumane sau Degradante, înseamnă că statul dat nu este în drept să extrădeze o persoană statului solicitant care în statul dat poate fi supus torturii, tratamentelor inumane sau degradante.

Astfel de cerințe sunt specificate în Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice și au fost completate și menționate în Convenția ONU împotriva Torturii și altor

Pedepse ori Tratamente cu Cruzime, Inumane sau Degradante. Astfel, Convenția ONU împotriva torturii prevede în art. 3 alin. (1) faptul că nici un stat semnatar al Convenției nu trebuie să extrădeze sau să expulzeze persoana unui alt stat, dacă există motive întemeiate de a bănuși că față de aceasta vor fi aplicate acte de tortură. În scopul de a preveni încălcarea acestor obligațiuni, Convenția stabilește expres că pentru identificarea circumstanțelor care confirmă posibilitatea aplicării torturii, organele competente examinează toate circumstanțele fiecărui caz în parte.

La fel, obligațiile internaționale ale statelor în domeniul protecției drepturilor omului presupun examinarea obiectivă a posibilității încălcării drepturilor persoanei extrădate, care este urmărită sau pedepsită penal pe motive de rasă, religie, cetățenie, asociere la un anumit grup sau pentru împărtășirea unor convingeri politice, sau dacă situația lui se va agrava și mai mult pentru unul dintre motivele enumerate.

În pofida faptului că astfel de situații creează anumite impedimente, la extrădarea persoanei, în general, folosirea diferitor instituții de drept în lupta cu criminalitatea nu exclude omisiunea respectării drepturilor omului și trebuie să se bazeze pe respectarea garanțiilor procesuale persoanei față de care sunt aplicate măsuri de constrângere.

Un exemplu elocvent în acest caz este cauza *Tomasi c. Franța* [8], Curtea Europeană a menționat necesitatea efectuării unor acțiuni și impedimente întâlnite în lupta cu criminalitatea și îndeosebi cu terorismul, ceea ce nu poate duce la limitarea drepturilor ce se referă la protecția fizică a persoanei.

În cauza *Ase of Fox, Campbell and Hartley c. Regatului Unit* [9], ce avea legături cu activitatea teroristă, Curtea Europeană a menționat necesitatea respectării echilibrului între instituții care asigură respectarea democrației, ca interes comun, și respectarea drepturilor individuale ale persoanei.

În cauza *Soering c. Regatului Unit* [6], Curtea a hotărât, pentru prima dată, că răs-

punderea unui stat poate fi angajată dacă acesta decide să expulzeze o persoană care poate suferi rele tratamente în țara de destinație.

Autorul Ian Brownlie, a menționat că extrădarea persoanei este posibilă numai în cazul în care, reieșind din date factice cu privire la cauză, aceasta nu reprezintă o complicitate la încălcarea drepturilor omului sau infracțiuni împotriva dreptului internațional [16, p. 315].

Un caz interesant din punct de vedere practic este *Sultanov c. Federației Ruse* [7], în conformitate cu care Curtea Europeană a constatat că în pofida afirmațiilor din partea autorităților ruse, organele competente ale Federației Ruse au examinat plângerea cet. Sultanov cu privire la extrădarea acestuia și au respins-o ca neîntemeiată, Guvernul din Uzbekistan a convins instanțele de judecată din Federația Rusă că în caz de extrădare față de Sultanov nu vor fi aplicate acte de tortură.

Înalta Curte a constatat că reclamantul a comunicat instanțelor de judecată din Federația Rusă că există un risc real pentru ca față de acesta să fie aplicate acte de tortură precum și să fie persecutat politic în Uzbekistan. El a prezentat rapoarte cu privire la Uzbekistan către instituțiile ONU precum și organizațiilor internaționale nonguvernamentale, care confirmau că acte de tortură sunt destul de des întâlnite în izolatoare din Uzbekistan, însă această informație nu a fost apreciată corect de către instanțele de judecată din Federația Rusă.

La fel, Sultanov a menționat că toate argumentele prezentate de către acesta au fost respinse de către instanța de judecată din Federația Rusă, fără a argumenta o astfel de decizie, instanța de judecată în cazul respectiv pune accent doar pe asigurările autorităților din Uzbekistan, că nu vor fi aplicate acte de tortură.

La fel, CtEDO a menționat unele cauze, în care s-a constatat, că extrădarea către autoritățile din Uzbekistan a unor persoane care erau date în căutare pentru săvârșirea unor infracțiuni politice constituie încălca-

rea articolului 3 din Convenție.

În scopul susținerii celor menționate mai sus, menționăm opinia autorului I.I. Lucașuc, care menționează că soluționarea chestiunilor cu privire la extrădare reprezintă un drept suveran al statului, dar se realizează doar cu respectarea normelor de drept atât internațional, cât și cel național, inclusiv acele care se referă la drepturile omului [17, p. 213].

Respectarea drepturilor omului în procesul extrădării trebuie să corespundă acelor standarde care sunt garantate de tratate internaționale în domeniul drepturilor omului și libertăților fundamentale. Problema de bază și cea mai discutabilă este respectarea drepturilor persoanei în procesul extrădării [15, p. 757].

Este de menționat faptul că apărarea drepturilor și libertăților persoanei care urmează a fi extrădată are loc indirect, prin intermediul apărării acelor drepturi care sunt garantate de diferite acte naționale și internaționale, cum ar fi CEDO, Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice etc. În special, în CEDO, instituția extrădării este reglementată de un punct, lit. f) alin. (1) art. 5 al Convenției, care admite limitarea dreptului la libertate în cazul reținerii persoanei sau aplicării arestului preventiv sau în privința persoanei care urmează a fi extrădată.

De asemenea, CtEDO la examinarea cauzelor cu privire la extrădare folosește alte norme din Convenție, cum ar fi art. 3 interzicerea torturii, tratamentelor inumane sau degradante, dreptul la libertate art. 5, dreptul la un proces echitabil art. 6.

Respectarea drepturilor a unei persoane extrădate reprezintă o garanție procesuală a acestuia, astfel de garanții fiind prevăzute de tratate bilaterale și multilaterale cu privire la extrădare. Tratatele date obligă statele semnatare să garanteze respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei extrădate.

Instituția dreptului internațional, în rezoluție sa: „Probleme actuale ale extrădării”

din 1 septembrie 1983, prevede că extrădarea unei persoane poate fi refuzată în cazurile în care există bănuială rezonabilă că în statul solicitant îi vor fi încălcate drepturi și libertăți fundamentale, indiferent cine este persoana în privința căreia se cere extrădarea precum și indiferent de fapta prejudiciabilă pentru care acesta este bănuie [13, p. 306].

Autorii John Dugard și Cristen van den Wyngert în articolul „Raportul dintre drepturile omului și instituția extrădării” publicat în revista internațională de drept din SUA, menționează că drepturile omului reprezintă un element indispensabil al dreptului internațional, astfel instituția extrădării nu este asigurată de influența dreptului internațional [14, p. 212].

Trebuie de atras atenția asupra echilibrului dintre drepturile omului la soluționarea cererii de extrădare și interes public în procesul extrădării care este direct legat de evaluarea riscurilor specifice cu care se poate confrunta persoana extrădată în statul solicitant.

Fără a diminua importanța luptei împotriva criminalității și necesitatea cooperării internaționale în acest domeniu, trebuie să se țină cont, în același timp de unele probleme precum posibilitatea unei pedepse cu moartea, tortură, tratament inuman sau degradant etc.

O altă problemă relevantă legată de extrădare este problema unei eventuale răspunderi pentru acțiunile statului solicitat, inclusiv pentru cele care apar în afara jurisdicției acestuia, dar sunt rezultatul extrădării. Această afirmație a problemei ridică o serie de întrebări care necesită comentarii suplimentare.

În primul rând, tratate internaționale cum ar fi: Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice reies din necesitatea respectării drepturilor persoanelor care se află în jurisdicția statului dat.

După cum a statuat Curtea, „sensul

normal” al termenilor „orice persoană aflată sub jurisdicția” părților contractante semnifică faptul că, pe planul dreptului internațional public, competența jurisdicțională a unui stat este, în principal, teritorială. Dacă dreptul internațional nu exclude exercitarea extrateritorială a jurisdicției unui stat, elementele care sunt luate în considerare pentru a admite un asemenea exercițiu precum naționalitate, pavilion, relații diplomatice și consulare etc. sunt definite și limitate prin raportare la drepturile teritoriale suverane ale altor state [1, p. 126].

Cum s-a menționat în cauza *Loizidou c. Turkey* [5], jurisdicția nu se limitează doar la limitele teritoriale ale statului care a semnat Convenția. Statul este responsabil și în situațiile când în urma unor acțiuni sau inacțiuni contribuie la survenirea unor urmări în afara teritoriilor sale.

O abordare similară a Curții Europene există și în cazurile de extrădare a persoanelor. Un exemplu elocvent în acest sens este cauza *Chahal c. Regatului Unit* [4], unde petiționarul urma să fie extrădat. S-a menționat că extrădarea efectuată de către statul care a ratificat CEDO poate duce la încălcarea art. 3 din Convenție, ca urmare, implică responsabilitatea statului solicitat, în cazul în care există temeuri obiective de a presupune că în privința persoanei ce urmează a fi extrădată, în statul solicitant, vor fi întreprinse acțiuni care prin urmare vor duce la încălcarea dispoziției art. 3 CEDO.

Un alt caz, când față de persoană extrădată ar putea fi aplicată pedeapsă capitală este *Charles Chitat Ng c. Canadei* [12], cauza a fost examinată de către Comitetul pentru drepturile omului. Charles Chitat este cetățean al Regatului Unit și a fost condamnat în anul 1985 în Canada pentru jaf și omor. Însă, în luna februarie 1987, SUA se adresează cu un demers la autoritățile din Canada, ca Charles Chitat să fie extrădat în SUA și să fie condamnat pentru săvârșirea a 19 infracțiuni printre care răpire de persoane și omoruri săvârșite în perioada anilor 1984-1985. Pentru comiterea infracțiunilor respective,

față de Charles Chitat ar putea fi aplicată pedeapsă capitală. Din motive menționate mai sus, Charles Chitat s-a adresat cu o plângere la Comitetul pentru drepturile omului, în care el menționa că hotărârea de a îl extrădat autorităților din SUA contravine prevederilor art. 6 și 7 din Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice, din motiv că executarea sentinței capitale în camera cu gaze, după cum prevedea legislația din California, reprezintă o pedeapsă aspră și inumană.

La examinarea plângerii depuse, Comitetul a menționat că conform art. 2 al Pactului internațional, toate statele sunt obligate să respecte drepturile tuturor persoanelor care se află în jurisdicția statului dat. Comitetul a menționat că statul solicitat nu poartă răspunderea pentru respectarea drepturilor persoanei care a fost extrădată și se află în jurisdicția altui stat, dar în cazul când sunt soluționate chestiuni referitoare la extrădarea persoanei, iar în consecință este previzibil și inevitabil că în statul solicitat îi vor fi încălcate drepturile garantate de Pactul internațional, statul solicitat în cazul respectiv poate încălca prevederile Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice.

Dar este oare posibil ca, în cazul de refuz de a extrăda persoana, statul solicitant să întreprindă măsurii pentru a reține persoana pentru care s-a cerut extrădarea? O astfel de modalitate care ar contribui la tragerea la răspundere penală a persoanei este una ilegală și este o răpire a persoanei.

Capturarea și răpirea unui presupus infractor pe teritoriul altui stat se califică drept imixtiune în competența suverană a statului. Deci constatăm faptul că nu este posibil de a aplica legile proprii pe teritoriul altui stat.

Cel mai cunoscut și mediatizat caz de capturare și răpire a unui fugar este cazul lui Adolf Eichmann.

Adolf Eichmann a participat la exterminarea populației evreiești în Europa în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, după care a fost găsit în Argentina de serviciile secrete israeliene în anul 1957. Trei ani

mai târziu a fost răpit și dus în Israel.

Imediat după ce Eichmann a fost dus în Israel, autoritățile argentinene au acuzat încălcarea suveranității statului și au făcut apel la Consiliul de Securitate al ONU. Israelul consideră în continuare că aceste acțiuni au fost pur private și nu au legătură cu guvernul. La 23 iunie 1960, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat rezoluția nr. 138, care a calificat această răpire drept o încălcare a suveranității statului argentinian, a drepturilor și libertăților fundamentale ale unei persoane.

Acest caz este adesea examinat în detaliu în lucrările multor teoreticieni, însă nimeni în afară de Michel Cardozo nu și-a pus întrebarea: cum Israelul a asigurat și a creat jurisdicția penală asupra lui Eichmann, dacă el nu avea un astfel de drept [3]?

În primul rând, Israelul a fost fondat în 1948, la trei ani după încheierea războiului. Toate faptele criminale ale lui Eichmann au fost comise atunci când Israelul nici nu exista ca stat. În al doilea rând, dacă nu exista stat, atunci nu existau cetățeni și, prin urmare, nu existau victime ale statului respectiv, și în al treilea rând, toate actele au fost săvârșite în afara teritoriului Israelului.

Multe dificultăți, inclusiv cele politice, în cooperarea interstatală în lupta împotriva criminalității au apărut și după arestarea lui Abdullah Odjlan, la 15 februarie 1999, care se afla în căutare internațională. Cauza lui Odjlan a fost examinată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Odjlan însuși a indicat că a avut loc încălcare a art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, și anume, dreptul la libertate și securitate al persoanei. El a remarcat, de asemenea, că a fost răpit de agenți turci din Kenya, adică, în afara teritoriului Turciei. Potrivit acestuia, autoritățile din ambele țări au încheiat un acord între ele, care oferea o oportunitate pentru răpirea lui.

În hotărârea sa, Curtea Europeană a constatat că arestarea lui Odjlan nu contravine legii și nu încălcă prevederile art. 5 din Convenție.

Actualmente, cooperarea juridică internațională uită sau special omite un element important în activitatea sa: bănuitul a cărui extrădare se cere la fel este o ființă umană și beneficiază de aceleași drepturi și libertăți ca și alte persoane. Totodată, menționăm *inter alia* că persoana poate fi extrădată, dar vinovăția acestuia urmează a fi demonstrată.

Articolul 2 din Convenția ONU cu privire la protecția tuturor persoanelor contra disparițiilor forțate [10] prevede că prin dispariția forțată se consideră: arestul, reținerea, răpirea sau privarea de libertate sub orice altă formă de către reprezentanții statului sau de persoane sau grupuri de persoane ce acționează în baza autorizării, cu susținerea sau consimțământul statului, urmate de refuzul recunoașterii faptului de privare de libertate sau tănuirea informației despre soarta sau locul aflării persoanei dispărute, drept urmare această persoană este privată de protecția legii.

Astfel, capturarea și răpirea unei persoane, care este bănuită de comiterea unei infracțiuni, nerespectând condițiile stabilite de tratate internaționale referitoare la cooperarea internațională, intră direct sub incidența art. 2 al Convenției ONU privind protecția tuturor persoanelor contra disparițiilor forțate.

Dezvoltarea instituției extrădării în direcția protecției drepturilor omului este una actuală și benefică. Dar, în procesul acestei dezvoltări nu trebuie uitat despre lupta contra fenomenului infracțional. Protecția drepturilor omului nu trebuie să devină un obstacol în realizarea scopului legii penale.

Concluzie. Respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor reprezintă prerogativa de bază a unui proces echitabil, în sensul articolului 6 al CtEDO. Totodată, nu trebuie să fie neglijat și interesul public, astfel încât persoana trebuie să fie trasă la răspundere penală pentru fapta săvârșită.

În acest sens, statele care au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului,

Pactul cu privire la drepturile civile și politice etc., sunt obligate să respecte toate garanțiile prevăzute de aceste acte internaționale, și în caz de refuz de a acorda asistență juridică internațională în materie penală să nu recurgă la acele acțiuni ca în cazul lui Adolf Eichmann.

Referințe bibliografice:

1. Bârsan C. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți. București: Ed. „C.H. Beck”, 2005. 1251 p.
2. Cardozo M.H. When extradition fails, is abduction the solution? // *The American Journal of International Law*, 1961.
3. Cauza Ase of Fox, Campbell and Hartley c. Regatului Unit. Hotărârea din 30 august 1990. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57721>.
4. Cauza Chahal c. Regatului Unit. Hotărârea din 15 noiembrie 1996. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58004>.
5. Cauza Loizidou c. Turciei. Hotărârea din 18 decembrie 1996. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58007>.
6. Cauza Soering c. Regatului Unit. Hotărârea din 7 iulie 1989. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57619>.
7. Cauza Sultanov c. Federației Ruse. Hotărârea din 11 aprilie 2011. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-101586>.
8. Cauza Tomasi c. Franței. Hotărârea din 27 august 1992. Accesibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57796>.
9. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma), Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea 160 Parlamentului privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție. Nr. 1298-XIII din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial

- al Republicii Moldova, 21.08.1997, nr. 54-55/502.
10. Convenția ONU împotriva Torturii și altor Pedepse ori Tratamente cu Cruzi-me, Inumane sau Degradante. Adoptată la 10 decembrie 1984, în vigoare din 26.06.1987, pentru Republica Moldova în vigoare din 28.12.1995. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol.I. Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, p.129.
 11. Convenția internațională pentru protecția persoanelor contra disparițiilor forțate, adoptată la New York, la 20 decembrie 2006 și semnată de Republica Moldova la 6 februarie 2007, la Paris, Franța.
 12. Dugard J., van den Wyngaert C. *Reconciling Extradition with Human Rights*// *American Journal of International Law*. -1998. - Vol. 92. - No 2. – 365 p.
 13. <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/html/dec469.htm> (accesat la 06.12.2019).
 14. *Institute of International Law. Yearbook*. Vol. 60. Part II. Session of Cambridge (P, 1983). - p. 306.
 15. *Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice*, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr. 217 din 28 iulie 1990.
 16. Van den Wyngaert C. *Applying the European Convention on Human Rights to Extradition: Opening Pandora's Box* // *International and Comparative Law Quarterly*. - 1990. - Vol. 39. – 957 p.
 17. Броулин Ян. *Международное право*. Москва: Из. «Прогресс», 1977. 424 p.
 18. Лукашук И.И. Наумов А.В. *Международное уголовное право*. Москва. 412 p.
-

Despre autor
Vasile BUZDUGAN
asistent universitar
al Catedrei „Instruire militară
și intervenții profesionale” a Academiei
„Ștefan cel Mare” a MAI,
doctorand,
e-mail: buzdugan093@gmail.com
tel: 068584822

CZU 343.914(478)

PARTICULARITĂȚILE CRIMINALITĂȚII FEMININE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Valentina RUSSU,

*asistent universitar, Catedra „Drept penal și criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

În structura criminalității, un loc aparte îl ocupă criminalitatea feminină, care, deși comparativ cu criminalitatea masculină este mai puțin pronunțată, are un impact negativ evident asupra dezvoltării armonioase a societății. În acest articol, autorul abordează multilateral fenomenul criminalității feminine, prin prisma interpretărilor doctrinare, a practicii judiciare, a datelor statistice, elaborând o caracteristică criminologică a acestui gen de criminalitate.

Cuvinte-cheie: criminalitate feminină, prevenirea criminalității feminine, personalitatea infractorului-femeie.

PARTICULARITIES OF FEMALE CRIMINALITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Valentina RUSSU,

*University assistant, “Criminal Law and Criminology” Department,
Academy “Ștefan cel Mare” of MIA*

In the structure of criminality, a special place is occupied by feminine criminality, which, although compared to male crime is less pronounced, has an obvious negative impact on the evolution of society. In this article, the author multilaterally describes the feminine criminality relying on the doctrinal interpretations, judicial practice, statistical dates, highlighting a criminological characteristic of this kind of criminality.

Keywords: female criminality, prevention of feminine criminality, the personality of a woman criminal.

Introducere. Abordarea criminalității feminine cu toate aspectele specifice ce le comportă este un imperativ ce rezidă în consecințele pe care acest fenomen le are asupra societății, astfel încât termenul de „femeie-infractor” trebuie să dispară, femeia are alte roluri în societate. În Republica Moldova încă nu există un cadru legislativ și interpretativ care să cuprindă toate aspectele legate de criminalitatea femeilor.

Metode aplicate și materiale utilizate. În scopul elaborării studiului de față autorul valorifică metode de cercetare specifice, între care metoda analizei datelor statistice, metoda sintezei, metoda comparației, metode sociologice, metoda deducției, metoda sistemică. Baza cercetării o constituie prevederile legislative, datele statistice, interpretările doctri-

nare ale savanților autohtoni, dar și ale celor străini, diverse studii cuprinse în culegeri de materiale ale conferințelor, articole științifice, comentarii aplicative etc.

Rezultate obținute și discuții. Pentru a efectua caracteristica criminologică a criminalității feminine este necesar de analizat indicatorii cantitativi și calitativi ai criminalității în RM, cu referire, în special, la infracțiunile comise de femei, fapt ce va facilita elaborarea unor măsuri de prevenire corespunzătoare.

Potrivit Biroului Național de Statistică [1], numărul persoanelor care au comis infracțiuni în decursul ultimilor ani este în scădere, iar *cei mai mulți infractori sunt bărbați*. În anul 2018 au fost relevate 13,9 mii persoane care au comis infracțiuni, în scădere cu 11,5% comparativ cu anul 2017. *Cel mai înalt nivel*

al infracționalității este înregistrat în rândul bărbaților, femeile constituind o cotă mai mică în numărul persoanelor care au comis infracțiuni (8,3%), dar în creștere față de anul 2017 (8,0% din numărul total de infracțiuni).

Femeile sunt implicate în comiterea infracțiunilor grave în proporție de 21,4% din totalul femeilor, comparativ cu 18,6% din bărbați. La 100 mii femei revin în medie 63 femei care au comis infracțiuni, iar în cazul bărbaților acest indicator constituie 749 persoane.

Bărbații sunt implicați mai mult în săvârșirea infracțiunilor în domeniul transporturilor, huliganism, infracțiunilor legate cu droguri, iar femeile în săvârșirea furturilor și escrocheriilor.

O caracteristică este că femeile comparativ cu bărbații încalcă legea la o vârstă mai înaintată. Astfel, cel mai frecvent comit infracțiuni femeile în vârstă de 30 și mai mulți ani (54,4%) și cele în vârstă de 18-24 ani (21,9%), iar în cazul bărbaților acest indicator constituie 49,8% și 24,7% [1].

De asemenea, circa 27% din bărbați și 6,3% din femei în vârstă de 30 ani și peste au fost în stare de ebrietate în momentul săvârșirii infracțiunii, cel mai frecvent aceștia au comis infracțiuni în domeniul transportului.

În funcție de vârsta deținuților, constatăm că fiecare a doua femeie deținută va avea între 30-39 ani. Totodată, 0,8% din femeile deținute au vârsta de până la 20 ani.

Este relevant a prezenta informația referitoare la ponderea femeilor ca victime ale violenței în familie. Astfel, aceeași sursă informează că cel mai des victime ale violenței domestice sunt femeile. În anul 2018, în urma violenței domestice au suferit 778 persoane, 72% din victime fiind femei. Atât femeile, cât și bărbații devin victime preponderent la vârsta de 35-64 ani. Totodată, ponderea băieților de 0-17 ani care suferă în urma violenței domestice este dublă față de cea a fetelor, 12,6% față de 5,4 % [1].

Respectiv, o cauză importantă ce determină comportamentul criminal al femeilor o constituie victimizarea acestora în familie.

Prezintă interes și analiza datelor privind ponderea femeilor care au fost condamnate pentru săvârșirea infracțiunilor.

În anul 2018, au fost condamnate 11,9 mii persoane. Respectiv, la 10 mii locuitori în medie revin 33,5 condamnați, cu 6 condamnați mai mult comparativ cu anul 2014. Femeile dețin o cotă de 6,6% în numărul total al condamnaților, iar la 10 mii femei revin în medie 4,3 femei condamnate comparativ cu 65,1 bărbați condamnați la 10 mii bărbați. Cel mai des infractorii sunt condamnați pentru infracțiuni în domeniul transporturilor, furturilor și infracțiunilor legate de droguri [1].

Este important să evidențiem datele ce caracterizează tipurile de pedepse stabilite de instanțele judecătorești, inclusiv femeilor. Evidențiem aici că femeile într-o măsură mai mare sunt condamnate condiționat comparativ cu bărbații. În anul 2018, condamnarea condiționată a fost stabilită pentru 35 la sută din femei, comparativ cu 23 la sută din bărbați. Având în vedere diversele roluri sociale pe care le are femeia, instanțele de judecată constată, în peste o treime din cazuri, că scopurile pedepsei penale în privința femeilor pot fi atinse și prin condamnarea condiționată a acestora.

Totodată, pe lângă amendă și închisoare, aproape fiecare al treilea bărbat condamnat a fost pedepsit cu muncă neremunerată în folosul comunității, iar în cazul femeilor această pedeapsă a fost stabilită pentru 20 la sută din femeile condamnate.

Din analiza efectuată asupra criminalității feminine, observăm că statul promovează un tratament penal nediscriminatoriu pentru subiecții răspunderii penale, dar, în același timp, întotdeauna ia în considerare, la individualizarea răspunderii și a pedepsei penale și personalitatea femeii, care, bineînțeles se caracterizează prin trăsături distincte.

Vorbind despre personalitatea infractorului-femeie, menționăm că identificarea trăsăturilor distinctive ale criminalului au vizat toate laturile ființei umane: constituția fizică, procesele fiziologice, alcătuirea psihicului și

anomaliile lui, particularitățile de caracter etc. Formularea corectă a problemei criminalului presupune delimitarea chestiunii trăsăturilor distinctive de cea a cauzei imediate a conduitei criminale, care nu se poate regăsi decât în individ, atâta timp cât comportamentul criminal este inseparabil de acesta. Altfel spus, conduita criminală trebuie să fie cercetată atât în raport cu trăsăturile stabile, cât și cu cele variabile, dependente de factorii externi, inclusiv fluctuanți [2, p. 23].

Dacă ne referim nemijlocit la *personalitatea femeii-criminal*, menționăm că în ultimele decenii, criminologii acordă o atenție mai mare explicării diferenței dintre criminalitatea feminină și cea masculină.

Majoritatea teoriilor tradiționale care se referă la criminalitate au fost create de criminologi-bărbați pentru a da o explicație cauzelor criminalității masculine, și nicidecum a celei feminine, ceea ce a generat diferite discuții în jurul ideii dacă aceste teorii pot fi aplicate studierii criminalității feminine, sau este necesar de explicat fenomenul prin prisma poziției de „diferență de gender”, așa-numita teorie „gendered theory”.

Conform opiniei unor criminologi, teoriile tradiționale reprezintă specificul criminalității masculine, prin urmare, nu pot da răspunsuri la unele întrebări ce țin de criminalitatea feminină, cu toate că rolul lor nu poate fi negat întru totul, mai ales, referindu-ne la teoriile sociale, ce denotă un caracter cât de cât neutru [3, p. 142].

O primă teorie tradițională care explică acest fenomen este *teoria oportunității*. Conform acestei teorii, diferența în tipul de infracțiuni săvârșite de femei și indicele acestora are la bază ideea de oportunitate, adică de circumstanțele ce favorizează săvârșirea unei infracțiuni de către femei.

Criminologii explică această teorie pornind de la faptul că rata criminalității feminine a crescut numai în anumite infracțiuni, aceasta datorându-se încadrării femeilor în câmpul muncii, angajarea la servicii variate, ceea ce a condus la oportunități mai mari de a

comite infracțiuni tipice femeilor, infracțiuni economice care implică mai puțină violență [4, p. 235].

Teoria controlului social spune că indicele criminalității masculine este mai mare decât al criminalității feminine, deoarece legăturile sociale, care reprezintă miezul acestei teorii, ale bărbaților sunt mult mai slabe decât cele ale femeilor (mame, surori, soții care sunt mai atașate de unele persoane, manifestând grijă și atenție), ceea ce provoacă ruptura dintre potențialii criminali și societate. Pe de altă parte, persoanele care provin din familiile cu probleme, din medii sociale problematice, sunt mai predispuse la un comportament inadecvat, atât femei, cât și bărbați.

Referitor la categoriile de femei predispuse la un comportament criminal, conform teorii controlului social, acestea sunt: mamele tinere care trăiesc în relații imorale cu bărbații, fiind limitate în resurse educaționale și abilități profesionale, femei ce aparțin unui mediu social cu venituri mici și o educație de proastă calitate.

Teoria asociațiilor diferențiate este una din cele mai cunoscute teorii derivate din curentul culturalist, elaborată de criminologul american Edwin Sutherland. Ideea de bază a acestei teorii constă în aceea că un act criminal se produce atunci când există o situație propice pentru o anumită persoană de acțiune, prin urmare, comportamentul criminal nu este înnăscut, ci se învață, ca și oricare altă meserie.

Totodată, prin intermediul acestei teorii se încearcă de a explica fenomenul criminalității din punctul de vedere al posibilităților diferite pentru achiziționarea de „valori” și aptitudini criminale, sau de pe poziția că etichetele afișate pe personalitatea individului prin procesele de control social influențează puternic asupra unei reprezentări individuale despre propria personalitate. De aceea, în baza acestei teorii s-ar putea afirma că criminalitatea feminină este inferioară numeric celei masculine, deoarece femeile au acces redus la posibilitățile criminale (adică

la anumite grupări criminale pentru a însuși unele abilități criminale, fiind supuse unui control social mult mai sever atât în familie, cât și la școală); în același timp, bărbații sunt predispuși să „absoarbă” abilitățile criminale – teoria proastei companii (găștile de puști la școală transformate ulterior în grupuri criminale).

Teoria gender (gendered theory) este o teorie care explică esența criminalității feminine având la bază criteriul de gen.

Antonean I. expune ideea precum că, de cele mai multe ori, comportamentul criminal al femeii poate fi influențat și de tendința acesteia de a se autoafirma în societate, solicitând apreciere din partea acesteia, astfel încât această tendință apare în calitate de stimul pentru a comite fapte infracționale în scopul de a obține „nota dorită” [5].

Crimele comise de către femei își au propriile caracteristici. Din practică rezultă că femeile criminale apelează la mecanisme și metode specifice de înfăptuire a omorurilor, furturilor, jafurilor, actelor de vandalism, răpirilor.

Mecanismul de comitere a crimelor de către femei diferă foarte mult de mecanismul de comitere a crimelor de către persoane de gen masculin, fiind cu mult mai complex, gândit până la cele mai mici detalii și, de multe ori, cu mult mai sofisticat din punctul de vedere al cruzimii și cinismului. Reflectarea problemelor sociale și individuale ale femeilor contemporane, forma lor unică de percepere a problemelor în familie, colectiv, societate prezintă agresivitatea criminală a femeilor.

Abâzova E.R. afirmă: „În condițiile moderne se actualizează necesitatea de a concepe tipologia personalității criminalului-femeie, care este strâns legată de soluționarea problemelor ce țin de lupta împotriva criminalității și preîntâmpinarea procesului de «feminizare» a acesteia, reducerea nivelului criminalității feminine în societate, crearea condițiilor care să se opună reproducerii criminalității feminine” [6, p. 34]. În completare, autoarea menționează că la baza tipologizării femeilor criminale

se află motivele comportamentului lor criminal, moralitatea și trăsăturile psihofiziologice. Anume identificarea specificității motivației criminalității feminine dă posibilitatea de a constata și folosi, în cadrul planificării măsurilor educativ-profilactice și de adaptare, legăturile de bază în formarea comportamentului criminal la femei.

Se cuvine de remarcat și clasificarea tipurilor personalității femeilor criminale, propuse de savantul criminalist Alauhanov E.:

a) *personalitatea de tip violent* – sunt, de regulă, femei care comit acte de huliganism, crime și vătămări corporale ca rezultat al violenței domestice, pruncucidere. Acestea sunt persoane cu atitudine negativ-neglijentă față de viața umană, față de cele mai importante beneficii ale ei, sănătate, integritate fizică etc.;

b) *tipul egoist violent* – cel mai periculos tip de personalitate din punct de vedere social, cu atitudine antisocială bine stabilită, îndreptată spre atingerea propriilor scopuri și avantaje, deseori materiale, inclusiv cu prețul vieții umane;

c) *tipul egoist* – despre motivația caracteristică tipurilor de criminale egoiste, inclusiv legate de necesitatea asigurării bunăstării în familie, vorbesc datele cercetărilor interne, care evidențiază numărul mare de persoane ale acestei categorii care au familii. Astfel, majoritatea persoanelor condamnate la răspundere penală pentru abuz sunt familiste;

d) *tipul neglijent* – numărul cel mai mare al criminelor de ocazie sau întâmplătoare sunt cele cu atitudine ușuratică, neglijentă și iresponsabilă față de reglementările legale;

e) *tipul dependent* – pentru reprezentanții acestui tip sunt caracteristice diferite manifestări criminale, efectuate din motivul dependenței psihologice, obiectul cărora pot fi substanțele narcotice, alcoolul, personalitatea bărbatului-partener de viață [7, p. 60].

În funcție de profunzimea și durabilitatea motivației criminogene a personalității, este necesar de evidențiat printre femei următoarele tipuri de femei criminale:

a) *femei criminale aleatorii* – sunt cele care au comis infracțiuni ca rezultat al coincidențelor accidentale, contrar comportamentului lor general, anterior celor întâmplate;

b) *femei criminale de ocazie* – au comis crime ca rezultat al influenței factorilor negativi care au contribuit la formarea și activitatea personalității;

c) *femei criminale instabile* – se abat de la normele comportamentului social aprobat, cu toate acestea, fără a le asimila cu fermitate;

d) *femei criminale profesioniste* – fac tot posibilul pentru realizarea ambițiilor și scopurilor stabilite prin intermediul comiterii infracțiunilor [8].

Analiza tipologizării femeilor criminale, enumerate mai sus, va da posibilitate de a stabili atât măsuri generale de prevenire, cât și speciale, tehnici individuale de investigare a crimelor săvârșite de femei, dar și planificarea și elaborarea eficientă a măsurilor educativ-profilactice și de integrare în societate a femeilor condamnate.

Concluzii. Efectuând analiza criminologică a infracțiunilor comise de femei și elucidând trăsăturile specifice personalității infractorului-femeie, menționăm că pentru a contracara criminalitatea feminină în RM, urmează să fie întreprinse următoarele *măsuri de prevenire*:

- elaborarea unui program național îndreptat spre îmbunătățirea tuturor domeniilor sociale în care activează femeia și crearea unui climat spiritual adecvat în societate;

- întreprinderea unor măsuri social-economice, precum ridicarea nivelului de trai al membrilor societății, îmbunătățirea calității vieții sociale; aceste obiective pot fi realizate prin stabilizarea situației economice a Republicii Moldova, adică prin crearea unor locuri de muncă, prin achitarea salariilor la timp și ridicarea acestora, egalitatea salariilor, asigurarea echilibrului dintre cerere și ofertă, măsuri ce vor duce la înlăturarea cauzelor care au condiționat criminalitatea;

- întreprinderea unor măsuri juridice: ca perfecționarea legislației, în special a celei pe-

nale, administrative, de muncă, economice;

- stimularea cetățenilor la participarea activă în prevenirea criminalității;

- ridicarea nivelului conștiinței juridice a populației, întărirea cadrului legislativ cu privire la apărarea drepturilor femeilor;

- crearea unei ideologii axate pe ideea ostilității față de criminalitatea feminină prin implicarea mass-mediei în scopul creării unui climat negativ;

- ridicarea nivelului de educație și morală în familie;

- măsuri psihologico-pedagogice prin implicarea instituțiilor de învățământ, organizațiilor obștești (ca „La Strada”, „Casa Mărioarei”) în scopul ridicării încrederii populației în organele de drept, participării la resocializarea persoanelor eliberate din detenție, acordării ajutorului material și spiritual femeilor;

- elaborarea unor servicii sociale și de sănătate pentru femeile agresate și copiii acestora, programe speciale în vederea restabilirii fizice și psihice a acestora;

- întreprinderea unor acțiuni medicale în scopul profilaxiei bolilor și tratamentelor pacienților-femei (alcoolism, narcomanie, depresii ș.a.);

- contracararea violenței în familie, supravegherea soților de către organele de drept, crearea unor centre de refugiu pentru femei;

- măsuri de resocializare speciale pentru femeile care au fost condamnate prin crearea unor centre de reabilitare, implicarea psihologilor, crearea unor instituții în cadrul cărora femeile vor fi învățate de a se adapta din nou vieții sociale.

Toate aceste măsuri întreprinse de stat, precum și cele care urmează a fi întreprinse, au scopul de a readuce femeia în mediul său social, de a-i oferi funcția de păzitor al căminului familial și al valorilor spirituale, de a-i reda egalitatea prin păstrarea feminității. În cele din urmă, important este participarea întregii comunități la prevenirea criminalității, căci toate cauzele provin din mediul social al infractorului, indiferența, ura, banii, invidia și ipocrizia fiind factorii principali.

Referințe bibliografice:

1. Nivelul infracționalității în Republica Moldova în anul 2018. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5926>, (accesat 15.09.2019).
2. Bejan O., *Dicționar de criminologie*, Chișinău, Ed. Ericon SRL, 2009. 129 p.
3. Шелли Д., *Криминология*, №3-е международное издание, *Мировая юриспруденция*, Москва: Ед. Питер, 2003. 860 с.
4. Iacobuță I., *Criminologie*, Iași, Ed. Junimea, 2002. 380 p.
5. <https://ru.scribd.com/doc/45636599/criminalitatea-feminina> (accesat 21.10.2019)
6. Абызова Е.Р., *Криминологическое исследование личности женщин совершающих преступления и предупреждение их преступного поведения*, Москва, 2007. 203 с.
7. Caraman N., „Caracteristici psihologice ale femeii criminale”. În: *Revista națională de drept*, nr.2, 2016, p.57-60.
8. <http://www.allpravo.ru/library/doc4204p/instrum6815>, (accesat 09.11.2019)

Despre autor
Valentina RUSSU,
asistent universitar,
Catedra „Drept penal și criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: valya.cociorva@mail.ru
tel.: 060185817

CZU 347.453(4)

ACCESIBILITATEA, FLEXIBILITATEA ȘI STABILITATEA PĂRȚILOR ÎN CONTRACTELE DE LOCAȚIUNE A BUNURILOR IMOBILIARE ÎN UNELE STATE EUROPENE

Alexandru SECRIERU,
doctorand (ULIM)

Conducător științific: **Natalia Osoianu**, doctor în drept, profesor universitar

În timp ce stabilitatea, flexibilitatea și accesibilitatea sunt cruciale pentru locatari, rentabilitatea, stimulentele pentru reabilitare, garanțiile și procesul eficient de evacuare sunt valori importante pentru locatori. Toți acești factori sunt influențați direct sau indirect de legislația contractelor de locațiune a bunurilor imobiliare.

Cuvinte-cheie: stabilitate, flexibilitate, contract de locațiune, chirie, locuințe, controlul chiriei, accesibilitate, profitabilitate.

While stability, flexibility and accessibility are crucial for tenants, cost-effectiveness, incentives for rehabilitation, guarantees and an efficient eviction process are important values for landlords. The law of leases of real estate directly or indirectly influences all these factors.

Keywords: stability, flexibility leases agreement, housing, tenures, rent control, stability, affordability, profitability.

Introducere. Principiul cererii și ofertei stabilește că pentru a obține o piață sănătoasă a bunurilor imobiliare închiriate, nu numai locatorii ar trebui protejați (cu garanții, evacuări eficiente), interese economice (înțoarțerea investițiilor, posibilitate de reabilitare cu ajutorul sistemului public) într-un contract de locațiune a bunurilor imobiliare, dar și locatarii ar trebui să găsească în această relație o anumită atractivitate (accesibilitate, flexibilitate) și protecție (stabilitate) acesta fiind de fapt și scopul principal al acestei lucrări de cercetare științifică. Cu toate acestea, în unele țările, poziția locatarilor este prea slabă (atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere juridic) și / sau calitatea bunurilor imobile cu destinație locativă este esențială pentru realizarea unei tranzacții valabile.

Baza metodologică a studiului a fost metoda dialectică a cogniției. Această metodă de cunoaștere științifică a fost combinată cu utilizarea de metode istorico-juridice și

comparativ-legale, precum și tehnici logice și instrumente de cercetare, a căror aplicare a contribuit la atingerea scopului cercetării și ca concluzie a acestei cercetări, va servi îmbunătățirea normei legale în acest domeniu.

Rezultate obținute și discuții. Stabilitatea în contractele de locațiune cu durată nedeterminată și durată minimă obligatorie. Stabilitatea chirieșului poate fi atinsă prin mai multe metode directe sau indirecte. Dacă un act legislativ stabilește o cerință obligatorie, de exemplu ce ține de durată minimă obligatorie pentru contractele de locațiune rezidențiale, acesta este un mod intruziv de a-l obliga pe proprietar să închirieze o proprietate cel puțin pentru acel număr de ani.

Cu toate acestea, un rezultat similar poate fi obținut prin modalități mai indirecte, de exemplu, limitarea cuantumului fiecărei creșteri a chiriei, ceea ce înseamnă că locatorul nu are niciun stimulent pentru a-l evacua pe locatar (atâta timp cât el își îndeplinește obligațiile).

Însă aceste măsuri mai puțin directe care tind să protejeze chiriașii ar putea fi o sursă pentru piața neagră a locuințelor închiriate¹.

De exemplu, în Spania contractele de locațiune a bunurilor imobiliare cu durată nedeterminată nu sunt permise, conform legislației țării contractele de locațiune necesită un timp limită, legea prevede o durată (de exemplu, un an, dacă chiria este plătită anual). Cu toate acestea, trebuie să aibă o durată minimă de 3 ani (până în 2013, era de 5 ani), adică chiar dacă părțile au convenit pe o durată mai scurtă, contractul va fi prelungit legal și automat anual până la trei ani.

Conform Codului Civil al Portugaliei, este permisă crearea de contracte cu durată nedeterminată, deși până în anul 2012, termenul minim era pe o perioadă de 5 ani.

În Grecia, de asemenea contractele de locațiune se încheie pe o durată minimă de 3 ani pentru prima dată.

În Malta, contractele deschise nu sunt permise, deoarece orice contract de locațiune a bunurilor imobiliare trebuie să prevadă o durată specifică, însă nu se impune o durată minimă.

Legislația Italiei, face o distincție între contractele cu durată nedeterminată și contractele limitate, primele nu pot dura mai mult de 30 de ani, dar sunt reînnoite automat la sfârșitul termenului din contract. De asemenea, este posibil de încheiat un contract de locațiune a bunurilor imobiliare pe durata de viață a locatarului.

În cele din urmă, în Austria legiuitorul are o preferință pentru încheierea de contracte de locațiune a bunurilor imobiliare pe un termen nelimitat, care servește protecției locatarilor, deoarece aceste contracte sunt nelimitate în timp sunt reziliabile de către locator numai în circumstanțe excepționale. Cu toate acestea, locatorii pot limita durata contractelor de locațiune a bunurilor imobiliare la trei ani în formă scrisă și nu trebuie să invoce orice motiv special, spre deosebire de legislația germană.

După cum vedem, concepția unui contract de locațiune ca drept de proprietate contribuie la stabilitatea locatarului. Adică, un locatar este capabil să dețină și să folosească proprietatea singur, fără a depinde de drepturile proprietarului.

Mai mult ca atât, drepturile de proprietate sunt în mod normal înregistrate în Registrul bunurilor imobile, notificând astfel cumpărătorii sau potențiali proprietari de alte drepturi de proprietate asupra locuinței în care există un contract de locațiune a bunului imobil și care ar trebui să-l respecte.

În Spania, contractele de locațiune sunt de natură personală. Cu toate acestea, pot fi înregistrate în Registrul bunurilor imobile după formalizarea acestora printr-un act notarial. Dacă contractual de locațiune este înregistrat, atunci cumpărătorul proprietății trebuie să o respecte.

În același timp, în Portugalia există o mare dezbatere cu privire la natura sa. Deși majoritatea argumentelor sunt în favoarea locatarului, locatarii sunt protejați ca posesorii a bunului imobil cu destinație locativă și dreptul său este respectat, indiferent de cine este proprietarul proprietății.

În Italia, pe de o parte, locatorii pot depune o procedură directă împotriva locatarilor, dacă le provoacă neplăceri, la fel ca proprietarul; pe de altă parte

dacă contractul nu este înregistrat (cumpărătorul trebuie să respecte chiriașul pentru maximum 9 ani).

În Germania, locatarii se bucură doar de dreptul personal, sunt de asemenea, considerați posesori reali, care se pot apăra de neplăceri și merită despăgubiri pentru daune în cazul în care poziția lor este rănită.

Justiția austriacă consideră că un contract de locațiune a bunurilor imobiliare nu este un drept real de proprietate. Însă se consideră că locatarul are o poziție în care este legitimat să pretindă împotriva unor perturbări și încălcări de către terți la fel ca locatorul.

La fel și în Elveția, din 1990, cumpărătorul bunului imobiliar aflat în locațiune

¹ TENLAW, German report, p. 144

trebuie să respecte contractul de locațiune indiferent dacă este sau nu înscrisă în Registrul bunurilor imobile.

Drepturile de preemțiune oferă, de asemenea, stabilitate locatarului: de îndată ce proprietarul dorește să vândă bunul imobil sau este privat obligatoriu de proprietate (de exemplu, din cauza unei executări ipotecare) legislația poate permite locatarului să dobândească bunul imobil cu preferință asupra oricărei terță parte pentru același preț de vânzare / executare. Acest lucru oferă locatarilor posibilitatea de a rămâne în aceeași proprietate.

Accesibilitatea în locațiunea bunului imobil este adesea ultima soluție pe piața imobiliară pentru o persoană sau familie pentru a avea acces la locuințe atunci când nu are suficiente resurse financiare pentru cumpărarea bunului imobil.

Prin urmare, orice restricție a accesului (accesibilitatea) ar avea un impact extraordinar asupra pieței de locuințe.

De fapt, art. 18.5 a) din Directiva 2014/17 / UE a Europei Parlamentului și Consiliului din 2-2-2014 privind contractele de credit referitoare la rezidenți ale bunurilor imobiliare² nu permite instituțiilor de credit să acorde credite ipotecare persoanelor care probabil nu vor fi capabile să le ramburseze. Acest lucru este considerat o măsură adecvată pentru a evita supra-îndatorarea³, aplicarea sa strictă ar expulza multe familii de pe piața proprietății bunuri imobiliare cu destinația locativă (de exemplu, cei care nu pot plăti în avans cu ai lor resurse cel puțin 20% din valoarea proprietății); și în acele țări fără maturitate pe piețele de proprietate intermediare, acest lucru ar însemna că locațiunea este ultima posibilitate pentru aceștia pentru a accesa locuințe pe piața liberă (lăsând în afară, desigur, cele de găzduire non-cost, situații, cum ar fi drepturile de utilizare sau de locuire sau chiar pensia alimentară sau pensia alimentară acor-

dată de lege sau o hotărâre judecătorească).

O perspectivă suplimentară este dacă locațiunea bunurilor imobiliare pe termen lung, este cu adevărat mai ieftină decât cumpărarea unei case. Deși acest lucru poate varia în funcție de dobânda ipotecară, ratele impozitării și posibilitățile de revizuire a chiriei de-a lungul anilor. Un exemplu este Spania, unde locațiunea *ceteris paribus* este de obicei mai scumpă decât cumpărarea și necesită mai mult efort economic în fiecare lună⁴.

Având în vedere accesibilitatea continuă, suma chiriei joacă un rol primordial în rolul de a determina atractivitatea locațiunii.

În Spania nu există un sistem de control al locațiunii pentru bunurile imobiliare cu destinație locativă închiriate pe piața privată (o versiune aceasta există doar pentru cel social), deci se aplică principiul libertății contractuale (art.17.1 Codul Civil al Spaniei) fără niciun control pentru chiriile excesive. Chiria poate fi actualizată anual în conformitate cu ceea ce au convenit părțile. Dacă nu au convenit nimic, Se aplică creșterea „indicelui prețurilor de consum”⁵.

În Portugalia nu există nici un sistem de control al chiriei sau reguli pentru chiria excesivă. La fel este și în Grecia, însă regula *rebus sic stantibus* cunoscută în mod obișnuit, a fost aplicată de instanțe la contractele de locațiune (comerciale, până acum) aranjate înainte de începerea crizei actuale (2007), așa cum este o schimbare neașteptată a circumstanțelor, ca o excepție de la *pacta sunt servanda*.

Din 1978 până în 1998 sistemul juridic italian a impus un plafon legal al chiriei pentru locațiile rezidențiale. Părțile contractante au posibilitatea de a alege între două opțiuni: într-un caz, chiria este negociată în mod liber, iar în celălalt se determină chiria prin acorduri locale între asociații de proprietari și chiriași.

În Elveția, de asemenea principiul libertății contractuale se aplică pentru fixarea chiriei, dar în contractele de locațiune a bunu-

² <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2020:060:0034:0085:EN:PDF>

³ P. KENNA (ed.) *Contemporary Housing Issues in a Globalized World* (Ashgate Publishing, 2014), p.50-53.

⁴ TENLAW Spanish report, Part I, p. 43.

⁵ Articolul 17 alin. (1) Codul Civil Al Spaniei

rilor imobiliare în scopuri rezidențiale (fără apartamente de vacanță sau de lux), există dispoziții împotriva „locațiunilor nelociale” (Art. 269 al Codului Penal al Elveției)⁶. În acest sens, locatarii în termen de 30 de zile, de la intrarea în posesia bunului imobil închiriat, poate negocia chiria inițială, pe baza faptului că locatarul s-a simțit obligat să accepte această chirie din cauza greutăților personale sau familiale sau pentru motive care prevalează pe piața locală a spațiilor rezidențiale; sau dacă chiria lui este semnificativ mai mare decât chiria anterioară pentru același bun imobil. De asemenea în termen de 30 de zile de la primirea avizului, locatarul poate solicita o reducere a locațiunii bunului imobil, în cazul dacă locatorul face profit excesiv din cauza modificărilor semnificative ale bazei de calcul (ex. reducerea costurilor pentru locator sau când sau micșorat costuri la serviciile).

Conform legislației elvețiene, în cazul în care locatarul a obținut venituri excesive din chirie sau în cazul în care chiria se bazează pe un preț de vânzare clar excesiv (adică atunci când depășește valoarea câștigului unei proprietăți comparabile, calculată pe chiriile obișnuite în localitate sau district), chiria este considerată nedreaptă, deși există excepții de la aceasta (de exemplu, chiria se încadrează în intervalul chiriilor obișnuite în localitate sau district).

În Germania, conform art. 558 al. (I) Codul Civil al Germaniei, locatorul poate solicita aprobarea unui creșterii a chiriei bunului imobil fără consimțământul chiriașului⁷ numai în următoarele cazuri:

- a) la creșterea chiriei de referință obișnuite în localitate;
- b) în urma inflației, dacă chiria a rămas neschimbată timp de cincisprezece luni⁸.

Chiria nu poate fi majorată în termen de trei ani cu mai mult de 20% sau chiar 15%

în regiunile care pot fi determinate de către guvernele Landului art.558 al. (III) Codul Civil al Germaniei⁹, precum la Berlin, Hamburg și Bavaria. Chiria de referință obișnuită în localitate este formată din plățile obișnuite care au fost convenite sau care au fost schimbate în ultimii patru ani în municipiu sau într-o municipalitate comparabilă pentru spații rezidențiale care sunt comparabile ca tip, dimensiune etc¹⁰.

Multe municipalități, inclusiv cele douăzeci și cinci de metropole din

Germania (cu excepția Bremenului), au liste de chirii reprezentative (einfacher Mietspiegel). Aceste tabele, care indică chiria de referință obișnuită în localitate, trebuie să fie recunoscute de municipalități sau de asociații de proprietari și chiriași conform art. 558 al. (II) Codul Civil al Germaniei¹¹.

În Austria, există trei sisteme de control al chiriei pentru majoritatea locațiunilor bunurilor imobile, care sunt de reglementate în Mietrechtgesetz, registru de indice a chiriei din anul 1982 (§ 16 acorduri MRG privind valoarea chiriei principale) care stabilește limite stricte pentru creșterea chiriei¹².

Prețul chiriei nu poate depăși limitele unei „chirii adecvate” (sistem normativ de control al chiriei care limitează chiriile pieței libere în funcție de mărime, tip, locație, starea de întreținere și mobilier a unei locuințe; chiria adecvată este stabilită de judecător), „chiria categoriei” (maxim lunar, chiria este fixă pe m² și adoptată prin decret, în conformitate cu clasificarea locuințelor în funcție de nivelul echipamentului lor) sau „valoarea standard a chiriei” (pentru statut așa definit „Locuințe standard”, este stabilită o anumită chirie de bază pe m² și lună pentru fiecare austriac).

Flexibilitate. În linii mari, „flexibilitatea” se referă la posibilitatea reală a locatarului de a renunța la proprietate înainte de

⁶ Articolul 269 al Codului Penal al Elveției

⁷ https://e-justice.europa.eu/content_statutory_interest-404-de-maximizeMS_EJN-ro.do?member=1 Ultima actualizare: 18/03/2020

⁸ Articolul 558 al. (I) Codul Civil al Germaniei

⁹ Articolul 558 al. (III) Codul Civil al Germaniei

¹⁰ Ibidem

¹¹ M. DAVEY, 'Long Residential Leases: Past and Present 2006 p, 56

¹² <https://www.uni-bremen.de/index.php?id=23475>

durata convenită în contract fără a fi nevoie de acordul proprietarului, fără a-l despăgubi sau a-i oferi vreun motiv valid, fără obligația de a rămâne o perioadă minimă de timp sau fără obligația de a găsi altcineva sau orice alte constrângeri conexe.

De fapt, această libertate include două posibile opțiuni pentru chiriaș care l-ar putea ajuta, una din ele ar fi părăsirea proprietății înainte de termenul limită și o altă posibilitate, de a primi dreptul de a subînchiria unilateral proprietatea, adică de a permite chiriașului să lase un terț să ocupe locuința, care se ocupă de ea și de

plata chiriei în locul lui fără a fi nevoie de acordul proprietarului.

În cele din urmă trebuie luat în considerare faptul că uneori, limitele puternice ale transferabilității sau subînchirierii ar putea contribui la creșterea „pieței negre”, cum ar fi în Austria, Olanda și Suedia¹³.

Dacă analizăm aspectele de mai sus, ce țin de rezilierea timpurie, unilaterală și gratuită de către chiriaș, fiecare țară își are particularitățile sale.

De exemplu, în Spania un chiriaș care dorește să rezilieze unilateral contractul de închiriere înainte de termen trebuie să plătească primele 6 luni de chirie chiar dacă nu locuiește acolo, apoi poate rezilia contractul, însă, de obicei, se plătește proprietarului o compensație, care constă în valoarea chirii rămase.

Legea nu prevede, ce se întâmplă în cazul când proprietarul nu suferă daune sau dacă el închiriază proprietatea unui alt locatar imediat, după plecarea celui anterior.

În țara vecină, legea portugheză a contractelor de locațiune, din 2012 nu permite locatarului rezilierea contractului de locațiune în avans până la 1/3 din durata inițială sau după reînnoirea acestuia, deși nu e nevoie să plătească nici o despăgubire proprietarului, doar e nevoie de avertizare în avans.

O altă situație în care este permisă încetarea anticipată, este atunci când proprietarul se opune reînnoirii automate a contractului de locațiune, acest lucru este valabil pentru ambele tipuri de contracte de locațiune, cu durată limitată și cu durată nedeterminată.

În Italia, conform legislației, locatarul se poate retrage din contractele cu durată nedeterminată, dând o notificare adecvată proprietarului. De fapt la contractele cu durată determinată, este nevoie de făcut distincție, între contractele cu chirie gratuită și contracte cu chirie limitată. În primul caz, termenul este de 4 ani, plus 4 ani de prelungire, adică locatarul se poate retrage după ce au trecut 8 ani și a anunțat în prealabil cu 6 luni înainte.

La a doua situație, (3 ani + 2 ani, prelungire), locatarul la fel se poate retrage la sfârșitul celor 5 ani, avizând 6 luni în avans.

Conform altui articol conform legislației italiene, locatarul are dreptul să rezilieze contractul în orice moment, prin preaviz de șase luni, în cazul apariției forțelor majore. La fel, părțile pot conveni alte cauze ale rezilierii sau retragerii fără motiv și să stabilească alte perioade de preaviz cu condiția să nu cauzeze prejudicii locatarului.

În Austria, locatarul poate pune capăt unilateral contractului de locațiune, încheiat pentru o perioadă limitată de timp, după ce a trecut primul an de contract. În plus, este prevăzută o perioadă de trei luni de preaviz. Proprietarul nu are niciun drept la despăgubiri.

Același lucru are loc și în contractele încheiate pentru o perioadă nelimitată de timp, dar aici notificarea care trebuie respectată depinde de condițiile contractuale, cu preavizul de o luna.

În Germania, locatarul poate rezilia contractul de locațiune în avans, notificând proprietarul cu o perioadă de preaviz de trei luni în locațiunea cu perioadă nedeterminată, însă nu pentru cele care sunt limitate în timp¹⁴.

Și, în cele din urmă, în Elveția locatarii pot rezilia contractele de închiriere pe dura-

¹³ <https://cordis.europa.eu/project/id/290694/reporting/fr>

¹⁴ ibidem

tă nedeterminată, cu notificare cu 3 luni în avans, în formă scrisă. Mai există situații când nu este nevoie de preaviz sau când locatarul dorește să rezilieze mai devreme un contract de locațiune limitat în timp și o poate face fără consecințe, negative propunând proprietarului un nou locatar solvent și acceptabil pentru proprietar și care va accepta aceleași condiții în contractul de locațiune.

Concluzie. Scopul acestei lucrări a fost de a vedea cât de importante sunt aspectele legilor contractelor de locațiune, cum ele influențează asupra relațiilor dintre locator și locatar, asupra gestionării bunurilor imobiliare și nu în ultimul rând diferența dintre prevederile legii cu privire la locațiune în câteva țări din Europa.

În timp ce accesibilitatea, stabilitatea și flexibilitate sunt cruciale pentru locatari, rentabilitate, stimulentele pentru reabilitare, garanțiile și procesul eficient de evacuare sunt valori importante pentru proprietari. Toți acești factori sunt

Influențați direct sau indirect de legea contractelor de locațiune.

Totuși acesta este un studiu preliminar și este greu de spus cum și cât, legea cu privire la contractele de locațiune influențează direct contractele de locațiune și relațiile părților într-o anumită țară și în plus mai depinde și de alte norme legale, de factori socio-economici și culturali, cum ar fi valorile sociale, proprietate private sau de stat, rata de închiriere și cumpărare, părțile (imigranți sau rezidenți), de investiții, siguranță și stabilitatea țării.

Bibliografie:

1. TENLAW, German report, p. 144
2. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2020:060:0034:0085:EN:PDF>
3. P. KENNA (ed.) Contemporary Housing Issues in a Globalized World (Ashgate Publishing, 2014), p.50-53.
4. TENLAW Spanish report, Part I, p. 43.
5. Articolul 17 alin (1) Codul Civil Al Spaniei
6. Articolul 269 al Codului Penal al Elveției
7. https://e-justice.europa.eu/content_statutory_interest-404-de-maximizeMS_EJN-ro.do?member=1
8. Ultima actualizare: 18/03/2020
9. Articolul 558 al. (I) Codul Civil al Germaniei
10. Articolul 558 al (III) Codul Civil al Germaniei
11. Ibidem
12. M. DAVEY, 'Long Residential Leases: Past and Present 2006 p, 56
13. <https://www.uni-bremen.de/index.php?id=23475>
14. <https://cordis.europa.eu/project/id/290694/reporting/fr>
15. Ibidem

CZU 343.326:341.6

**FENOMENUL TERORISMULUI REGLEMENTAT ÎN LEGISLAȚIA
INTERNAȚIONALĂ: ROLUL ȘI LOCUL CONVENȚIILOR INTERNAȚIONALE
PRIVIND COMBATAREA TERORISMULUI**

Igor SOROCEANU,

masterand,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI asl Republicii Moldova

Una din cele mai grave forme de violență care are drept prejudiciu – destabilizarea securității statului și orânduirii sociale, o reprezintă diversele manifestări ale acțiunilor ce cad sub definiția termenului de „terorism”. Acest fenomen specific doar mediului uman trebuie investigat și analizat așa cum este, de pe poziții cât se poate de obiective, pentru a-i decela sensurile și mecanismele, pentru a-i afla izvoarele și, în consecință, pentru a-i anihila cauzele, a-i distruge structurile, a-i limita efectele și a-i tăia rădăcinile.

În conținutul prezentului demers științific, ne propunem ca obiectiv, relevarea principalelor repere juridice internaționale care au drept scop combaterea terorismului.

Cuvinte-cheie: tratate internaționale, atac armat, consultările bilaterale, arme nucleare.

**THE PHENOMENON OF TERRORISM REGULATED IN INTERNATIONAL LAW: THE
ROLE AND PLACE OF INTERNATIONAL CONVENTIONS ON COMBATING TERRORISM**

Igor SOROCEANU,

master student at the Academy „Ștefan cel Mare” of Ministry Affairs Internal
of the Republic of Moldova

One of the worst forms of violence that has as its detriment - the destabilization of state security and social order, is represented by the various manifestations of actions that fall under the definition of the term „terrorism”. This phenomenon specific only to the human environment must be investigated and analyzed as it is, from positions as objective as possi-

ble, to detect its meanings and mechanisms, to find its sources and, consequently, to annihilate its causes, destroy its structures, limit its effects and cut its roots.

In the content of this scientific approach, we aim to reveal the main international legal benchmarks aimed at combating terrorism.

Keywords: international treaties, armed attack, bilateral consultations, nuclear weapons.

Introducere. Primele măsuri de comba-

tere a terorismului ca fenomen internațional datează din a doua jumătate a secolului XIX-lea, când Belgia în 1956 a prevăzut în dreptul penal „clauza atentatului”, făcând astfel asasinatelor politice extrădabile.

Lupta împotriva terorismului la nivel internațional a început în anii 20 ai secolului XX, la primul congres de unificare a dreptului penal (Bruxelles 1926). La următoarele 4 conferințe: Bruxelles – 1930, Paris – 1931, Madrid – 1934 și Kopenhaga – 1935, au fost prevăzute întrebările cu privire la lupta contra crimina-

lității în general și contra terorismului în special [8, p.9].

A doua fază privind dezvoltarea reglementărilor pe plan juridic și internațional, este legată de perioada dintre cele două războaie mondiale. Astfel, în 1927, la Varșovia a avut loc prima Conferință de unificare a dreptului penal, în cadrul căreia fără a se utiliza termenul de terorism, s-a încercat a da o definiție fenomenului. Rezoluția propune o sancționare universală a unor infracțiuni ca: pirateria, falsificarea de monedă, comerțul cu sclavi și utilizarea internațională a unor mijloace, capabile să creeze un pericol comun.

La cea de a doua conferință de unificare a dreptului penal de la Bruxelles din 1930, a fost folosită noțiunea de – terorism. Propunerea de a defini termenul de terorism, stabilea următoarele: „Folosirea internațională a unor mijloace capabile să producă un pericol comun reprezentând acte de terorism, ce constau în crime împotriva vieții, libertății și integrității fizice a unor persoane sau care sunt îndreptate contra proprietății private sau publice în vederea realizării unor scopuri politice sau sociale” [7, p.117], în acest concept – motivul, era reținut ca factor determinat, pentru stabilirea naturii teroriste a actului.

Conținutul de bază. În 1937 au fost adoptate 2 convenții: Convenția pentru prevenirea și reprimarea terorismului și Convenția pentru crearea unei Curți penale internaționale. Convenția pentru prevenirea și reprimarea terorismului a declarat pentru prima dată reper criminal: terorul și organizațiile, precum și sprijinul grupelor teroriste și al bandelor armate. Convenția prevedea că „acte de terorism” sunt fapte criminale împotriva unui stat al cărui scop sau natură este de a provoca teroare față de unele personalități determinate, unele grupuri de persoane sau în public, în virtutea prevederilor, orișice stat, indiferent dacă este sau nu parte contractantă, are, pe de o parte, îndatorirea de a se abține de la toate faptele săvârșite cu intenția de a favoriza activitățile teroriste, iar, pe de altă parte, își are obligația de a împiedica în interiorul teritoriului său asemenea activități [6, p.288].

Dintre aspectele slabe ale Convenției pot fi enumerate:

Definirea inexactă a terorismului (sunt examinate în calitate de terorism fapte calificate, de știință ca drept fiind diversiune sau acte de sabotaj);

Este eronată definirea scopurilor actelor teroriste (terorizarea anumitor persoane, a unor grupuri sau a publicului – nu este un scop în sine al criminalilor. Prin terorizare, infractorii încearcă să atingă realizarea propriilor intenții criminale);

Drept țintă a atentatelor este recunoscut exclusiv statul (în timp ce ținta atentatului criminal este diferită, în funcție de tipul de terorism).

Lucrul asupra problemei respective a continuat în cadrul Comisiei de Drept Internațional a ONU, care a propus spre examinare, în anul 1947, un Proiect al Codului privind crimele împotriva păcii și securității omenirii. Dintre crimele împotriva păcii și securității omenirii, Comisia a calificat „comiterea, sprijinirea sau încurajarea actelor teroriste în alt stat”. Dar definind obiectul nemijlocit al atentatului terorist, Codul nu a dat o idee, o noțiune clară despre subiectul unei asemenea infracțiuni.

Un rol important, pentru formarea bazei dreptului internațional privind combaterea terorismului internațional, l-a avut Convenția de la Geneva din 1949, privind dreptul umanitar, care a stabilit că fiecare dintre părțile aflate în conflict este obligată să se abțină de la acte antiumane de violență împotriva persoanelor fizice, în caz contrar, asemenea fapte sunt calificate drept teroriste.

Terorismul internațional este o problemă serioasă, care necesită o atenție deosebită precum și o conlucrare activă între state în lupta contra terorismului. Atenția trebuie îndreptată asupra colectării informațiilor, prelucrării ei precum și folosirea ei de mai multe state, acțiuni privind măsurile de îmbunătățire a securității fizice, sistemul securității aviației civile, precum și a flotei comerciale, și ratificarea convențiilor între state [13, p.2].

Astfel, guvernul unui stat trebuie să tin-

dă spre:

Executarea rezoluțiilor și declarațiilor ONU, precum și altor organizații, specializate în contracararea terorismului în aviația civilă și transportul maritim;

Majorarea numărului statelor ce ratifică convenții internaționale în problemele deturării și acaparării de avioane și altor mijloace de transport, clădiri, luarea de ostatici și apărarea diplomaților;

Micșorarea formalismului în convenții, demonstrând astfel unitatea lor (consens) în lupta contra terorismului;

Ridicarea rezultativității a convențiilor deja semnate în lupta contra terorismului [13, p.9].

Extinderea activității teroriste la o scară mare, în anii 60-70, a determinat elaborarea unor noi acorduri privind combaterea terorismului: Convenția de la Haga, privind combaterea acaparării ilegale a aeronavelor – 1970; Convenția de la Montreal privind combaterea actelor ilegale îndreptate împotriva securității aviației civile – 1971; Convenția privind prevenirea și pedepsirea crimelor împotriva persoanelor care beneficiază de protecția internațională, inclusiv împotriva agenților diplomatici – 1973; Convenția internațională privind combaterea luării de ostatici – 1979; Convenția Organizației Statelor Americane (OSA) privind prevenirea și pedepsirea pentru comiterea actelor teroriste, care iau o formă de constrângere, împotriva persoanelor, și a celor legate de șantaj – 1971.

Aceste documente au dat o listă a infracțiunii, calificate drept crime de drept comun cu caracter internațional, apreciate ca terorism. Statele participante la convenții și-au confirmat atașamentul la principiul aut dedere aut judicare; au convenit să coopereze în prevenirea crimelor, să-și acorde asistență judiciară în materie penală.

Acapararea ilegală a oricărei aeronave este socotită act terorist, indiferent este ea militară sau civilă; pentru că și acapararea unei aeronave militare (deturnarea ei) se consideră act terorist.

Adunarea Generală a Națiunilor Unite

adoptă la 8 decembrie 1972 Rezoluția 3034 (XXVII), intitulată „Măsuri vizând prevenirea terorismului internațional care pune în pericol sau nimicește vieți omenești inocente, ori compromite libertățile fundamentale ale omului. Studiarea cauzelor subadiacente ale formelor terorismului și actelor de violență ce își au originea în decepții, subjugare și disperare și care îndeamnă persoane să sacrifice vieți omenești, inclusiv pe ale lor, pentru a încerca să aducă comunității schimbări radicale”.

La 1 decembrie 1985, după o nouă serie de acte de terorism, Adunarea Generală a ONU a adoptat Rezoluția nr 40/161, prin care „condamnă fără echivoc, drept infracțiuni, toate actele, metodele și practicile teroriste”. Această rezoluție conține un număr de prevederi, care cer cooperarea internațională în combaterea terorismului. Totodată, rezoluția reafirmă dreptul inalienabil al fiecărui popor la autodeterminare și legitimitatea luptelor împotriva regimurilor coloniale, rasiste și a altor forme de dominație străină [3, p.315].

Relațiile de conlucrare juridico-internaționale între state privind lupta contra terorismului de multe ori au fost prevăzute de ONU și instituțiile ei speciale, precum și de organizațiile regionale și alte organizații internaționale [9, p.46].

Din categoria actelor, care au ca obiect terorismul internațional, fac parte și unele tratate regionale.

Unul dintre instrumentele regionale, adoptate în vederea combaterii terorismului internațional, este și Convenția Europeană pentru reprimarea terorismului, semnată la Strasbourg la 27 ianuarie 1977 de către statele membre ale Consiliului Europei.

Componentele de infracțiune calificate ca terorism, au fost descrise în Convenția Europeană privind combaterea terorismului, primită la 10 noiembrie 1979. Unde, aceasta din urmă includea:

- Deturnarea de aeronave;
- Atentatele asupra ambasadelor având pericol pentru viața colaboratorilor;
- Luarea de ostatici;
- Folosirea bombelor, armelor de

mână, armelor automate, mijloacelor și materialelor explozive, care provoacă primejdie pentru viața persoanelor [10, p.9].

Convenția încearcă să definească fenomenul terorist în ansamblul său, dar, din cauza imposibilității definirii actului terorist, în articolul 1 se face o enumerare a actelor cuprinse în noțiunea de terorism.

Scopul Convenției a fost studierea adoptării unor principii comune în domeniul luptei împotriva terorismului. Prin articolul 1 al Convenției se enumeră infracțiunile, considerate a fi politice, pentru a căror săvârșire autorii sunt posibili de extrădare. Acestea din urmă fiind:

- Infracțiunile cuprinse în câmpul de aplicare a Convenției pentru reprimarea capturii ilicite a aeronavelor, semnată la Haga la 16 decembrie 1970;

- Infracțiunile cuprinse în câmpul de aplicare a Convenției pentru reprimarea actelor ilicite la bordul aeronavelor;

- Infracțiunile grave, constând dintr-un atac contra vieții, integrității corporale sau libertății persoanelor care au dreptul la o protecție internațională, inclusiv agenții diplomați;

- Infracțiunile ce reprezintă răpirea, luarea de ostatici sau sechestrarea;

- Infracțiunile ce reprezintă utilizarea de bombe, grenade, rachete, arme de foc automate sau/și coletele conținând explozibil în măsura în care utilizarea lor prezintă un pericol pentru persoane;

- Tentativa de a comite una dintre infracțiunile menționate sau de a participa în calitate de coautor sau complice a unei persoane care comite sau încearcă să comită o asemenea infracțiune [1, art.1]. Articolul 2 al Convenției prevede faptul că alte infracțiuni, care nu se încadrează în secțiunile menționate mai sus, nu pot fi considerate ca infracțiuni politice.

Un alt document cu caracter regional în lupta contra terorismului este Documentul final de la Madrid din 1980 a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa.

În acest document se arată că statele participante condamnă terorismul, inclusiv terorismul în relațiile internaționale, care pune în pericol sau duce la pierderea de vieți umane sau primejduiește drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Discuțiile se duc astfel încât teritoriile statelor să nu fie folosite pentru pregătirea, organizarea sau desfășurarea de activități teroriste. Se impune necesitatea luării măsurilor pentru prevenirea și suprimarea actelor teroriste, atât la nivel național, cât și internațional, cooperarea internațională prin acorduri bilaterale și multilaterale corespunzătoare.

Un alt pas important, în domeniul combaterii terorismului, a fost Reuniunea Internațională de la Sherm-El-Shekn din 1996 din Egipt. Reuniunea a fost consacrată luptei antiteroriste și reinstaurării păcii în Orientul Mijlociu, având drept scop definitivarea unui plan comun de luptă împotriva terorismului internațional, îndreptat spre distrugerea forțelor fundamentaliste, implicate în atentate din Israel. Reuniunea respectivă și-a propus realizarea următoarelor obiective:

- Izolarea mai accentuată a Iranului, țară acuzată de sprijinirea terorismului.

- Înființarea unui organism internațional, gen INTERPOL, care să includă factori de decizie guvernamentali, polițieniști și ai serviciilor de securitate din țările participante, și care să lupte eficient contra terorismului.

- Facilitatea integrării Israelului într-un context amiabil cu vecini săi [4, p.72].

Altă cooperare este Conferința grupului celor 7 state occidentale și Rusia, ce a avut loc la Paris pe data de 31 iulie 1996. Conferința a avut ca scop adoptarea unui plan de măsuri, menite a pune capăt valului de atentate teroriste, ce a avut loc în ultimul timp (în acea perioadă) în SUA, Marea Britanie, Japonia, Italia. La nivel european lupta contra terorismului se bazează pe Convenția Europeană de reprimare a terorismului din 1977. Această convenție, la fel ca și Declarația despre măsurile de lichidare a terorismului internațional din 1994, nu cuprinde determinarea componenței de terorism ca o infracțiune aparte, ci

ca faptă de terorism.

În corespundere cu Convenția privind capturarea sau deturnarea de aeronave, adoptată la Haga în 1970, actele de terorism îndreptate împotriva aviației civile se pot concretiza în acte de deturnare a aeronavelor aflate în zbor și a obligării comandanților acestora de a schimba cursa de deplasare și destinația finală cât și atacurile asupra aeronavelor aflate la sol, a instalațiilor, aeroporturilor și a pasagerilor aflați în aerogări.

Securitatea aviației civile, constituie subiect de preocupare constantă pentru comunitatea internațională. Infracțiunea de deturnare a aeronavelor este așezată pe terenul dreptului internațional, se face apel la definiții proprii dreptului penal. Infracțiunea se definește pornind de la elementele sale constitutive, care trebuie să prezinte deopotrivă un aspect legal, material și moral. Elementul legal îl constituie următoarele trei Convenții în materie:

Convenția privind infracțiunile și alte comise la bordul aeronavelor, din 14.09.1963, adoptată la Tokyo, în vigoare de la 4 decembrie 1963. Prezenta Convenție nu se aplică însă la aeronavele utilizate în scopuri militare, de vamă sau de poliție [5, p.23]. Aceasta nu înseamnă că atacul asupra astfel de nave nu se califică ca terorism (ele se califică ca terorism dar conform legislației interne);

Convenția privind capturarea sau deturnarea de aeronave, din 1970, adoptată la Haga;

Convenția pentru reprimarea actelor ilicite îndreptate împotriva securității aviației civile, din 1971, adoptată la Montreal.

Astfel, în timpul deturnărilor se comit un șir de acțiuni: amenințarea cu arma, presiuni fizice și psihice asupra echipajelor sau pasagerilor, orice alte acte de violență care pun în pericol desfășurarea normală a zborului, care se încadrează în altă categorie juridică de infracțiune. Ele pot fi socotite drept acte care atentează la securitatea persoanelor sau bunurilor, caracterizare care însă intră în noțiunea clasică a deturnării și evident nu cere o altă calificare. Infracțiunea poate avea un motiv politic, dar putem să o întâlnim și sub alte forme, precum cea a unui interes personal.

Deci, Convenția de la Haga, are drept obiect – capturarea ilicită a aeronavelor, iar cea de la Montreal, are ca obiectiv – atacurile sau alte acte de piraterie ce pot surveni la bordul aeronavelor; aceste două acte internaționale se completează reciproc.

Convențiile date nu se aplică față de aeronavele militare. Faptul dat nu trebuie să facă impresia că actul de terorism nu poate fi comis supra lor. Incriminarea doar asupra deturnării aeronavelor civile denotă faptul că mai des au fost deturnate aeronave civile (mai ales cu începutul anilor '60), dar totuși actul de terorism poate fi comis și în privința aeronavelor militare.

În timp de pace, luarea de ostatici – constituie o formă gravă a terorismului internațional, specificat în Preambulul Convenției internaționale împotriva luării de ostatici, din 17 decembrie 1979. Potrivit acestei Convenții: „Orice persoană care capturează sau deține și amenință cu moartea, cu vătămarea sau continuă să dețină o altă persoană, în scopul constrângerii uneia a treia persoane și anume un stat, organizație internațională interguvernamentală, persoană fizică sau juridică, sau un grup de persoane să facă ori să se abțină de a face un act, ca o condiție explicită sau implicită a eliberării ostatecului, comite infracțiunea de luare de ostatici în sensul prezentei convenții”.

Mijlocul principal de combatere, la nivel internațional, a terorismului îl constituie numeroasele convenții încheiate și documente adoptate în acest scop:

– Convenția pentru prevenirea și reprimarea terorismului, din 1937, adoptată la Geneva în urma atentatului ucigaș de la Marsilia;

– Convenția asupra prevenirii și pedepzirii crimelor împotriva persoanelor protejate pe plan internațional, inclusiv agenții diplomatici, din 1973, adoptată de Adunarea Generală a ONU;

– Convenția împotriva luării de ostatici, din 1979, adoptată la ONU;

– Convenția internațională împotriva recrutării, folosirii, finanțării și instituirii de mercenari, din 1989, adoptată la ONU;

- Convenția privind securitatea personalului Națiunilor Unite și a celui asociat, din 1994, adoptată la New York;
- Convenția referitoare la infracțiuni și la anumite alte acte săvârșite la bordul aeronavelor, din 1963, adoptată la Tokyo;
- Convenția pentru reprimarea capturării ilicite a aeronavelor, din 1970, adoptată la Haga;
- Convenția pentru reprimarea actelor ilicite îndreptate contra securității aviației civile, din 1971, adoptată la Montreal;
- Convenția privind aviația civilă internațională, din 1944, adoptată la Chicago.
- Convenția pentru reprimarea actelor ilicite împotriva siguranței navigației maritime și Protocolul pentru reprimarea actelor ilicite împotriva siguranței platformelor fixe situate pe platoul continental, din 1988, adoptată la Roma [2, p.154].

Un alt pas în lupta contra terorismului este primirea de către Adunarea Generală a ONU în decembrie 1999 a Convenției cu privire la interzicerea finanțării activității teroriste, care a fost deschisă pentru semnare din ianuarie 2000 [8, p.6].

Adunarea generală, întrunită la a 49-a sesiune în 1994, a primit declarația cu privire la măsurile de lichidare a terorismului internațional, în principalele documente internaționale cuprinse în ea, terorismul este calificat, direct sau indirect, ca infracțiune contra omnitării. Conform declarației, statele sunt obligate să se abțină de la organizarea actelor teroriste pe teritoriul altor state, de la instigarea la ele, de la complicitatea sau participarea la ele, precum și de la susținerea activităților pe teritoriul său orientate la săvârșirea actelor de terorism. Ele trebuie să asigure reținerea și urmărirea judiciară, sau predarea persoanei ce a comis actul terorist, fie conform prevederilor declarației, fie conform legislației naționale; să colaboreze în ce privește schimbul de informații necesare în prevenirea terorismului și lupta cu acesta și să ia măsuri operative pentru a pune în funcțiune prevederile convențiilor internaționale în acest sens.

Actele interstatale, elaborate sub egida

ONU, creează o bază de drept determinată pentru crearea mecanismelor îndreptate spre lupta cu terorismul pe plan practic, în ceea ce privește nivelul regional legislativ privind reprimarea terorismului, cel mai temeinic arsenal politico-juridic s-a creat pe continentul european [1, art.1].

Este nevoie de concentrare a datelor într-o bază informativă totală, cu privire la lupta contra terorismului. De a perfecționa sistemul Interpolului sau a Europolului și de formare a unor centre regionale, pentru apărarea colectivă contra teroriștilor; de a forma subdiviziuni speciale în cadrul instituțiilor de forță privind lupta contra terorismului.

La reuniunea membrilor țărilor CSI, a fost marcat faptul că terorismul – nu este reprezentat numai de diversioniști singuri, de turnători de aeronave, sau asasini kamikadze. Terorismul actual este reprezentat de structuri puternice și înarmate, drept exemplu, pot servi: Afganistan, Tadjikistan, Kosovo, Cecenia și cei ce stau în spatele lor demonstrează, că grupările teroriste sunt capabile să comită acțiuni teroriste și să participe în conflicte militare de scară în diferite țări.

În SUA, Israel, Marea Britanie, Italia, Germania, Rusia, Franța, Turcia, Egipt și alte țări ale lumii, lupta împotriva terorismului este declarată una din prerogativele de bază a securității naționale și regionale [12, p.5].

Crearea unui centru unit privind combaterea terorismului, colectarea informațiilor, precum și prelucrarea lor, joacă un rol important în lupta contra terorismului. Subdiviziunile existente a diferitor ministere și servicii antiteroriste posedă diferite informații privind terorismul, astfel încât e necesară stocarea tuturor datelor informaționale într-un centru unit, permițând astfel accesibilitatea la date ce va îmbunătăți lupta contra terorismului. Centrul creat va putea pregăti specialiști și cercetători, cadre necesare luptei contra fenomenului terorist [13, p.7].

În ianuarie 2000, SUA a semnat noua convenție internațională cu privire la reprimarea finanțării terorismului [14, p.101]. Ulterior numeroase state ale lumii au ratificat

Convenția respectivă.

Concluzie. Așadar, spre final, putem reitera că terorismul poate fi lichidat, dacă lichidăm strategia lui, dar în lupta contra terorismului trebuie antrenate majoritatea statelor, pentru că acesta reprezintă un pericol iminent, ce poate să distrugă baza politică și socială a statului.

Pentru buna funcționare a bazei economice precum și a respectării drepturilor omului, statul trebuie să creeze un sistem legislativ bine determinat. Astfel, pentru preîntâmpinarea comiterii actelor teroriste precum și pentru reprimarea lor este necesară încheierea acordurilor bilaterale între state.

Asistența juridică între state determină eficacitatea combaterii fenomenului, minimalizarea pagubelor și creării unei stări de protecție pentru societate din partea statului, asigurând prin aceasta drepturile cetățenilor consacrate în Constituția Republicii Moldova. Drepturile cetățenilor garantate de stat determină regimul democratic existent în stat. Orice pericol asupra limitării drepturilor și libertăților cetățenilor, pune în pericol existența statului. De aceea, contracararea faptelor periculoase sunt puse în seama legiuitorului sub formă de elaborare de acte normative. În fața pericolului terorist protecția din partea statului este eminentă, deoarece terorismul este un mod specific de violență prin care se încalcă normele de conviețuire socială, care poate fi îndreptat împotriva oricărui cetățean.

Referințe bibliografice:

1. Convenția Europeană pentru reprimarea terorismului semnată la Strasbourg, la 27 ianuarie 1977.
2. Anghel Ion M., Anghel Viorel I., Răspunderea în dreptul internațional, București, Ed. Lumina LEX, 1998.
3. Arădăvoaice Gheorghe, Iliescu Dumitru, Niță Dan Laurențiu, Terorismul – anti-terorismul – contraterorism, Oradea, Ed. Antet, 1997.
4. Balan Oleg, Terorismul – crimă internațională, Chișinău, Ed. Reclama, 1998.
5. Balan Oleg, Deturnarea ilicită de aeronave – crimă internațională, În: Legea și Viața, nr. 6, 1998.
6. Dumneanu L., ”Aspectul legislativ al comunității internaționale și colaborarea între state pentru prevenirea și reprimarea terorismului”, În: Analele Științifice ale USM, Vol. I, Chișinău, 2001.
7. Ioan V. Maxim, ”Terorismul. Cauze, efecte și măsuri de combatere”, București, Ed. Politică, 1989.
8. Н.Н.Афанасьев, „Международно-правовая база борьбы с терроризмом” // Закон и право, №4, 2001.
9. Хлобустов, О международное-правовых борьбы с терроризмом, в: Власть, № 1, 2000.
10. Шило Н., и. д., Международный терроризм действия, в: Эхо-Планеты, № 18-19, 2001.
11. Н.Н.Афанасьев, Международные конвенции по борьбе с терроризмом, в: Закон и право, № 5, 2001.
12. Гордиенко Д. В., Опыт борьбы вооруженных сил с терроризмом в Российской Федерации, в: Государство и Право, № 1, 2001.
13. Открытый доклад специальной вице-президента по борьбе с терроризмом, Февраль, 1986.
14. Особенности глобального терроризма в 2000 года – Выдержки из доклада Государственного департамента США, в: Право защитник, № 2, 2001.